

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ

**Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային
ստանդարտներին համապատասխան՝
համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ**

31 դեկտեմբերի 2013թ.

Բովանդակություն

ՀԱՄԱԽՄԲԱԾ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՀԱՇՎԵՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն.....	1
Համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվություն.....	2
Համախմբված սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին հաշվետվություն.....	3
Համախմբված դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվություն.....	4

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ

1. Գործունեության նկարագրություն	5
2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում	6
3. Հաշվապահական հաշվառման նոր հրապարակումներ	26
4. Տոկոսային եկամուտ	31
5. Տոկոսային ծախս	31
6. Զուտ (վնաս)/օգուտ փոխարժեքային տարբերություններից	32
7. Զուտ (վնաս)/օգուտ ածանցյալ գործիքներից	32
8. Զուտ օգուտ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից	32
9. Այլ եկամուտ	33
10. Թողադրամների, դրամագիտական արժեքների թողարկման և մետաղադրամների հատման ծախսեր	33
11. Այլ ծախսեր	33
12. Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ	34
13. Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	37
14. Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	38
15. Ներդրումային արժեթղթեր	39
16. Արժույթի միջազգային հիմնադրամ	41
17. Հիմնական միջոցներ	45
18. Ոչ նյութական ակտիվներ	46
19. Այլ ակտիվներ	46
20. Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	47
21. Այլ փոխառություններ	47
22. Այլ պարտավորություններ	48
23. Պարտավորություններ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հանդեպ	48
24. Թողարկված պարտատոմսեր	48
25. Կապիտալի կառավարում	49
26. Պայմանական պարտավորություններ	50
27. Գործարքներ կապակցված կողմերի հետ	50
28. Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	53
29. Ֆինանսական գործիքների իրական արժեք	54
30. Ռիսկերի կառավարում	61
31. Ակտիվների և պարտավորությունների մարման ժամկետների վերլուծություն	74
32. Ֆինանսական գործիքների ներկայացում ըստ չափման կատեգորիաների	76

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն**

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ծնթգ.	2013թ.	2012թ.
Տոկոսային եկամուտ	4	18,989,431	14,304,760
Տոկոսային ծախս	5	(11,196,180)	(10,158,878)
Զուտ տոկոսային եկամուտ		7,793,251	4,145,882
Կոմիսիոն եկամուտ		91,860	104,719
Կոմիսիոն ծախս		(765,006)	(401,025)
Զուտ (վնաս)/օգուտ փոխարժեքային տարբերություններից	6	(2,100,028)	13,167,150
Զուտ (վնաս)/օգուտ ածանցյալ գործիքներից	7	(6,148,349)	1,781,084
Զուտ օգուտ իրացված՝ վաճառքի համար մատչելի ներդրումային արժեթղթերի գծով		121,789	285,018
Զուտ օգուտ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից	8	1,220,081	1,842,952
Այլ եկամուտ	9	4,016,539	2,366,931
Արժեզրկումից կորուստներ	12	-	(30,239,216)
Թղթադրամների, դրամագիտական արժեքների թողարկման և մետաղադրամների հատման ծախսեր	10	(322,285)	(3,429,758)
Այլ ծախսեր	11	(14,219,984)	(10,309,302)
Վնաս մինչև շահութահարկով հարկումը		(10,312,132)	(20,685,565)
Շահութահարկ		(396,181)	(202,944)
Տարվա վնաս		(10,708,313)	(20,888,509)
Այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունք			
<i>Հոդվածներ, որոնք կարող են հետագայում վերադասակարգվել՝ ներառվելով շահույթի կամ վնասի կազմում</i>			
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվների իրական արժեքի փոփոխություններից զուտ չիրացված օգուտներ		2,544,278	321,537
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվների օտարումից զուտ օգուտներ՝ վերադասակարգված և ներառված շահույթի կամ վնասի կազմում		(121,789)	(285,018)
Ընդամենը այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունք		2,422,489	36,519
Ընդամենը տարվա համապարփակ ֆինանսական արդյունք		(8,285,824)	(20,851,990)
Տարվա վնասը վերագրելի է.			
Բանկի սեփականատիրոջը		(10,726,798)	(20,851,990)
Չվերահսկող բաժնեմասին		18,485	-
Տարվա վնաս		(10,708,313)	(20,851,990)
Ընդամենը տարվա համապարփակ ֆինանսական արդյունքը վերագրելի է.			
Բանկի սեփականատիրոջը		(8,304,309)	(20,851,990)
Չվերահսկող բաժնեմասին		18,485	-
Ընդամենը տարվա համապարփակ ֆինանսական արդյունք		(8,285,824)	(20,851,990)

Սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները հաստատվել են 2014թ. մարտի 25-ին ՀՀ կենտրոնական բանկի խորհրդի կողմից և ստորագրվել.

Արթուր Զավադյան

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի նախագահ

Հայկանուշ Հակոբյան

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի գլխավոր հաշվապահ

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվություն**

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ծնթգ.	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
ԱԿՏԻՎՆԵՐ			
Ակտիվներ արտարժույթով			
Կանխիկ դրամ		5,570,029	5,937,942
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ	12	297,991,441	248,667,357
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	13	490,723,065	273,543,088
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	14	28,096	189
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	15	1,563,410	1,646
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ	15	118,299,299	185,240,208
ԱՄՆ-ում տեղաբաշխված միջոցներ	16	58,242,991	69,868,364
Այլ ակտիվներ		124,864	20,615
Ընդամենը ակտիվներ արտարժույթով		972,543,195	783,279,409
Ակտիվներ տեղական արժույթով			
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ	12	241,475,163	197,519,120
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	13	1,655,255	-
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	15	113,633,052	110,280,152
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ		-	147,107
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ վաճառքի համար	17	4,876,013	-
Հիմնական միջոցներ	17	77,613,891	64,364,878
Ոչ նյութական ակտիվներ	18	1,761,170	977,063
Այլ ակտիվներ	19	9,217,301	3,155,011
Ընդամենը ակտիվներ տեղական արժույթով		450,231,845	376,443,331
Ընդամենը ակտիվներ		1,422,775,040	1,159,722,740
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ			
Պարտավորություններ արտարժույթով			
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	20	240,775,372	87,905,163
Պարտավորություններ ՀՀ կառավարության հանդեպ	23	5,550,796	2,718,775
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	14	3,112	2,015,617
Պարտավորություններ ԱՄՆ-ի հանդեպ	16	260,542,511	299,023,415
Այլ փոխառություններ	21	58,357,035	53,206,929
Այլ պարտավորություններ		195,126	244,322
Ընդամենը պարտավորություններ արտարժույթով		565,423,952	445,114,221
Պարտավորություններ տեղական արժույթով			
Թողադրամներ և մետաղադրամներ շրջանառության մեջ		446,833,170	440,117,123
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	20	223,826,683	179,841,895
Պարտավորություններ ՀՀ կառավարության հանդեպ	23	189,388,176	110,748,428
Թողարկված պարտատոմսեր	24	2,259,703	1,441,464
Այլ պարտավորություններ	22	2,300,839	3,013,237
Ընդամենը պարտավորություններ տեղական արժույթով		864,608,571	735,162,147
Ընդամենը պարտավորություններ		1,430,032,523	1,180,276,368
Սեփական կապիտալ			
Թողարկված կապիտալ	25	100,000	100,000
Գլխավոր պահուստ		17,389,049	17,389,049
Լրացուցիչ վճարված կապիտալ	25	128,185,512	107,531,884
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվների վերագնահատման պահուստ		1,240,049	(1,182,440)
Կուտակված վնաս		(154,823,919)	(144,392,121)
Բանկի սեփականատիրոջը վերագրելի զուտ ակտիվներ		(7,909,309)	(20,553,628)
Չվերահսկող բաժնեմաս		651,826	-
Ընդամենը սեփական կապիտալ		(7,257,483)	(20,553,628)
Ընդամենը պարտավորություններ և սեփական կապիտալ		1,422,775,040	1,159,722,740

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված սեփական կապիտալում փոփոխությունների մասին հաշվետվություն**

	Բանկի սեփականատիրոջը վերագրելի						Չվերահսկող բաժնեմաս	Ընդամենը սեփական կապիտալ
	Թողարկված կապիտալ	Գլխավոր պահուստ	Լրացուցիչ կապիտալ	Վաճառքի համար մատչելի ակտիվների վերագնահատման պահուստ	Կուտակված վնաս	Ընդամենը		
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>								
Մնացորդը 2012թ. հունվարի 1-ին	100,000	17,389,049	107,531,884	(1,218,959)	(123,503,612)	298,362	-	298,362
Տարվա վնաս	-	-	-	-	(20,888,509)	(20,888,509)	-	(20,888,509)
Այլ համապարփակ եկամուտ	-	-	-	36,519	-	36,519	-	36,519
Ընդամենը տարվա համապարփակ ֆինանսական արդյունք	-	-	-	36,519	(20,888,509)	(20,851,990)	-	(20,851,990)
Մնացորդը 2012թ. դեկտեմբերի 31-ին	100,000	17,389,049	107,531,884	(1,182,440)	(144,392,121)	(20,553,628)	-	(20,553,628)
Տարվա վնաս	-	-	-	-	(10,726,798)	(10,726,798)	18,485	(10,708,313)
Այլ համապարփակ եկամուտ	-	-	-	2,422,489	-	2,422,489	-	2,422,489
Ընդամենը տարվա համապարփակ ֆինանսական արդյունք	-	-	-	2,422,489	(10,726,798)	(8,304,309)	18,485	(8,285,824)
ՀՀ կառավարության ցայահանջ անտոկոս մուրհակի տրամադրում (Օնթգ. 25)	-	-	20,653,628	-	-	20,653,628	-	20,653,628
Համախմբման արդյունք	-	-	-	-	-	-	633,341	633,341
Այլ	-	-	-	-	295,000	295,000	-	295,000
Մնացորդը 2013թ. դեկտեմբերի 31-ին	100,000	17,389,049	128,185,512	1,240,049	(154,823,919)	(7,909,309)	651,826	(7,257,483)

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվություն**

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	<i>Ծնթ.</i>	<i>2013թ.</i>	<i>2012թ.</i>
ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՀՈՍՔԵՐ ԳՈՐԾԱՌԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԻՑ			
Տարվա վնաս		(10,708,313)	(20,888,509)
<i>Ճշգրտումներ՝ տարվա շահույթը գործառնական գործունեությունից դրամական միջոցների բերելու համար.</i>			
Մաշվածություն և ամորտիզացիա	11	2,777,975	1,397,386
Արժեզրկումից կորուստներ	12,15	-	30,239,216
Հիմնական միջոցների վաճառքից վնաս		-	2,616
Ստացվելիք տոկոսներ		(869,283)	2,388,286
Վճարվելիք տոկոսներ		195,697	(70,683)
Զուտ վնաս/(օգուտ) արտարժույթի վերագնահատումից		2,075,843	(15,326,890)
Զուտ վնաս իրական արժեքով չափվող ֆինանսական գործիքների վերաչափումից		1,379,548	1,237,708
Վճարված շահութահարկ		(285,959)	(44,306)
Այլ		-	(135)
Գործառնական գործունեությամբ օգտագործված դրամական միջոցների հոսքեր՝ նախքան գործառնական ակտիվներում և պարտավորություններում փոփոխությունները		(5,434,492)	(1,065,311)
Գործառնական ակտիվների գուտ (աճ) / նվազում.			
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով		(2,995,389)	68,673,095
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ		(210,253,123)	79,752,984
ԱՄՆ-ում տեղաբաշխված միջոցներ		-	1,699
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ		2,477,440	(4,104,029)
Բանկերում և այլ կազմակերպություններում տեղաբաշխված միջոցներ ՀՀ դրամով		(39,053,964)	(48,883,906)
Այլ ակտիվներ		(6,843,418)	6,867,102
Գործառնական պարտավորությունների աճ / (նվազում).			
Թղթադրամներ և մետաղադրամներ շրջանառության մեջ		6,716,047	41,339,761
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և մնացորդներ		195,090,625	(5,142,461)
Պարտավորություններ ՀՀ կառավարության հանդեպ		80,404,851	28,958,588
Թողարկված պարտատոմսեր		818,239	477,871
Այլ պարտավորություններ		1,081,520	(801,328)
Դրամական միջոցների գուտ հոսքեր գործառնական գործունեությունից		22,008,336	166,074,065
ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՀՈՍՔԵՐ ՆԵՐԴՐՈՒՄԱՑԻՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԻՑ			
Հիմնական միջոցների և ոչ նյութական ակտիվների ձեռքբերում		(13,307,109)	(27,738,073)
Հիմնական միջոցների վաճառքից մուտքեր		9,246	5,975
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվների ձեռքբերում		(208,084,484)	(358,859,133)
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվների մարումից մուտքեր		263,574,494	312,271,262
Ներդրումային գործունեությունից / (Ներդրումային գործունեությամբ օգտագործված) դրամական միջոցների գուտ հոսքեր		42,192,147	(74,319,969)
ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՀՈՍՔԵՐ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆԻՑ			
Վարկերի ստացում		41,367,938	36,380,888
Վարկերի մարում		(76,252,058)	(46,546,974)
Ֆինանսական գործունեությամբ օգտագործված դրամական միջոցների գուտ հոսքեր		(34,884,120)	(10,166,086)
Արտարժույթի փոխարկման ազդեցությունը դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների վրա		3,601,705	13,929,250
Դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների գուտ աճ		32,918,068	95,517,260
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ տարեսկզբին		263,261,887	167,744,627
Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ տարեվերջին	28	296,179,955	263,261,887
Լրացուցիչ տեղեկատվություն			
Ստացված տոկոսներ		19,858,714	11,916,475
Վճարված տոկոսներ		(11,000,483)	(10,088,195)

1. Գործունեության նկարագրություն

Սույն 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ և այդ ամսաթվին ավարտված տարվա՝ ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտներին (այսուհետ՝ «ՖՀՄՍ») համապատասխան համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի, կամ Կենտրոնական բանկի (այսուհետ՝ «Բանկ») և վերջինիս դուստր ընկերությունների (այսուհետ միասին՝ «Խումբ») գործունեության համար:

Բանկն իրավաբանական անձ է, որի միակ հիմնադիրը Հայաստանի Հանրապետությունն է:

Բանկն իր գործունեությունն իրականացնում է Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրությանը, «Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկի մասին» օրենքին (այսուհետ՝ «Օրենք») և Հայաստանի Հանրապետության այլ օրենքներին համապատասխան:

Բանկի իրավաբանական հասցեն է՝ Հայաստանի Հանրապետություն, ք.Երևան 0010, Վազգեն Սարգսյանի փող., 6 շենք: 2013 թվականի ընթացքում Բանկի աշխատակիցների միջին թվաքանակը կազմել է 790 (2012թ.՝ 773):

Բանկը շահույթ ստանալու նպատակ չի հետապնդում: Բանկի գործունեության ֆինանսական արդյունքները, ինչպես նաև ակտիվների, պարտավորությունների և սեփական կապիտալի կառուցվածքը սահմանվում են Բանկի գործառնություններով:

Օրենքի համաձայն, Բանկի հիմնական խնդիրը գների կայունության ապահովումն է Հայաստանի Հանրապետությունում, որն այն իրագործում է դրամավարկային քաղաքականության մշակման և իրականացման միջոցով: Ի լրումն իր հիմնական խնդրին, Բանկը նաև պատասխանատու է՝

- Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսական համակարգի կայունության, իրացվելիքության, վճարունակության և բնականոն գործունեության համար անհրաժեշտ այլ պայմանների ապահովման և
- գործուն վճարահաշվարկային համակարգ ստեղծելու և զարգացնելու համար:

Բանկը նաև՝

- թողարկում է Հայաստանի Հանրապետության ազգային արժույթը և կարգավորում դրամաշրջանառությունը,
- կազմակերպում և կարգավորում է փողերի «լվացումը» և ահաբեկչության ֆինանսավորումը կանխարգելող միջոցառումներ,
- Հայաստանի Հանրապետության կառավարության (այսուհետ՝ «Կառավարություն») ֆինանսական գործակալն ու խորհրդատուն է,
- լիցենզավորում է առևտրային բանկերի և, եթե նախատեսված է օրենքով, այլ անձանց, և վերահսկում ու կարգավորում է վերջիններիս գործունեությունը,
- առևտրային բանկերի համար վերջին ատյանի վարկատու է, ինչպես նաև
- տիրապետում, օգտագործում և տնօրինում է Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պահուստները:

Բանկի դուստր ընկերությունները ներկայացված են ստորև.

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

1. Գործունեության նկարագրություն (շարունակություն)

Անվանումը	Հիմնադրման երկիրը	Հիմնական գործունեությունը	Վերահսկվող %		Հիմնադրման ամսաթիվ
			2013 թ.	2012 թ.	
«Արմենիան Քարդ» ՓԲԸ	Հայաստանի	Վճարահաշվարկային Հանրապետություն ծառայություններ	57.5	57.5	մարտ 2000 թ.
«Հայինկասացիա» ՓԲԸ	Հայաստանի	Դրամ. միջոցների փոխադրումներ Հայաստանի	100	100	ապրիլ 1998 թ.
«Համահայկական բանկ» ԲԲԸ	Հանրապետություն	գործունեություն	100	100	դեկտեմբեր 2009 թ.
«Ազգային Հիփոթեքային Ընկերություն» ՎՎԿ ՓԲԸ	Հայաստանի	Հիփոթեքային վերաֆինանսավորում	100	100	հունիս 2009 թ.
«Բնակարան երիտասարդներին» ՎՎԿ ՓԲԸ	Հայաստանի	Հիփոթեքային վերաֆինանսավորում	100	100	փետրվար 2010 թ.
«Փոքր և միջին բիզնեսի վարկավորման աջակցություն» ՓԲԸ	Հայաստանի	Վարկավորման աջակցություն	100	100	դեկտեմբեր 2010 թ.
«Ավտոտրանսպորտային միջոցների հատուկ նշանակության միասնական պատուհան» ՓԲԸ	Հայաստանի	Ապահովագրական ենթակառուցվածքների աջակցություն	100	-	դեկտեմբեր 2013 թ.

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում

Համապատասխանության մասին հայտարարություն

Սույն 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ և այդ ամսաթվին ավարտված տարվա համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են ֆինանսական հաշվետվություններին միջազգային ստանդարտների (այսուհետ՝ «ՀՀՄՄ») պահանջներին համապատասխան՝ Բանկի և վերջինիս դուստր ձեռնարկությունների համար (այսուհետ՝ «Խումբ»):

Չափման հիմունքները

Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստվել են պատմական արժեքի սկզբունքի հիման վրա, բացառությամբ ֆինանսական գործիքների, որոնք սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով, և իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքների (ներառյալ՝ ածանցյալ ֆինանսական գործիքները) և վաճառքի համար մատչելի ֆինանսական ակտիվների վերագնահատման: Սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները պատրաստելիս կիրառված հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության հիմնական դրույթները ներկայացված են ստորև: Այդ դրույթները հետևողականորեն կիրառվել են հաշվետվություններում ներկայացված բոլոր ժամանակաշրջանների նկատմամբ, եթե այլ բան նշված չէ:

Ֆունկցիոնալ և ներկայացման արժույթ

Հայաստանի Հանրապետության ազգային արժույթը ՀՀ դրամն է («դրամ»), որը հանդիսանում է նաև Խմբի ֆունկցիոնալ արժույթը և այն արժույթը, որով ներկայացված են սույն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները: Ֆինանսական տեղեկատվությունը ներկայացված է ՀՀ դրամով՝ հազարների ճշտությամբ, եթե այլ բան նշված չէ:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Գնահատումների և դատողությունների կիրառում: Խմբի հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության կիրառման ընթացքում ղեկավարությունն օգտագործել է իր դատողությունները և գնահատումները համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում ճանաչված գումարները որոշելիս: Կիրառված էական դատողությունները և գնահատումները հետևյալն են.

Իրական արժեք: Եթե համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում արտացոլվող ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների իրական արժեքը հնարավոր չէ որոշել ակտիվ շուկայի գների հիման վրա, ապա այն որոշվում է տարբեր գնահատման մոդելների կիրառմամբ, ներառյալ մաթեմատիկական մոդելները: Այդպիսի մոդելների համար ելակետային տվյալները որոշվում են որպես դիտարկվող շուկաների տվյալներ, եթե դա հնարավոր է: Հակառակ դեպքում իրական արժեքի որոշման համար կիրառում են դատողություններ:

Արժեզրկման վերլուծություն: Խումբը պարբերաբար կատարում է վարկերի և դեբիտորական պարտքերի՝ արժեզրկված լինելու վերլուծություն: Սեփական փորձից ելնելով՝ Խումբը արժեզրկումից վնասները գնահատելիս օգտագործում է իր սուբյեկտիվ դատողություններն այն դեպքերում, երբ վարկառուն ֆինանսական դժվարություն է կրում և համանման վարկառուների վերաբերյալ չկա բավարար փաստացի տեղեկատվություն: Խումբը համանման կերպով գնահատում է ապագա դրամական հոսքերի փոփոխությունները դիտարկվող տեղեկատվության հիման վրա, որը վկայում է վարկառուի պարտավորությունների մարման ոչ բարենպաստ կարգավիճակի, կա՝մ պետական, կա՝մ տեղական տնտեսական պայմանների փոփոխության մասին, որոնք հարաբերակցվում են տվյալ խմբի ակտիվների գծով պարտավորությունների չկատարման հետ: Ղեկավարությունն օգտագործում է գնահատումներ՝ հիմնվելով ակտիվների նկատմամբ համանման վարկային ռիսկի բնութագրերի և վարկերի ու դեբիտորական պարտքերի խմբերի արժեզրկման օբյեկտիվ հայտանիշների պատմական տվյալների վրա: Սեփական փորձից ելնելով՝ Խումբն օգտագործում է իր սուբյեկտիվ դատողությունները դիտարկվող վարկերի և դեբիտորական պարտքերի վերաբերյալ տեղեկատվության ճշգրտման համար՝ ընթացիկ իրավիճակը արտացոլելու նպատակով:

Գործարքներ կապակցված կողմերի հետ: Գործունեության բնականոն ընթացքում Խումբը գործարքներ է կնքում կապակցված կողմերի հետ: ՀՀՄՍ 39-ով պահանջվում է ֆինանսական գործիքները սկզբնապես ճանաչել իրենց իրական արժեքով: Դատողություն է կիրառվում որոշելիս, թե արդյոք գործարքները գնանշվում են շուկայական, թե՛ ոչ շուկայական տոկոսադրույքներով՝ երբ չկա այդպիսի գործարքների համար գործող շուկա: Դատողության համար հիմք է ծառայում չկապակցված կողմերի հետ համանման գործարքների գնանշումը և արդյունավետ տոկոսադրույքի վերլուծությունը: Կապակցված կողմերի հետ մնացորդների պայմաններն ու դրույթները բացահայտված են Ծանոթագրություն 27-ում:

Արժույթի միջազգային հիմնադրամի (այսուհետ՝ «ԱՄՀ») հետ գործարքների հաշվառում: «ԱՄՀ-ի գործարքները և ֆինանսական կազմակերպումը» պամֆլետի համաձայն, ԱՄՀ յուրաքանչյուր անդամ նշանակում է ֆիսկալ գործակալություն (ֆինանսների նախարարություն, կենտրոնական բանկ կամ համանման կազմակերպություն)՝ ԱՄՀ-ի հետ ֆինանսական գործարքներ կատարելու համար և պահառուի՝ (կենտրոնական բանկ կամ համանման գործակալություն)՝ ԱՄՀ-ի հաշիվները պահելու համար (ԱՄՀ թիվ 1 և 2 հաշիվներ և արժեթղթերի հաշիվ):

«Արժույթի միջազգային հիմնադրամին, Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկին, Միջազգային ֆինանսական կորպորացիային, Զարգացման միջազգային ասոցիացիային, Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկին, Կապիտալ ներդրումների բազմակողմանի երաշխիքների գործակալությանը և Կապիտալ ներդրումների վերաբերյալ տարաձայնությունների կարգավորման միջազգային կենտրոնին Հայաստանի Հանրապետության անդամակցության մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն, Բանկը հանդես է գալիս որպես ՀՀ ֆիսկալ գործակալ ԱՄՀ պայմանագրերի ձևակերպման համաձայնագրի ներքո: Բանկը համարվում է նաև Հայաստանի Հանրապետության պահառուի:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Նոր կամ վերանայված ստանդարտներին և մեկնաբանություններին անցում

2013թ. հունվարի 1-ից Խմբի համար պարտադիր են հետևյալ ստանդարտները և մեկնաբանությունները.

ՖՀՄՄ 10 («Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ») (հրապարակվել է 2011թ. մայիսին, ուժի մեջ է 2013թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). Փոխարինում է վերահսկողության և համախմբման վերաբերյալ դրույթները, որոնք բերված են ՀՀՄՄ 27-ում («Համախմբված և առանձին ֆինանսական հաշվետվություններ») և ՄՄԿ 12-ում («Համախմբում. հատուկ նշանակության կազմակերպություններ»): ՖՀՄՄ 10-ում փոփոխվել է վերահսկողության սահմանումը, որպեսզի վերահսկողության առկայությունը գնահատելիս կիրառվեն միևնույն չափանիշներ բոլոր կազմակերպությունների համար: Սահմանումն ուղեկցվում է գործնական կիրառման մանրամասն ուղեցույցով: Ստանդարտը որևէ էական ազդեցություն չի ունեցել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

ՖՀՄՄ 11 («Համատեղ պայմանավորվածություններ») (հրապարակվել է 2011թ. մայիսին, ուժի մեջ է 2013թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). Փոխարինում է ՀՀՄՄ 31-ը («Մասնակցություն համատեղ ձեռնարկումներում») և ՄՄԿ 13-ը («Համատեղ վերահսկվող կազմակերպություններ. ձեռնարկողների ոչ դրամային ներդրումներ»):

Սահմանումների փոփոխության հետևանքով համատեղ պայմանավորվածության տեսակների քանակը նվազեցվել է մինչև 2-ի. համատեղ գործունեություն և համատեղ ձեռնարկում: Համատեղ վերահսկվող կազմակերպությունների համար վերացվել է նախկինում առկա համամասնական համախմբման մեթոդով հաշվառում կատարելու հնարավորությունը: Համատեղ ձեռնարկման մասնակիցները պարտավոր են կիրառել բաժնեմասնակցության մեթոդը: Ստանդարտը որևէ էական ազդեցություն չի ունեցել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

ՖՀՄՄ 12 («Այլ ընկերություններում մասնակցության տեղեկատվության բացահայտում») (հրապարակվել է 2011թ. մայիսին, ուժի մեջ է 2013թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). Կիրառվում է այն կազմակերպությունների կողմից, որոնք ունեն դուստր ձեռնարկությունում, համատեղ պայմանավորվածությունում, ասոցացված կազմակերպությունում կամ չհամախմբվող կառուցավորված կազմակերպությունում մասնակցություն: Տվյալ ստանդարտը փոխարինում է տեղեկատվության բացահայտման պահանջները, որոնք ներկայումս բերված են ՀՀՄՄ 28-ում («Ներդրումներ ասոցացված կազմակերպություններում»):

ՖՀՄՄ 12-ը պահանջում է բացահայտել այն տեղեկատվությունը, որը հնարավորություն կտա ֆինանսական հաշվետվությունների օգտագործողներին գնահատել բնույթը, ռիսկերը և ֆինանսական ազդեցությունը՝ կապված դուստր ձեռնարկությունում, համատեղ պայմանավորվածությունում, ասոցացված կազմակերպությունում կամ չհամախմբվող կառուցավորված կազմակերպությունում մասնակցության հետ:

Նոր պահանջներին համապատասխանելու համար ընկերությունները պետք է բացահայտեն հետևյալը. էական դատողություններ և ենթադրություններ այլ կազմակերպությունների նկատմամբ վերահսկողությունը, համատեղ վերահսկողությունը կամ նշանակալի ազդեցությունը որոշելիս, մանրամասն բացահայտումներ Խմբի գործունեությունում և դրամական միջոցների հոսքերում չվերահսկող բաժնեմասի վերաբերյալ, ամփոփ տեղեկատվություն էական չվերահսկող բաժնեմասերով դուստր ձեռնարկությունների վերաբերյալ և մանրամասն բացահայտումներ չհամախմբվող կառուցավորված ընկերություններում բաժնեմասերի վերաբերյալ: Ստանդարտը որևէ էական ազդեցություն չի ունեցել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

ՖՀՄՄ 13 («Իրական արժեքի գնահատում») (հրապարակվել է 2011թ. մայիսին, ուժի մեջ է 2013թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար)։ Նպատակ ունի բարելավել համադրելիությունը և պարզեցնել բացահայտվող տեղեկատվությունն իրական արժեքի վերաբերյալ, քանի որ պահանջում է ՖՀՄՄ-ում կիրառել վերանայված իրական արժեքի միասնական սահմանում, հանդիսանալով իրական արժեքի գնահատման և բացահայտման պահանջների միասնական աղբյուր։ Իրական արժեքի գնահատման համար կիրառվում է առք-վաճառք սփռվածքի միջակայքում առավել համապատասխան գինը, որն, ըստ ղեկավարության գնահատման, հավասար է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ վերջին գործարքային գնին։

ՀՀՄՄ 27 («Առանձին ֆինանսական հաշվետվություններ») (փոփոխվել է 2011թ. մայիսին, ուժի մեջ է 2013թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար)։ Տվյալ ստանդարտը փոփոխվել է, և փոփոխության նպատակն է սահմանել հաշվապահական հաշվառման և տեղեկատվության բացահայտման պահանջներ դուստր ձեռնարկությունում, համատեղ ձեռնարկումներում կամ ասոցացված կազմակերպություններում ներդրումների համար՝ առանձին ֆինանսական հաշվետվություններ պատրաստելիս։

Վերահսկողության և համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վերաբերյալ ուղեցույցը փոխարինվել է ՖՀՄՄ 10-ով («Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ»)։ Ստանդարտի փոփոխությունը որևէ էական ազդեցություն չի ունեցել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա։

ՀՀՄՄ 28 («Ներդրումներ ասոցացված կազմակերպություններում և համատեղ ձեռնարկումներում») (փոփոխվել է 2011թ. մայիսին, ուժի մեջ է 2013թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար)։ ՀՀՄՄ 28-ի տվյալ փոփոխությունը մշակվել է համատեղ ձեռնարկումների վերաբերյալ ՀՀՄՄ խորհրդի նախագծի կատարման արդյունքում։ Այդ նախագիծը քննարկելիս Խորհուրդը որոշել է սեփական կապիտալի մեթոդով համատեղ ձեռնարկումների գործունեության հաշվապահական հաշվառումը ներառել ՀՀՄՄ 28-ում, քանի որ այս մեթոդը կիրառելի է ինչպես համատեղ ձեռնարկումների, այնպես էլ ասոցացված կազմակերպությունների նկատմամբ։ Այլ հարցերով ուղեցույցը, բացի վերը նշվածից, մնացել է անփոփոխ։ Ստանդարտի փոփոխությունը որևէ էական ազդեցություն չի ունեցել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա։

Փոփոխություններ ՀՀՄՄ 1-ում («Ֆինանսական հաշվետվությունների ներկայացում») (հրապարակվել է 2011թ. հունիսին, ուժի մեջ է 2012թ. հուլիսի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար)։ Փոփոխություններ է կատարում այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում ներկայացվող հոդվածներում։ Փոփոխությունները պահանջում են, որ կազմակերպությունը այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում ներկայացվող հոդվածներն առանձնացնի 2 խմբի՝ ելնելով դրանք հետագայում շահույթի կամ վնասի կազմ տեղափոխելու հնարավորությունից։ Առաջարկվող և ՀՀՄՄ 1-ում օգտագործվող հաշվետվության անվանումը փոփոխվել է «շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն» անվանման։ Վերանայված ստանդարտը փոփոխել է համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում տվյալների ներկայացումը, սակայն ազդեցություն չի ունեցել գործարքների և մնացորդների գնահատման վրա։

Փոփոխություններ ՀՀՄՄ 19-ում («Աշխատակիցների հատուցումներ») (հրապարակվել է 2011թ. հունիսին, ուժի մեջ է 2013թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար)։ Տվյալ փոփոխությունը վերաբերում է սահմանված վճարումներով կենսաթոշակային պլանների շրջանակներում կատարվող ծախսի և հետաշխատանքային հատուցումների ճանաչմանն ու չափմանը, ինչպես նաև աշխատակիցների հատուցումների վերաբերյալ տեղեկատվության բացահայտմանը։

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Տվյալ ստանդարտով պահանջվում է ճանաչել սահմանված վճարումներով կենսաթոշակային գուտ պարտավորությունների (ակտիվների) բոլոր փոփոխությունները դրանց առաջացման պահին հետևյալ կերպ՝ (i) ծառայությունների արժեքը և գուտ տոկոսային եկամուտը՝ շահույթում կամ վնասում և (ii) վերագնահատումները՝ այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում: Ստանդարտը որևէ էական ազդեցություն չի ունեցել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

Բացահայտումներ. ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների հաշվանցում. փոփոխություններ ՖՀՄՄ 7-ում (հրապարակվել է 2011թ. դեկտեմբերին, ուժի մեջ է 2013թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). Փոփոխությամբ պահանջվում են բացահայտումներ, որոնք հնարավորություն կտան համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների օգտագործողներին գնահատել փոխադարձ հաշվարկների իրական կամ հնարավոր ազդեցությունը, ներառյալ հաշվանցումները: Ստանդարտը որևէ էական ազդեցություն չի ունեցել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների բարելավումներ (հրապարակվել են 2012թ. մայիսին, ուժի մեջ են 2013թ. հունվարի 1-ին սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). Բարելավումները ներառում են հինգ ստանդարտների փոփոխություններ: ՖՀՄՄ 1-ում տեղ են գտել հետևյալ փոփոխությունները. (i) հստակեցվել է, որ այն ընկերությունները, որոնք վերսկսում են ՖՀՄՄ-ին համապատասխան իրենց ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստումը, կարող են կրկնակի կիրառել ՖՀՄՄ 1-ը կամ հետադարձ կերպով կիրառել բոլոր ՖՀՄՄ-ները (ճիշտ այնպես, ինչպես դա տեղի կունենար, եթե ընկերությունը դադարած չլիներ դրանց կիրառումը), և (ii) ավելացվել է ՀՀՄՄ 23-ի («Փոխառության ծախսումներ») հետադարձ կիրառման բացառություն այն ընկերությունների համար, որոնք առաջին անգամ են կիրառում ՖՀՄՄ-ները իրենց հաշվետվությունները պատրաստելիս: Փոփոխություն է կատարվել ՀՀՄՄ 1-ում, որով հստակեցվում է, որ բացատրական ծանոթագրություններ չեն պահանջվում նախորդող ժամանակաշրջանի սկզբի դրությամբ հաշվապահական հաշվեկշռի համար, եթե այն ներկայացվում է այն պատճառով, որ էական ազդեցություն է կրել հետադարձ ճշգրտման, հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության փոփոխությունների կամ հաշվետվության տվյալների հետևողական ներկայացման համար անհրաժեշտ վերադասակարգումների հետևանքով. բացատրական ծանոթագրությունները պահանջվում են այն դեպքում, երբ ընկերությունն ինքնակամ որոշում է կայացնում լրացուցիչ համեմատական հաշվետվություններ ներկայացնելու վերաբերյալ: Փոփոխություն է կատարվել ՀՀՄՄ 16-ում, որով պարզաբանվում է, որ մեկ ժամանակաշրջանից ավել օգտագործվող սպասարկման սարքավորումները դասակարգվում են որպես հիմնական միջոցներ, այլ ոչ պաշարներ:

Փոփոխություն է կատարվել ՀՀՄՄ 32-ում, որով պարզաբանվում է, որ սեփականատերերին շահաբաժինների վճարման հարկային հետևանքները պետք է գրանցվեն ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում, ինչպես դա մշտապես պահանջվել է ՀՀՄՄ 12-ով: Փոփոխություն է կատարվել ՀՀՄՄ 34-ում՝ դրանում ներկայացված պահանջները ՖՀՄՄ 8-ի դրույթներին համապատասխանեցնելու համար: Համաձայն փոփոխված ՀՀՄՄ 34-ի, գործառնական սեզմենտի ընդհանուր ակտիվների և պարտավորությունների գնահատման վերաբերյալ բացահայտում պահանջվում է միայն այն դեպքում, երբ այդպիսի տեղեկատվություն պարբերաբար ներկայացվում է գործառնական կառավարման բարձրագույն մարմնի և երբ այդ գնահատումներն էականորեն փոփոխվել են վերջին տարեկան համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում ներկայացված տվյալների համեմատությամբ: Փոփոխությունները որևէ էական ազդեցություն չեն ունեցել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

Փոփոխություններ ՖՀՄՄ 10-ում, ՖՀՄՄ 11-ում և ՖՀՄՄ 12-ում (հրապարակվել են 2012թ. հունիսին, ուժի մեջ են 2013թ. հունվարի 1-ին սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). Փոփոխությունները ներառում են ՖՀՄՄ 10-ում («Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններ») ներկայացված անցումային դրույթների վերաբերյալ պարզաբանումներ:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

ՖՀՄՍ 10-ի կիրառմանն անցնող ընկերությունները պետք է գնահատեն վերահսկողությունը այն տարեկան ժամանակաշրջանի առաջին օրվա դրությամբ, որում կատարվել է ՖՀՄՍ 10-ին անցումը, և եթե համախմբման վերաբերյալ որոշումն ըստ ՖՀՄՍ 10-ի տարբերվում է ՀՀՄՍ 27-ի և ՄՄԿ 12-ի ներքո կայացված որոշումից, ապա վերջին նախորդող համեմատական ժամանակաշրջանի (այն է՝ 2012թ.) տվյալները ենթակա են վերահաշվարկման, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դա գործնականորեն անհնար է:

Փոփոխությունները նաև լրացուցիչ ազատման իրավունք են տալիս ՖՀՄՍ 10-ի, ՖՀՄՍ 11-ի (*«Համատեղ պայմանավորվածություններ»*) և ՖՀՄՍ 12-ի (*«Այլ ընկերություններում մասնակցության տեղեկատվության բացահայտումը»*) անցման ժամանակաշրջանի համար՝ սահմանափակելով ճշգրտված համեմատական տեղեկատվություն տրամադրելու պահանջը նշված տեղեկատվությունը միայն վերջին համեմատական ժամանակաշրջանի համար տրամադրելու պահանջով:

Բացի այդ, փոփոխության արդյունքում հանվում է համեմատական տեղեկատվություն տրամադրելու պահանջը այն բացահայտումների շրջանակներում, որոնք վերաբերում են չհամախմբվող կառուցավորված կազմակերպություններին, ՖՀՄՍ 12-ին անցմանը նախորդող ժամանակաշրջանների համար: Ստանդարտների փոփոխությունները որևէ էական ազդեցություն չեն ունեցել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին վրա:

Այլ վերանայված ստանդարտներ և մեկնաբանումներ. ՖՀՄՄԿ 20-ը (*«Մակարացման ծախսերը բաց հանքի արտադրական փուլում»*) դիտարկում է, թե երբ և ինչպես հաշվառել օգուտները, որոնք առաջանում են լեռնահանքային արդյունաբերության ոլորտում մակաբացման աշխատանքներից: Մեկնաբանումն ազդեցություն չի ունեցել Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին վրա: ՖՀՄՍ 1-ում (*«Ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների առաջին անգամ որդեգրումը – Պետական վարկեր»*) փոփոխությունները (հրապարակվել են 2012 թ. մարտին, ուժի մեջ են 2013թ. հունվարի 1-ին սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար), որոնք վերաբերում են շուկայականից ցածր տոկոսադրույքներով պետությունից ստացված վարկերին, ազատում են ՖՀՄՍ-ներն առաջին անգամ կիրառող ընկերություններին ՖՀՄՍ-ների ամբողջական հետադարձ կիրառման պահանջից՝ անցումային շրջանում այդ վարկերի արտացոլման մասով: Փոփոխությունը կիրառելի չէ Խմբի համար:

Համախմբման հիմունքներ. Համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները ներառում են Բանկի և վերջինիս դուստր ձեռնարկությունների ֆինանսական հաշվետվությունները 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ: Դուստր ձեռնարկություններն այն ձեռնարկություններն են, որոնցում կատարվել են ներդրումներ և որոնք վերահսկվում են Խմբի կողմից: Վերահսկողությունը ձեռք է բերվում, երբ Խումբն ստանում է փոփոխական հատույցների իրավունք կամ ռիսկին ենթարկվածություն՝ ներդրման օբյեկտում ներգրավվածության արդյունքում, ինչպես նաև ունի իր իշխանությունն օգտագործելու կարողություն՝ այդ հատույցների վրա ազդելու համար: Մասնավորապես, Խումբն ունի վերահսկողություն միայն այն դեպքում, երբ.

- ունի կարողություն ուղղորդելու ներդրման օբյեկտ հանդիսացող ձեռնարկության որոշակի գործունեությունը, որը զգալի ներգործություն ունի հատույցների վրա.
- կրում է հատույցներ չստանալու ռիսկը կամ ստանում է փոփոխական հատույցներ ներդրման օբյեկտ հանդիսացող ձեռնարկությունում իր մասնակցությունից և
- հնարավորություն ունի օգտագործելու ներդրման օբյեկտ հանդիսացող ձեռնարկության վրա ազդեցություն ունենալու կարողությունը՝ ներդրողների հատույցների գումարի վրա ներգործություն ունենալու համար:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Երբ Խումբն ունի ներդրման օբյեկտ հանդիսացող ձեռնարկությունում մեծամասնությունից քիչ քվեարկող բաժնետոմսեր կամ համանման այլ իրավունքներ, Խումբը դիտարկում է բոլոր համապատասխան փաստերն ու հանգամանքները՝ գնահատելիս, թե արդյոք այն ունի ներդրման օբյեկտ հանդիսացող ձեռնարկության վրա ազդեցություն ունենալու կարողություն, ներառյալ.

- ներդրման օբյեկտ հանդիսացող ձեռնարկության քվեարկող բաժնեմասերի սեփականատերերի հետ պայմանագրային պայմանավորվածությունը.
- այլ պայմանագրային պայմանավորվածություններից ծագող իրավունքներ.
- Խմբի քվեարկող բաժնետոմսեր և հնարավոր քվեարկող բաժնետոմսեր:

Խումբը վերագնահատում է, թե արդյոք այն վերահսկում է ներդրման օբյեկտ հանդիսացող ձեռնարկությանը, եթե փաստերն ու հանգամանքները վկայում են, որ փոփոխություններ են տեղի ունեցել վերահսկողության երեք տարրերից մեկում կամ մի քանիսում: Դուստր ձեռնարկության համախմբումն սկսվում է այն ժամանակ, երբ Խումբը ձեռք է բերում վերահսկողություն դուստր ձեռնարկության նկատմամբ, և դադարում է, երբ Խումբը կորցնում է վերահսկողությունը դուստր ձեռնարկության նկատմամբ:

Խումբը գնահատում է չվերահսկող բաժնեմասը, որն իրենից ներկայացնում է ներկայիս սեփականության մասնաբաժինը և կրողին տալիս է գուտ ակտիվների նկատմամբ համամասնական իրավունք լուծարման դեպքում՝ յուրաքանչյուր առանձին գործառնության արժեքի սկզբունքով, հիմք ընդունելով ձեռք բերվող կազմակերպության գուտ ակտիվներում չվերահսկող բաժնեմասի համամասնությունը կամ իրական արժեքը:

Խմբի ընկերությունների միջև գործարքները, մնացորդները և գործարքներից չիրացված շահույթը բացառվում է. չիրացված վնասները նույնպես բացառվում են, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ծախսը չի կարող վերականգնվել: Բանկը և իր բոլոր դուստր ձեռնարկությունները կիրառում են հաշվապահական հաշվառման միասնական քաղաքականություն՝ Խմբի քաղաքականությանը համահունչ:

Դուստր ձեռնարկության սեփականության մասնաբաժնի փոփոխությունը, առանց վերահսկողության փոփոխության, հաշվառվում է որպես սեփական կապիտալի գործարքներ: Վնասները վերագրելի են չվերահսկող բաժնեմասին նույնիսկ, եթե դա հանգեցնում է բացասական մնացորդի:

Չվերահսկող բաժնեմասը դուստր ձեռնարկության սեփական կապիտալի և գուտ արդյունքների այն մասն է, որը վերագրելի է այն բաժնեմասին, որի սեփականության իրավունքը չի պատկանում, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով, Բանկին: Չվերահսկող բաժնեմասը կազմում է Խմբի սեփական կապիտալի առանձին բաղադրիչ:

Ասոցացված կազմակերպություններ. Ասոցացված ընկերություններն այն բիզնես միավորներն են, որոնց նկատմամբ Խումբն ունի էական ազդեցություն (ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն), սակայն չունի վերահսկողություն՝ տիրապետելով քվեարկող ձայների 20-ից 50 տոկոսին: Ասոցացված կազմակերպություններում ներդրումները հաշվառվում են՝ կիրառելով հաշվառման բաժնեմասնակցության մեթոդը և սկզբնապես ճանաչվում են սկզբնական արժեքով: Ասոցացված ընկերության հաշվեկշռային արժեքը ներառում է գնման պահին որոշված գուղիլը՝ հանած կուտակված արժեզրկման կորուստներ (եթե այդպիսիք կան): Ասոցացված կազմակերպություններից ստացված շահաբաժինները նվազեցնում են ասոցացված կազմակերպություններում ներդրման հաշվեկշռային արժեքը:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Ձեռքբերումից հետո ասոցացված ընկերության գուտ ակտիվներում Խմբի բաժնեմասին վերաբերող այլ փոփոխությունները ճանաչվում են հետևյալ կերպ. (i) ասոցացված ընկերության շահույթում կամ վնասում Խմբի մասնաբաժինը ներառվում է տվյալ տարվա համախմբված շահույթ/վնասում՝ որպես ասոցացված ընկերությունների արդյունքի մաս. (ii) այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում Խմբի բաժնեմասը ճանաչվում է այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում՝ առանձին տողով. (iii) ասոցացված ընկերության գուտ ակտիվների հաշվեկշռային արժեքի՝ Խմբի բաժնեմասին վերաբերող այլ փոփոխությունները ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում՝ որպես ասոցացված ընկերության արդյունքների մաս:

Սակայն երբ ասոցացված կազմակերպության վնասներում Խմբի մասնաբաժինը հավասար է կամ գերազանցում է ասոցացված կազմակերպությունում իր ունեցած բաժնեմասին, ներառյալ ցանկացած այլ չապահովված դեբիտորական պարտքեր, Խումբն այլևս չի ճանաչում հետագա վնասները, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ այն ձեռք է բերել պարտավորություններ կամ կատարել է վճարումներ ասոցացված կազմակերպության անունից:

Արտարժույթի փոխարկում և արտարժույթային հոդվածների ներկայացում. Արտարժույթով իրականացված գործարքները սկզբնապես ճանաչվում են ֆունկցիոնալ արժույթով գործարքի օրվա դրությամբ Բանկի կողմից հրապարակված փոխարժեքով: Հաշվետու ամսաթվի դրությամբ արտարժույթով արտահայտված դրամային ակտիվները և պարտավորությունները վերահաշվարկվում են ֆունկցիոնալ արժույթի՝ այդ օրվա դրությամբ Բանկի կողմից հրապարակված փոխարժեքով:

Արտարժույթի փոխարկումից ստացված օգուտները և վնասները ճանաչվում են համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում որպես փոխարժեքային տարբերություններից գուտ օգուտ/(վնաս): Տարեվերջի փոխարժեքով փոխարկում կատարելու սկզբունքը չի կիրառվում սկզբնական արժեքով գնահատվող ոչ դրամային հոդվածների նկատմամբ:

Արտարժույթով արտահայտված ոչ դրամային հոդվածները, որոնք չափվում են իրական արժեքով (ներառյալ՝ բաժնային ներդրումները) վերահաշվարկվում են ֆունկցիոնալ արժույթի իրական արժեքի որոշման օրվա փոխարժեքով:

Արտարժույթով իրականացվող գործարքների պայմանագրային փոխարժեքի և այդ օրվա դրությամբ Բանկի կողմից հրապարակված փոխարժեքի տարբերությունը ներառվում է համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվության մեջ:

Խմբի կողմից համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների պատրաստման նպատակով օգտագործվել են հետևյալ փոխարժեքները 2013 և 2012 թվականների դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ.

	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
ՀՀ դրամ/1 ԱՄՆ դոլար	405.64	403.58
ՀՀ դրամ/1 Եվրո	559.54	532.24
ՀՀ դրամ/1 ՀՓԲ (Հատուկ Փոխառության Իրավունք)	624.68	620.27

Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ. Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները այն միավորներն են, որոնք անմիջապես փոխարկելի են կանխիկի որոշակի գումարների և ենթակա են արժեքի փոփոխության ոչ նշանակալի ռիսկի: Խումբը դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ է համարում կանխիկ դրամը, բանկերում տեղաբաշխված նոստրո հաշիվները և ԱՄՆ-ում տեղաբաշխված ՀՓԲ միջոցները:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Միջոցները, որոնց օգտագործումը սահմանափակվում է սկզբնավորման պահից երեք ամսից ավելի ժամանակահատվածով, չեն հանդիսանում դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ: Դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով:

Դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվությունում ներկայացված վճարներն ու մուտքերը իրենցից ներկայացնում են Խմբի դրամական միջոցների և դրանց համարժեքների փոխանցումները, ներառյալ Խմբում առկա՝ Խմբի կոնտրագենտների ընթացիկ հաշիվներին ծախսագրված կամ կրեդիտագրված գումարները, ինչպիսիք են վարկի հիմնագումարի կամ տոկոսային եկամտի հավաքագրումը՝ հաճախորդի ընթացիկ հաշվի ծախսագրման միջոցով, տոկոսային վճարները կամ վարկի գումարի տրամադրումը՝ կոնտրագենտի ընթացիկ հաշվի կրեդիտագրման միջոցով, ավանդների տեղաբաշխումը՝ կոնտրագենտների ընթացիկ հաշվից նրանց ավանդային հաշվին միջոցների փոխանցման միջոցով, ինչը ներկայացնում է դրամական միջոցներ կամ դրանց համարժեքներ՝ կոնտրագենտի տեսանկյունից:

Ֆինանսական գործիքներ – գնահատման հիմնական պայմաններ. Խումբը չափում է ֆինանսական գործիքները, ինչպիսիք են իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքները, վաճառքի համար մատչելի ակտիվները և ածանցյալ գործիքները, իրական արժեքով՝ յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ: Ամորտիզացված արժեքով չափվող ֆինանսական գործիքների իրական արժեքը բացահայտված է Ծանոթագրություն 29-ում:

Իրական արժեքն այն գինն է, որը կստացվեր՝ ակտիվը վաճառելիս կամ կվճարվեր՝ պարտավորությունը փոխանցելիս չափման ամսաթվի դրությամբ շուկայի մասնակիցների միջև կանոնավոր գործարքում: Իրական արժեքի լավագույն վկայությունն է գործող շուկայում գինը: Գործող շուկան այն շուկան է, որում ակտիվի կամ պարտավորության հետ կապված գործարքները տեղի են ունենում բավականաչափ հաճախականությամբ և ծավալով՝ շարունակական կերպով գնային տեղեկատվություն տրամադրելու համար:

Գործող շուկայում վաճառվող ֆինանսական գործիքների իրական արժեքը գնահատվում է որպես անհատական ակտիվի կամ պարտավորության գնանշված գնի և Խմբի կողմից պահվող քանակի արտադրյալ: Նշված սահմանումը գործում է նույնիսկ այն դեպքում, երբ շուկայում բնականոն օրական վաճառքի ծավալը բավարար չէ պահվող կլանելու համար և մեկ գործարքում դիրքը վաճառելու պատվերների տեղադրումը կարող է ազդեցություն ունենալ գնանշված գնի վրա:

Գնահատման մեթոդները, ինչպիսիք են զեղչված դրամական հոսքերի մոդելները կամ վերջերս կատարված «անկախ կողմերի միջև գործարքների» կամ ներդրում ստացող կազմակերպությունների ֆինանսական տվյալների ստացման վրա հիմնված մոդելները, օգտագործվում են որոշելու այն ֆինանսական գործիքների իրական արժեքը, որոնց համար արտաքին շուկայական գնանշման տեղեկատվությունը հասանելի չէ: Իրական արժեքի գնահատումների վերլուծությունը կատարվում է ըստ իրական արժեքի հիերարխիայում մակարդակի հետևյալ կերպ. (i) մակարդակ 1՝ գնահատումներ գործող շուկայում համանման ակտիվների կամ պարտավորությունների գնանշված (չճշգրտված) գներով. (ii) մակարդակ 2՝ գնահատման մեթոդներ, որոնցում ակտիվի կամ պարտավորության համար բոլոր էական ելակետային տվյալները ուղղակիորեն (գներ) կամ անուղղակիորեն (գների հիման վրա ստացված) դիտարկելի են. (iii) մակարդակ 3՝ գնահատումներ, որոնք հիմնված չեն բացառապես շուկայի դիտարկելի տվյալների վրա (այն է՝ գնահատման համար անհրաժեշտ են նշանակալի ոչ դիտարկելի ելակետային տվյալներ):

Գործարքի հետ կապված ծախսումները լրացուցիչ ծախսումներն են, որոնք ուղղակիորեն վերագրելի են ֆինանսական ակտիվի կամ ֆինանսական պարտավորության ձեռքբերմանը, թողարկմանը կամ օտարմանը: Լրացուցիչ ծախսումը այն ծախսումն է, որը կազմակերպությունը չէր կրի, եթե գործարքը տեղի չունենար:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Գործարքի հետ կապված ծախսումները ներառում են գործակալներին (ներառյալ՝ որպես վաճառքի գործակալ հանդես եկող աշխատակիցներին), խորհրդատուներին, միջնորդներին վճարված գումարները և կոմիսիոն վճարները, կարգավորման գործակալությունների կողմից և արժեթղթերի փոխանակումներից գանձումները, գույքի սեփականության իրավունքի փոխանցման հետ կապված հարկերը և վճարները: Գործարքի հետ կապված ծախսումները չեն ներառում պարտքի պարգևավճարներն ու զեղչերը, ֆինանսավորման ծախսումները կամ ներքին կառավարչական կամ պահպանման ծախսումները:

Ամորտիզացված արժեքը այն գումարն է, որով ֆինանսական ակտիվը կամ ֆինանսական պարտավորությունը չափվել է սկզբնական ճանաչման պահին՝ հանած հիմնական գումարի մարումները, գումարած հաշվեգրված տոկոսները և ֆինանսական ակտիվների համար՝ հանած արժեգրվման վնասի գծով ցանկացած նվազեցում: Հաշվեգրված տոկոսները ներառում են սկզբնական ճանաչման ժամանակ հետաձգված գործարքի հետ կապված ծախսումների և մինչև մարման գումարը ցանկացած պարգևավճարի կամ զեղչի ամորտիզացիան՝ օգտագործելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը: Հաշվեգրված տոկոսային եկամուտը և հաշվեգրված տոկոսային ծախսը, ներառյալ հաշվեգրված արժեկտրոնը և ամորտիզացված զեղչը կամ պարգևավճարը (ներառյալ առաջացման պահին հետաձգված վճարները, եթե կան այդպիսիք), առանձին չեն ներկայացվում, այլ ներառվում են ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվության համապատասխան հոդվածի հաշվեկշռային արժեքում:

Արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը

Համապատասխան ժամանակահատվածի կտրվածքով տոկոսային եկամտի կամ տոկոսային ծախսի բաշխման այնպիսի մեթոդ է, որը հանգեցնում է հաշվեկշռային արժեքի նկատմամբ կիրառվող հաստատուն պարբերական տոկոսադրույքի (արդյունավետ տոկոսադրույքի):

Արդյունավետ տոկոսադրույքը այն դրույքն է, որը ֆինանսական գործիքի գործողության ակնկալվող ժամկետի կամ, համապատասխան դեպքերում, ավելի կարճ ժամանակահատվածի համար գնահատված դրամական միջոցների ապագա վճարումները կամ ստացվելիք գումարները (չներառելով ապագա պարտքային ծախսերը) զեղչում է ճշգրիտ՝ մինչև ֆինանսական ակտիվի կամ ֆինանսական պարտավորության գուտ հաշվեկշռային արժեքը: Արդյունավետ տոկոսադրույքը զեղչում է փոփոխական տոկոսադրույք ունեցող գործիքների դրամական միջոցների հոսքերը մինչև հաջորդ տոկոսադրույքի վերագնանշման ամսաթիվը, բացառությամբ այն պարգևավճարի կամ զեղչի, որն արտացոլում է գործիքում սահմանված լողացող տոկոսադրույքի կամ շուկայական դրույքներով չսահմանված այլ փոփոխականների նկատմամբ վարկային սփրեղը: Այդպիսի պարգևավճարները և զեղչերը ամորտիզացվում են գործիքի ակնկալվող գործողության ամբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում: Ներկա արժեքի հաշվարկումը ներառում է պայմանագրի կողմերի միջև վճարված կամ ստացված բոլոր վճարները, որոնք արդյունավետ տոկոսադրույքի անբաժանելի մասն են կազմում:

Սկզբնական ճանաչում

Համաձայն ՀՀՄՄ 39-ի դրույքների՝ ֆինանսական գործիքները դասակարգվում են համապատասխանաբար որպես ֆինանսական ակտիվներ՝ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող, փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր, մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ, վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ: Ֆինանսական ակտիվները սկզբնապես ճանաչվում են իրական արժեքով, իսկ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չճանաչվող ներդրումների պարագայում՝ գումարած ուղղակիորեն վերագրելի գործարքային ծախսերը: Խմբի կողմից ֆինանսական ակտիվները դասակարգվում են սկզբնական ճանաչման ժամանակ և հետագայում կարող են վերադասակարգվել ստորև նշված դեպքերում:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Հանաչման ամսաթիվ

Ֆինանսական ակտիվների բոլոր կանոնավոր գնումներն ու վաճառքներն արտացոլվում են վերջնահաշվարկի ամսաթվով: Կանոնավոր կերպով գնմանը կամ վաճառքին է վերաբերում ֆինանսական ակտիվների այնպիսի գնումը կամ վաճառքը, որը պահանջում է ակտիվի մատակարարում՝ շուկայում գործող կարգավորման միջոցով կամ գործարար սովորույթով սահմանված ժամկետի ընթացքում:

Ֆինանսական ակտիվներ՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող

«Շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող ֆինանսական ակտիվներ» դասում ներառվում են որպես առևտրական նպատակով պահվող դասակարգված ֆինանսական գործիքները: Ֆինանսական ակտիվները դասակարգվում են որպես առևտրական նպատակով պահվող, եթե դրանք ձեռք են բերվել կարճ ժամանակահատվածում վաճառելու նպատակով: Ածանցյալ գործիքները նույնպես դասակարգվում են որպես առևտրական նպատակով պահվող, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ դրանք արդյունավետ հեջավորման գործիքներ են: Առևտրական նպատակներով պահվող ֆինանսական ակտիվներից եկամուտներն ու ծախսերը ճանաչվում են ֆինանսական արդյունքների մասին համախմբված հաշվետվությունում:

Խումբն իր սովորական գործունեության ընթացքում արտարժույթի փոխանակման և կապիտալի շուկաներում կնքում է ածանցյալ ֆինանսական գործիքների՝ ներառյալ ֆյուչերսների, ֆորվարդների և սվոպերի գանազան պայմանագրեր: Այդպիսի ֆինանսական գործիքները պահվում են առևտրական նպատակներով և հաշվառվում են իրական արժեքով: Իրական արժեքները գնահատվում են գնանշված շուկայական գների կամ գնային մոդելների հիման վրա, որոնք հաշվի են առնում հիմքում ընկած գործիքի ընթացիկ շուկայական և պայմանագրային գները կամ այլ գործոններ: Ածանցյալ գործիքները հաշվառվում են որպես ակտիվներ, երբ իրական արժեքը դրական է և որպես պարտավորություններ՝ երբ այն բացասական է: Տվյալ գործիքներից առաջացող օգուտներն ու վնասները ներառվում են շահույթում կամ վնասում որպես իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից զուտ օգուտ կամ արտարժույթի փոխարժեքի փոփոխություններից զուտ օգուտ/(վնաս)՝ կախված գործիքի բնույթից:

Այլ ֆինանսական գործիքներում պարունակվող ածանցյալ գործիքները դիտարկվում են որպես առանձին ածանցյալ գործիքներ և հաշվառվում են իրական արժեքով՝ եթե դրանց տնտեսական բնութագրերը և ռիսկերը ուղիղ կապված չեն դրանց հիմնական պայմանագրերին և հիմնական պայմանագիրը չի պահվում առևտրական նպատակով կամ նշանակված չի շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող: Հիմնական պայմանագրերից առանձնացված պարունակվող ածանցյալ գործիքները հաշվառվում են առևտրական պայուսակում իրական արժեքով՝ իրական արժեքի փոփոխությունները ճանաչելով շահույթում կամ վնասում:

Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ

Հաստատուն կամ սահմանված վճարումներով և հաստատուն մարման ժամկետով ոչ ածանցյալ ակտիվները, որոնք Խումբը հստակ մտադրված է և ի վիճակի է պահել մինչև մարման ժամկետի լրանալը, դասակարգվում են որպես մինչև մարման ժամկետը պահվող: Ներդրումները, որոնք Խումբը մտադրված է պահել անորոշ ժամկետով, չեն ներառվում տվյալ դասում: Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվների հետագա չափումը կատարվում է ամորտիզացված արժեքով: Օգուտներն ու վնասները ճանաչվում են համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվությունում, երբ ակտիվներն արժեզրկվում են, ինչպես նաև ամորտիզացիայի ընթացքում:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր

Փոխառությունները և դեբիտորական պարտքերը հաստատուն կամ որոշելի վճարումներով ոչ ածանցյալ ֆինանսական ակտիվներ են, որոնք գնանշված չեն ակտիվ շուկայում: Դրանք նախատեսված չեն անհապաղ կամ մոտ ապագայում վաճառքի համար և չեն դասակարգվում որպես առևտրական նպատակով պահվող կամ վաճառքի համար մատչելի ներդրումային արժեթղթեր: Այդպիսի ակտիվները ներառում են բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում միջոցները, միջոցները ԱՄՆ-ում, վարկերը և հակադարձ հետգնման պայմանագրերը: Այդպիսի ակտիվները հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով՝ կիրառելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը: Օգուտներն ու վնասները շահույթի կամ վնասի կազմում ճանաչվում են, երբ փոխառություններն ու դեբիտորական պարտքերը ապաճանաչվում կամ արժեզրկվում են, ինչպես նաև ամորտիզացիայի ընթացքում:

Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ

Վաճառքի համար մատչելի ակտիվները ոչ ածանցյալ գործիք հանդիսացող ֆինանսական ակտիվներ են, որոնք Խմբի կողմից նախատեսված են որպես վաճառքի համար մատչելի կամ որոնք դասակարգված չեն որպես փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր, մինչև մարման ժամկետը պահվող ներդրումներ կամ ֆինանսական ակտիվներ՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով իրական արժեքով չափվող: Սկզբնական ճանաչումից հետո վաճառքի համար մատչելի ֆինանսական ակտիվները չափվում են իրական արժեքով, ընդ որում՝ օգուտներն ու վնասները ճանաչվում են այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում մինչև ակտիվների օտարումը կամ արժեզրկումը, որի ընթացքում նախկինում այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում ներառված կուտակված շահույթը կամ վնասը վերադասակարգվում է շահույթի կամ վնասի: Տոկոսները, որոնք հաշվարկվել էին արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդով, ճանաչվում են շահույթի կամ վնասի կազմում:

Ֆինանսական ակտիվների վերադասակարգում

Եթե ոչ ածանցյալ ֆինանսական ակտիվը դասակարգվում է որպես առևտրի համար պահվող ֆինանսական ակտիվ, սակայն մոտ ժամանակաշրջանում վաճառելու մտադրություն չկա, ապա այն կարող է վերադասակարգվել իրական արժեքով՝ շահույթ կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական ակտիվներից հետևյալ դեպքերից մեկում՝

- այն ֆինանսական ակտիվը, որը համապատասխանում է վերոնշյալ փոխառությունների և դեբիտորական պարտքերի սահմանմանը, կարող է վերադասակարգվել որպես փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր, եթե Խումբը նպատակ և հնարավորություն ունի դրանք պահել մինչև տեսանելի ապագա կամ մինչև մարումը,
- վաճառքի համար պահվող այլ ֆինանսական ակտիվները կարող են վերադասակարգվել որպես վաճառքի համար մատչելի կամ մինչև մարումը պահվող ֆինանսական ակտիվներ հազվադեպ հանգամանքներում:

Վաճառքի համար մատչելի դասակարգված ֆինանսական ակտիվը, փոխառությունների և դեբիտորական պարտքերի սահմանմանը համապատասխանելու դեպքում, կարող է վերադասակարգվել որպես փոխառություններ և դեբիտորական պարտքեր, եթե Խումբը նպատակ և հնարավորություն ունի պահել դրանք մինչև տեսանելի ապագա կամ մինչև մարումը:

Ֆինանսական ակտիվները վերադասակարգվում են իրենց իրական արժեքով վերադասակարգման ամսաթվի դրությամբ: Ցանկացած շահույթ կամ վնաս, որը ճանաչվել է համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում, չի հակադարձվում: Վերադասակարգման ամսաթվով ճանաչված ֆինանսական ակտիվի իրական արժեքը դառնում է նրա նոր ինքնարժեք կամ ամորտիզացված արժեք:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Ներգրավված փոխառու միջոցներ

Թողարկված ֆինանսական գործիքները կամ դրանց բաղկացուցիչները դասակարգվում են որպես պարտավորություններ, եթե պայմանագրային համաձայնության արդյունքում Խումբն ունի պարտավորություն փոխանցել դրամական միջոցներ կամ այլ ֆինանսական ակտիվներ կամ այլ կերպ կատարելու պարտավորությունները, բացի դրամական միջոցների՝ հաստատուն գումարով կամ այլ ֆինանսական ակտիվներով սեփական բաժնային գործիքների հաստատուն քանակով փոխարինելը: Նման գործիքները ներառում են ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդները, պարտավորություններ Կառավարության հանդեպ, պարտավորությունները ԱՄՆ-ի հանդեպ, այլ փոխառու միջոցներ, թողարկված պարտատուներ:

Սկզբնական ճանաչումից հետո փոխառված միջոցները հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով՝ արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդով: Պարտավորության ապաճանաչման դեպքում, ինչպես նաև ամորտիզացիայի ընթացքում, եկամուտներն ու ծախսերը ճանաչվում են շահույթում կամ վնասում:

Զրոյական տոկոսադրույքով վարկերի հաշվառում. Խմբի կողմից միջազգային ֆինանսական հաստատություններից զրոյական տոկոսադրույքով ստացված միջոցների օգուտը դիտարկվում և հաշվառվում է որպես պետական շնորհ: Զրոյական տոկոսադրույքով օգուտը չափվում է որպես ստացված միջոցների իրական արժեքի և միջոցների սկզբնական ճանաչման ամսաթվի դրությամբ ստացված և որպես հետաձգված եկամուտ ճանաչված մուտքերի միջև տարբերություն: Հետաձգված եկամտի գումարը ճանաչվում է շահույթում կամ վնասում այն ժամանակաշրջանում, որում Խումբը որպես ծախս է ճանաչում համապատասխան ծախսումները: Կատարվում է շնորհին վերաբերող եկամուտի չափով նվազեցում՝ համապատասխան ծախսը ներկայացնելիս:

Ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների ապաճանաչում. Ֆինանսական ակտիվը (կամ ֆինանսական ակտիվի մասը, կամ նմանատիպ ֆինանսական ակտիվների խմբի մասը) ապաճանաչվում է, երբ՝

- ակտիվից դրամական հոսքեր ստանալու պահանջի իրավունքի ժամկետն ավարտվում է.
- Խումբը փոխանցում է ակտիվից դրամական հոսքեր ստանալու պահանջի իրավունքը կամ պահպանում է այդ իրավունքը, բայց պարտավորվում է ստացված գումարներն ամբողջությամբ և առանց էական ուշացման փոխանցել երրորդ կողմին՝ փոխանցման համաձայնագրի համաձայն, ինչպես նաև
- Խումբը կամ (ա) փոխանցել է ակտիվի գծով բոլոր ռիսկերի և օգուտների զգալի մասը, կամ (բ) ո՛չ փոխանցել և ո՛չ էլ պահպանում է ակտիվի գծով բոլոր ռիսկերի և օգուտների զգալի մասը, սակայն փոխանցել է ակտիվի նկատմամբ վերահսկողության իրավունքը:

Այն դեպքում, երբ Խումբը փոխանցել է ակտիվից դրամական հոսքեր ստանալու պահանջի իրավունքը և ո՛չ փոխանցել ու ո՛չ էլ պահպանում է ակտիվի գծով բոլոր ռիսկերի և օգուտների զգալի մասը, ինչպես նաև չի փոխանցել ակտիվի նկատմամբ վերահսկողությունը, ակտիվը ճանաչվում է Խմբի շարունակվող մասնակցության չափով: Երբ շարունակվող մասնակցությունը ձեռք է բերում փոխանցվող ակտիվի երաշխիքային ապահովման ձև, այդպիսի մասնակցությունը չափվում է հետևյալ երկու մեծություններից նվազագույնով՝ ակտիվի սկզբնական հաշվեկշռային արժեք և Խմբից պահանջվող փոխհատուցման առավելագույն գումար:

Երբ շարունակվող մասնակցությունը ձեռք է բերում փոխանցվող ակտիվի գծով թողարկված և/կամ գնված օպցիոնի ձև (ներառյալ՝ դրամական միջոցներով մարվող օպցիոններ կամ նմանատիպ պահուստներ), Խմբի մասնակցության չափը որոշվում է այն գումարի չափով, որով Խումբը կարող է հետ գնել փոխանցված ակտիվը, բացառությամբ իրական արժեքով գնահատված ակտիվի գծով թողարկված վաճառքի օպցիոնի (ներառյալ՝ դրամական միջոցներով մարվող օպցիոններ կամ նմանատիպ պահուստներ), երբ շարունակվող մասնակցության չափը համարվում է հետևյալ երկու մեծություններից նվազագույնը՝ փոխանցված ակտիվի իրական արժեք և օպցիոնի իրագործման գին:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Ֆինանսական պարտավորությունը ապաճանաչվում է, երբ մարվում, չեղարկվում կամ դադարում է: Եթե Փոխառուի և փոխատուի միջև պարտքային գործիքը փոխարինվում է մեկ այլ պարտքային գործիքով, որի պայմաններն էականորեն տարբերվում են, կամ եթե կատարվում է գործող պարտքային գործիքի պայմանների էական փոփոխություն, այդպիսի փոխարինումը կամ փոփոխությունը հանգեցնում է այդ պարտքի ապաճանաչմանը և նոր պարտքային գործիքի ճանաչմանը, իսկ համապատասխան հաշվեկշռային արժեքների տարբերությունը ձևակերպվում է շահույթում կամ վնասում:

Ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների հաշվանցում. Ֆինանսական ակտիվները և պարտավորությունները հաշվանցվում են համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում՝ արտացոլվելով զուտ գումարով, եթե գոյություն ունի ճանաչված գումարները հաշվանցելու իրավաբանորեն ամրագրված իրավունք, ինչպես նաև հաշվարկը զուտ հիմունքով իրականացնելու կամ միաժամանակ ակտիվն իրացնելու և պարտավորությունը մարելու մտադրություն: Այն, որպես կանոն, չի տարածվում հաշվանցման գլխավոր համաձայնությունների վրա, որի դեպքում համապատասխան ակտիվներն ու պարտավորությունները համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում արտացոլվում են համախառն արժեքով:

Հետգնման և հակադարձ հետգնման պայմանագրեր. Վաճառքի և հետգնման պայմանագրերով («ռեպո») վաճառված արժեթղթերը հաշվառվում են որպես գրավով ապահովված ֆինանսավորման գործարքներ: Արժեթղթերն արտացոլվում են ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունում և այն դեպքում, երբ գնորդն ունի նշված արժեթղթերի վաճառքի կամ գրավադրման պայմանագրային իրավունք կամ համաձայնություն, դրանք վերադասակարգվում են որպես «Հետգնման պայմանագրերով գրավադրված արժեթղթեր», իսկ պայմանագրային կողմի պարտավորությունը՝ ֆինանսական և այլ հաստատությունների նկատմամբ պարտավորությունների կազմում: Վաճառքի և հետգնման գների տարբերությունը դիտվում է որպես տոկոսային ծախս և ճանաչվում է հետգնման պայմանագրի գործողության ընթացքում:

Հակադարձ հետգնման պայմանագրերի ներքո գնված արժեթղթերը, որոնք, ըստ էության, տրամադրում են փոխատուի հատույցը Խմբին, գրանցվում են, համապատասխանաբար, որպես այլ բանկերից ստացման ենթակա միջոցներ կամ վարկեր և կանխավճարներ հաճախորդներին: Վաճառքի և հետգնման գնի միջև տարբերությունը՝ ճշված տոկոսադրույքով և կոնտրագենտի կողմից ստացվող շահաբաժնի եկամտով, դիտարկվում է որպես տոկոսային եկամուտ և հաշվեգրվում է ռեպո պայմանագրերի ողջ գործողության ընթացքում՝ օգտագործելով արդյունավետ տոկոսադրույքի մեթոդը:

Որպես գրավ տրված և ստացված արժեթղթեր. Արժեթղթերը, որոնք փոխառության են տրվել գնորդներին, շարունակվում են հաշվառվել համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում: Փոխառությամբ ներգրավված արժեթղթերն արտացոլվում են համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում միայն երրորդ անձանց վաճառքի դեպքում: Այս դեպքում առքուվաճառքի գործարքները հաշվառվում են շահույթում կամ վնասում՝ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով հաշվառվող ֆինանսական գործիքներից զուտ շահույթի կազմում: Այդպիսի արժեթղթերի վերադարձի պարտավորությունը արտացոլվում է իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող պարտավորություններում:

Շրջանառության մեջ գտնվող թղթադրամներ և մետաղադրամներ. Բանկի կողմից թողարկված շրջանառության մեջ գտնվող թղթադրամները և մետաղադրամները համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում արտացոլվում են անվանական արժեքով՝ որպես պարտավորություն դրանց տիրապետողների հանդեպ: Թղթադրամների տպագրման և մետաղադրամների հատման ծախսերը ճանաչվում են որպես ծախս համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում այն տարում, որի ընթացքում կատարվել են:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Դրամագիտական արժեքներ. Դրամագիտական արժեքները չափվում են ինքնարժեքի և իրացման գույք արժեքի նվազագույնով: Դրամագիտական արժեքների ինքնարժեքը որոշվում է «առաջին մուտք, առաջին ելք» սկզբունքով և ներառում է մետաղադրամների ձեռքբերման ծախսումները և նրանց ներկա գտնվելու վայր և վիճակի բերելու հետ կապված այլ ծախսումներ: Իրացման գույք արժեքը սովորական գործունեության ընթացքում վաճառքի գնահատված գինն է՝ հանած վաճառքը կազմակերպելու համար գնահատված ծախսումները:

Վաճառքի ժամանակ գնահատված վաճառքից մուտքերի գումարը ճանաչվում է որպես եկամուտ ընթացիկ տարվա համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում, իսկ հաշվեկշռային արժեքի գումարը ճանաչվում է որպես ծախս ընթացիկ տարվա համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում:

Հիմնական միջոցներ. Հիմնական միջոցները ներկայացված են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված մաշվածությունը և արժեզրկումից կորուստները: Այդ գումարը ներառում է սարքավորման փոխարինման ժամանակ կատարված ծախսերը, եթե դրանք բավարարում են ճանաչման չափանիշներին: Նմանապես, խոշոր կապիտալ ներդրումներ կատարելիս, ծախսը ներառվում է հիմնական միջոցի հաշվեկշռային արժեքի մեջ որպես փոխարինում, եթե ճանաչման չափանիշները բավարարված են:

Երբ հիմնական միջոցի նշանակալի մասերը անհրաժեշտ է պարբերաբար փոխարինել, Խումբը ճանաչում է նման մասերը որպես առանձին ակտիվներ իրենց հատուկ օգտակար ծառայության ժամկետներով և համապատասխանաբար հաշվարկում է մաշվածություն:

Հիմնական միջոցների վերանորոգման և պահպանման հետ կապված բոլոր ծախսումները շահույթում կամ վնասում ճանաչվում են որպես ծախս՝ դրանց կատարման պահին:

Սկզբնապես ճանաչված հիմնական միջոցի միավոր և ցանկացած էական մաս ապաճանաչվում է օտարման դեպքում և երբ ակտիվի օգտագործումից կամ օտարումից ոչ մի տնտեսական օգուտ չի ակնկալվում: Ակտիվի ապաճանաչումից առաջացող ցանկացած օգուտ կամ վնաս (հաշվարկված որպես օտարումից գույք մուտքերի/հատույցների և ակտիվի հաշվեկշռային արժեքի տարբերություն) ներառվում է շահույթում կամ վնասում, երբ ակտիվն ապաճանաչվում է:

Մաշվածություն. Մաշվածության հաշվարկը սկսվում է հիմնական միջոցի օգտագործման համար մատչելի դառնալու պահից: Մաշվածությունը հաշվարկվում է՝ կիրառելով գծային մեթոդը հիմնական միջոցների հետևյալ օգտակար ծառայության ժամկետի ընթացքում՝

	2013թ.	2012թ.
Հող և շենքեր		
- Շենքեր	30- 50 տարի	30- 50 տարի
- Շենքերի սպասարկման համակարգեր	3-15 տարի	3-15 տարի
Ցանցեր, համակարգչային և այլ սարքավորումներ	2-15 տարի	2-15 տարի
Փոխադրամիջոցներ	5 տարի	5 տարի

Ակտիվի մնացորդային արժեքը ակտիվի այն մոտավոր գումարն է, որը Խումբը ներկայումս կստանա ակտիվի օտարումից՝ հանած ակտիվի օտարման գնահատված ծախսերը, եթե ակտիվը արդեն լինել իր օգտակար ծառայության վերջին սպասվող տարիքին և պայմաններում: Ակտիվների մնացորդային արժեքները և օգտակար ծառայության ժամկետները վերանայվում և, եթե անհրաժեշտ է, փոփոխվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ: Ակտիվի մնացորդային արժեքները և օգտակար ծառայության ժամկետները վերանայվում և, եթե անհրաժեշտ է, փոփոխվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Վաճառքի համար պահվող ոչ ընթացիկ ակտիվներ. Ոչ ընթացիկ ակտիվները, որոնք կարող են ներառել ինչպես ոչ ընթացիկ, այնպես էլ ընթացիկ ակտիվներ, ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվության մեջ դասակարգվում են որպես «վաճառքի համար պահվող ոչ ընթացիկ ակտիվներ», եթե դրանց հաշվեկշռային արժեքը փոխհատուցվելու է հիմնականում վաճառքի գործարքի միջոցով՝ հաշվետու ժամանակաշրջանից հետո տասներկու ամսվա ընթացքում: Ակտիվը, «վաճառքի համար պահվող ոչ ընթացիկ ակտիվ» դասակարգվելու համար, պետք է բավարարի հետևյալ բոլոր պայմաններին. ա) ակտիվը իր ներկա վիճակում պետք է պատրաստ (մատչելի) լինի անմիջապես վաճառքի համար. բ) խմբի ղեկավարությունը պետք է ձեռնարկի գնորդ գտնելու և վաճառքի պլանը կատարելու ակտիվ ծրագիր. գ) ակտիվը ողջամիտ գնով պետք է ակտիվորեն առաջարկվի շուկայում. դ) պետք է ակնկալվի, որ մեկ տարվա ընթացքում վաճառքը կբավարարի որպես ավարտված վաճառք ճանաչվելու պայմաններին. ե) պլանն ավարտին հասցնելու համար անհրաժեշտ գործողությունները պետք է ցուցանշեն, որ պլանում նշանակալի փոփոխությունների կատարումը կամ պլանի դադարեցումը հավանական չէ: Վաճառքի համար պահվող ոչ ընթացիկ ակտիվները չափվում են իրենց հաշվեկշռային արժեքից և իրական արժեքի և վաճառքի գծով ծախսումների տարբերությունից նվազագույնով: Վաճառքի համար պահվող գույքը չի ամորտիզացվում:

Ոչ նյութական ակտիվներ. Ոչ նյութական ակտիվները ներառում են համակարգչային ծրագրերն ու լիցենզիաները: Առանձին ձեռքբերված ոչ նյութական ակտիվները սկզբնապես ճանաչվում են ձեռքբերման արժեքով: Ձեռնարկատիրական միավորման արդյունքում ձեռքբերված ոչ նյութական ակտիվների արժեքը ձեռքբերման ամսաթվի դրությամբ դրանց իրական արժեքն է: Սկզբնական ճանաչումից հետո ոչ նյութական ակտիվները հաշվառվում են սկզբնական արժեքով՝ հանած կուտակված ամորտիզացիան ճանաչումից և արժեզրկումից կուտակված վնասները: Որոշակի օգտակար ծառայության ժամկետ ունեցող ոչ նյութական ակտիվները ամորտիզացվում են գծային մեթոդով օգտակար ծառայության ընթացքում, որը կազմում է 1-7 տարի, և գնահատվում են արժեզրկման տեսանկյունից, երբ առկա են արժեզրկման հայտանիշեր:

Համակարգչային ծրագրերի ընթացիկ սպասարկման ծախսերը ճանաչվում են համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում դրանց կատարման ժամանակ:

Գործառնական վարձակալության գծով պարտավորվածություններ՝ Խումբը որպես վարձակալ.

Ակտիվի այն վարձակալությունը, որով չի նախատեսվում վարձատուից Խմբին ակտիվի սեփականության հետ կապված գործնականորեն բոլոր ռիսկերի և հատույցների փոխանցում, դասակարգվում է որպես գործառնական վարձակալություն: Գործառնական վարձակալության վճարները ճանաչվում են գծային մեթոդով վարձակալության ժամկետի ընթացքում որպես այլ գործառնական ծախսեր:

Արժեզրկում. Յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվին Խումբը իրականացնում է ֆինանսական ակտիվի կամ ֆինանսական ակտիվների խմբի՝ արժեզրկված լինելու օբյեկտիվ հայտանիշերի գնահատում: Ֆինանսական ակտիվը կամ ֆինանսական ակտիվների խումբը համարվում են արժեզրկված միայն այն դեպքում, եթե կա արժեզրկման օբյեկտիվ հայտանիշ, որպես ակտիվի սկզբնական ճանաչումից հետո տեղի ունեցած մեկ կամ մի քանի իրադարձությունների («ծախսային իրադարձություն») արդյունք և երբ այդ իրադարձությունը կամ իրադարձություններն ազդեցություն ունեն ֆինանսական ակտիվից կամ ակտիվների խմբից ակնկալվող ապագա դրամական հոսքերի վրա, որոնք կարելի է արժանահավատորեն չափել: Արժեզրկումից առաջացած վնասի օբյեկտիվ հայտանիշը կարող է ներառել վարկառուի կամ վարկառուների խմբի զգալի ֆինանսական դժվարությունները, տոկոսագումարների և մայր գումարների վճարման պարտավորությունների խախտումների առկայությունը, այն հավանականությունը, որ տեղի կունենա սնանկացում կամ այլ ֆինանսական վերակազմակերպում, ինչպես նաև դիտարկվող շուկաներից տեղեկատվություն ակնկալվող ապագա դրամական հոսքերի չափերի նվազման վերաբերյալ, օրինակ՝ ժամկետանց վճարումների մակարդակի փոփոխություն կամ տնտեսական պայմանների փոփոխություն, որոնք հարաբերակցվում են վճարման պարտավորությունների խախտումների հետ:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ, վարկեր և հակադարձ հետգնման պայմանագրեր

Ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված այն միջոցների համար, որոնց հաշվառումն իրականացվում է ամորտիզացված արժեքով, Խումբն ի սկզբանե գնահատում է արժեզրկված լինելու հայտանիշները անհատապես՝ էական ակտիվների համար կամ խմբային՝ բոլոր ֆինանսական ակտիվների համար, որոնք անհատապես էական չեն համարվում:

Եթե Խումբը որոշում է, որ անհատապես գնահատված ֆինանսական ակտիվի համար չկա արժեզրկման օբյեկտիվ հայտանիշ, անկախ այն հանգամանքից, էական է այն, թե ոչ, ապա այդ ակտիվը ներառում է համանման վարկային ռիսկերի բնութագրեր ունեցող ֆինանսական ակտիվների խմբում և գնահատում է դրանց արժեզրկված լինելը խմբային հիմունքով: Ակտիվները, որոնց արժեզրկված լինելը գնահատվում է անհատական հիմունքով և որոնց նկատմամբ ճանաչվում են արժեզրկումից վնասներ, չպետք է գնահատվեն խմբային հիմունքով:

Արժեզրկված լինելու օբյեկտիվ հայտանիշերի առկայության դեպքում արժեզրկումից վնասը իրենից ներկայացնում է ակտիվի հաշվեկշռային արժեքի և սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով զեղչված դրամական միջոցների ակնկալվող ապագա հոսքերի (բացառությամբ վարկի հետ կապված դեռևս չկրած ապագա ծախսերի) ներկա արժեքի տարբերությունը: Ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը նվազեցվում է արժեզրկման պահուստի միջոցով, իսկ արժեզրկումից ծախսն արտացոլվում է համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվության մեջ: Տոկոսային եկամուտը հաշվեզրկում է ակտիվի սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով: Վարկերը, համապատասխան պահուստների հետ միասին, դուրս են գրվում, եթե ապագայում չկա վարկը հավաքագրելու իրատեսական հեռանկար և երբ բոլոր գրավներն իրացվել են կամ փոխանցվել Խմբին: Եթե հաջորդող տարվա ընթացքում գնահատված արժեզրկման ծախսն ավելանում կամ նվազում է արժեզրկման ճանաչումից հետո կատարված իրադարձությունների պատճառով, նախկինում ճանաչված արժեզրկման ծախսն ավելացվում կամ նվազեցվում է՝ ճշգրտելով պահուստի գումարը: Եթե ապագա դուրսգրումը հետագայում վերականգնվում է, ապա վերականգնված գումարը ճանաչվում է համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում որպես եկամուտ:

Հնարավոր ապագա դրամական հոսքերի բերված արժեքը զեղչվում է ֆինանսական ակտիվի սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքով: Եթե վարկը տրամադրված է լողացող տոկոսադրույքով, ապա արժեզրկումից վնասների չափման նպատակով զեղչման դրույքաչափը կլինի ընթացիկ արդյունավետ տոկոսադրույքը: Գրավով ապահովված ֆինանսական ակտիվների ապագա հոսքերի ներկա արժեքի հաշվարկը հիմնվում է այն դրամական հոսքերի վրա, որոնք կարող են ստացվել գրավի իրացումից, նվազեցված գրավի ձեռքբերման և օտարման ծախսումներով՝ անկախ իրացման հավանականությունից:

Ֆինանսական ակտիվների խմբի գծով ապագա դրամական հոսքերը, որոնց արժեզրկված լինելը գնահատվում է խմբային հիմքով, որոշվում են ակտիվների գծով կրած վնասների պատմական վիճակագրության հիման վրա, որի գծով պարտքային ռիսկի բնութագրիչները համարժեք են համանման ակտիվների խմբի բնութագրիչներին: Պատմական վիճակագրական շարքերը ճշգրտվում են ընթացիկ շուկայական իրավիճակը արտացոլելու համար՝ բացառելու պատմական վիճակագրական շարքերի հիմքում ընկած այն շուկայական պայմանների ազդեցությունը, որոնք տվյալ ժամանակաշրջանում գոյություն չունեն, և արտացոլելու պատմական վիճակագրական շարքերի հիմքում չընդգրկված շուկայական նոր պայմանները: Ապագա դրամական հոսքերում գնահատման փոփոխությունները արտացոլում և համապատասխանում են դիտարկվող շուկաներում յուրաքանչյուր տարվա տեղեկատվության փոփոխությանը (օրինակ, գործազրկության մակարդակի փոփոխություն, անշարժ գույքի գներ, ապրանքների գներ, վճարունակության կարգավիճակ կամ այլ գործոններ, որոնք վկայում են խմբի կրած վնասների և դրանց չափի մասին):

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Ապագա դրամական հոսքերի գնահատման համար օգտագործվող մեթոդաբանությունը և ենթադրությունները պարբերաբար վերանայվում են Խմբի կողմից՝ վնասների իրական և գնահատված արժեքների միջև տարբերությունները նվազեցնելու նպատակով:

Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ

Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվները Խումբը գնահատում է անհատականորեն, եթե առկա են արժեզրկման հայտանիշեր: Եթե արժեզրկման հետևանքով վնասի առկայության օբյեկտիվ հայտանիշեր կան, վնասի արժեքը հաշվարկվում է որպես ակտիվի հաշվեկշռային արժեքի և հետագայում ակնկալվող դրամական հոսքերի ներկա բերված արժեքի տարբերություն: Ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը պակասեցվում է, և վնասը ճանաչվում է համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում:

Եթե որևէ տարվա ընթացքում արժեզրկումից ակնկալվող վնասի գումարը նվազում է արժեզրկումը ճանաչելուց հետո տեղի ունեցած իրադարձությունների հետևանքով, նախապես հաշվառված գումարները ճանաչվում են համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում որպես եկամուտ:

Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ

Յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Խումբը գնահատում է վաճառքի համար մատչելի ակտիվների կամ ներդրումների կամ դրանց խմբի արժեզրկված լինելու օբյեկտիվ հայտանիշերի առկայությունը:

Վաճառքի համար մատչելի դասակարգված բաժնային ներդրումների արժեզրկման օբյեկտիվ հայտանիշներից է ներդրման իրական արժեքի նշանակալի կամ էական նվազումը՝ սկզբնական արժեքից: Երբ կա արժեզրկման հայտանիշ, կուտակված վնասը, որը գնահատվում է որպես ձեռքբերման գնի և ներկա իրական արժեքի միջև տարբերություն՝ հանած նախկինում շահույթում կամ վնասում ճանաչված՝ այդ ներդրման գծով արժեզրկման կորուստները, վերադասակարգվում է այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքից շահույթի կամ վնասի կազմ: Բաժնային ներդրումների արժեզրկման գծով վնասները չեն հակադարձվում համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվության միջոցով. դրանց իրական արժեքի ավելացումները արժեզրկումից հետո ճանաչվում են այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում:

Վաճառքի համար մատչելի դասակարգված պարտքային գործիքների արժեզրկման օբյեկտիվ հայտանիշերի առկայության գնահատումը իրականացվում է ամորտիզացված արժեքով հաշվառվող ֆինանսական ակտիվների նման: Ապագա տոկոսային եկամուտը հաշվեզրկվում է օգտագործելով այն դրույթաչափը, որն արժեզրկման վնասներն արտացոլելու նպատակով կիրառվել է ապագա դրամական հոսքերի գեղջման ժամանակ:

Տոկոսային եկամուտը արտացոլվում է համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում: Եթե հաջորդող տարվա ընթացքում պարտքային գործիքի իրական արժեքն աճում է այնպիսի իրադարձությունների պատճառով, որոնք տեղի են ունեցել արժեզրկման գծով վնասները համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվությունում ճանաչվելուց հետո, ապա նախկինում արժեզրկման գծով ծախսը հակադարձվում է համախմբված ֆինանսական արդյունքների մասին հաշվետվության միջոցով:

Ոչ ֆինանսական ակտիվներ. Խումբը յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ գնահատում է, արդյոք, առկա է որևէ հայտանիշ, ըստ որի ակտիվը կարող է արժեզրկված համարվել: Եթե առկա է այդպիսի հայտանիշ կամ երբ անհրաժեշտ է իրականացնել ակտիվի տարեկան արժեզրկման ստուգում, ապա Խումբը գնահատում է ակտիվի փոխհատուցվող գումարը:

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Ակտիվի փոխհատուցվող գումարն ակտիվի կամ դրամաստեղծ միավորի իրական արժեքից՝ հանած վաճառքի համար անհրաժեշտ ծախսումները և օգտագործման արժեքից առավելագույնն է, և որոշվում է առանձին ակտիվի համար, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ ակտիվը չի առաջացնում դրամական միջոցների ներհոսքեր, որոնք մեծապես անկախ են այլ ակտիվներից կամ ակտիվների խմբերից առաջացող դրամական միջոցների ներհոսքերից: Այն դեպքում, երբ ակտիվի կամ դրամաստեղծ միավորի հաշվեկշռային արժեքը գերազանցում է վերջինիս փոխհատուցվող գումարը, ակտիվը համարվում է արժեզրկված և արժեքը նվազեցվում է մինչև փոխհատուցվող գումարը: Օգտագործման արժեքի գնահատման ժամանակ դրամական միջոցների գնահատված հոսքերը գեղջվում են ներկա արժեքի՝ օգտագործելով գեղջման այն դրույքը, որն արտացոլում է ժամանակի մեջ դրամի արժեքի և տվյալ ակտիվին հատուկ ռիսկերի ընթացիկ շուկայական գնահատումները՝ առանց հաշվի առնելու հարկային ազդեցությունը:

Ակտիվների գծով արժեզրկումից կորուստները ճանաչվում են համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվությունում և հակադարձվում են միայն այն դեպքում, եթե փոխվել են փոխհատուցվող գումարը որոշելու համար օգտագործվող գնահատումները: Արժեզրկումից կորուստը հակադարձվում է միայն այն չափով, որ ակտիվի հաշվեկշռային արժեքը չգերազանցի այն հաշվեկշռային արժեքը, որը որոշված կլինի, առանց համապատասխան մաշվածության և ամորտիզացիայի, եթե արժեզրկումից կորուստ ճանաչված չլինի:

Կենսաթոշակներ. Խմբում, աշխատակիցների աշխատավարձի հիման վրա հաշվարկված որոշակի տոկոսը Հայաստանի Հանրապետության պետական կենսաթոշակային համակարգին փոխանցելուց բացի, այլ հատուկ կենսաթոշակային հիմնադրամ չի ձևավորվում: Նշված հիմնադրամին հատկացումների հետ կապված ծախսերը արտացոլվում են այն ժամանակաշրջանում, որին վերաբերում են աշխատավարձերը: Բանկը չունի հետաշխատանքային նպաստներ կամ հաշվեգրում պահանջող այլ նշանակալի նպաստներ:

Պահուստներ. Պահուստը ճանաչվում է, երբ Խումբն ունի իրավական կամ կառուցողական պարտավորություն՝ որպես անցյալ դեպքերի արդյունք և հավանական է, որ այդ պարտավորությունը մարելու նպատակով կպահանջվի տնտեսական օգուտների արտահոսք, իսկ պարտավորության գումարը հնարավոր է արժանահավատորեն գնահատել:

Հարկում. Խումբն ազատված է բոլոր հարկերից և տուրքերից, բացառությամբ ապրանքների ներմուծման համար մաքսային սահմանին վճարման ենթակա հարկերից, մաքսատուրքերից և մաքսավճարներից: Միաժամանակ Խումբը հանդես է գալիս որպես հարկային գործակալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ սահմանված կարգով: Խմբի դուստր կազմակերպությունները Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության համաձայն հաշվարկում են շահութահարկ և այլ հարկեր և տուրքեր:

Թողարկված կապիտալ. Թողարկված կապիտալը Բանկի կանոնադրական կապիտալն է, որը հանդիսանում է Հայաստանի Հանրապետության սեփականությունը և չի կարող գրավադրվել, բռնագանձվել կամ որևէ այլ կերպ օտարվել Հայաստանի Հանրապետության պարտավորությունների դիմաց:

Խմբի վնասը պահուստների հանրագումարը գերազանցելու դեպքում Օրենքի 11.4 հոդվածի համաձայն Կառավարության կողմից տրամադրվող անտոկոս հասարակ մուրհակները ճանաչվում են որպես **լրացուցիչ կապիտալ:**

2. Հաշվապահական հաշվառման նշանակալի քաղաքականության ամփոփում (շարունակություն)

Շահույթի բաշխում. Խմբի շահույթը, որը որոշվում է վերջինիս համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հրապարակումից հետո, բաշխվում է հետևյալ կերպ.

- շահույթի 20%-ն ուղղվում է գլխավոր պահուստի համալրմանը՝ մինչև դրա ընդհանուր չափը կազմի առկա դրամական զանգվածի 25%-ը.
- շահույթի 80%-ն ուղղվում է Կառավարության կողմից բանկին տրամադրված հասարակ մուրհակների մարմանը՝ մնացած մասը փոխանցելով պետական բյուջե:

Պայմանական ակտիվներ և պարտավորություններ. Պայմանական պարտավորությունները չեն արտացոլվում համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում, այլ բացահայտվում են հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ պարտավորության մարման հետ կապված ռեսուրսների արտահոսքը համարվում է քիչ հավանական: Պայմանական ակտիվները չեն արտացոլվում ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվությունում, սակայն բացահայտվում են հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններում այն դեպքերում, երբ դրանց հետ կապված տնտեսական օգուտների ներհոսքը համարվում է հավանական:

Տոկոսային եկամուտներ և ծախսեր. Բոլոր այն ֆինանսական գործիքների համար, որոնք հաշվառվում են ամորտիզացված արժեքով, և բոլոր տոկոսային եկամուտ բերող ֆինանսական գործիքների համար, որոնք դասակարգված են որպես վաճառքի համար մատչելի, տոկոսային եկամուտն ու ծախսը հաշվառվում է արդյունավետ տոկոսադրույքով, որի գեղչման միջոցով ակնկալվող ապագա դրամական վճարումները կամ ներհոսքերը ֆինանսական գործիքի ենթադրվող ողջ օգտագործման ժամանակահատվածում կամ ավելի կարճ ժամանակահատվածում, որտեղ այն կիրառելի է, ճշգրտորեն բերվում են ֆինանսական ակտիվի կամ պարտավորության զուտ հաշվեկշռային արժեքին: Հաշվարկի ժամանակ հաշվի են առնվում ֆինանսական գործիքի գծով բոլոր պայմանագրային պայմանները (օրինակ՝ ժամկետից շուտ մարման իրավունքը) և կոմիսիոն կամ լրացուցիչ ծախսերը, որոնք անմիջականորեն կապված են գործիքի հետ և որոնք արդյունավետ տոկոսադրույքի բաղկացուցիչ մաս են կազմում, սակայն հաշվի չեն առնվում ապագա վնասները: Ֆինանսական ակտիվի կամ ֆինանսական պարտավորության հաշվեկշռային արժեքները ճշգրտվում են Խմբի կողմից վճարումների կամ մուտքերի գնահատման վերանայման դեպքում: Ճշգրտված հաշվեկշռային արժեքը հաշվարկվում է սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքի հիման վրա, իսկ հաշվեկշռային արժեքի փոփոխությունը դիտվում է որպես տոկոսային եկամուտ կամ ծախս:

Երբ ֆինանսական ակտիվի կամ նմանատիպ ֆինանսական ակտիվների խմբի ճանաչված արժեքը նվազել է արժեզրկման կորուստների արդյունքում, տոկոսային եկամուտը շարունակում է ճանաչվել, օգտագործելով սկզբնական արդյունավետ տոկոսադրույքը՝ կիրառելով նոր հաշվեկշռային արժեքը:

Կոմիսիոն եկամուտ. Տվյալ ժամանակաշրջանում ծառայությունների մատուցման արդյունքում վաստակված կոմիսիոն վճարները հաշվեգրվում են այդ ժամանակահատվածի ընթացքում:

Ներկայացման փոփոխություններ. Անհրաժեշտության դեպքում համապատասխան թվերը ճշգրտվել են՝ ընթացիկ տարվա գումարների ներկայացմանը համապատասխանության համար: Կատարված փոփոխությունները ազդեցություն չեն ունեցել Խմբի ֆինանսական վիճակի և վերջինիս՝ 2012թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ֆինանսական արդյունքի վրա:

3. Հաշվապահական հաշվառման նոր հրապարակումներ

Սույն ֆինանսական հաշվետվությունների հաստատման ամսաթվի դրությամբ հրապարակվել են, սակայն դեռևս ուժի մեջ չեն որոշակի նոր ստանդարտներ, գոյություն ունեցող ստանդարտների փոփոխություններ կամ մեկնաբանություններ: Խումբը ժամկետից շուտ չի ընդունել այդ հրապարակումներից որևիցե մեկը:

Ղեկավարությունն ակնկալում է, որ բոլոր հրապարակված ստանդարտներն ու փոփոխությունները կներառվեն Խմբի հաշվապահական քաղաքականության մեջ՝ սկսած դրանց ուժի մեջ մտնելու ամսաթվից հետո սկսվող առաջին ժամանակաշրջանից: Ստորև ներկայացված է տեղեկատվություն նոր ստանդարտների, փոփոխությունների և մեկնաբանությունների վերաբերյալ, որոնք, ըստ ղեկավարության գնահատման, կիրառելի են Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների նկատմամբ: Հրապարակվել են նաև որոշակի ստանդարտներ և մեկնաբանություններ, որոնք, ըստ ղեկավարության գնահատման, էական ազդեցություն չեն ունենա Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

ՖՀՄՄ 9 («Ֆինանսական գործիքներ. դասակարգումը և չափումը»). ՖՀՄՄ 9-ը հրապարակվել է 2009թ. նոյեմբերին, այնուհետև փոփոխվել է 2010թ. հոկտեմբերին, 2011թ. դեկտեմբերին և 2013թ. նոյեմբերին: Ստանդարտի հիմնական բնութագրումներն են.

- Պահանջվում է, որ ֆինանսական ակտիվները դասակարգվեն երկու չափման կատեգորիաների. հետագա ամորտիզացված արժեքով չափվող ակտիվներ և հետագա իրական արժեքով չափվող ակտիվներ: Որոշումը կայացվում է սկզբնական ճանաչման ժամանակ: Դասակարգումը կախված է կազմակերպության՝ իր ֆինանսական գործիքները կառավարելու գործարար մոդելից և գործիքի պայմանագրային դրամական հոսքերի բնորոշումից.
- Գործիքը հետագայում չափվում է ամորտիզացված արժեքով միայն եթե այն պարտքային գործիք է և եթե առկա են հետևյալ պայմանները. (i) կազմակերպության գործարար մոդելի նպատակն է պահել ակտիվը՝ պայմանագրային դրամական հոսքերը հավաքագրելու համար և (ii) ակտիվի պայմանագրային դրամական հոսքերը ներկայացված են միայն հիմնական գումարի և տոկոսների վճարումներով (այսինքն այն ունի միայն «պարզ վարկի հատկանիշներ»): Բոլոր այլ պարտքային գործիքները չափվում են իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով.
- Բոլոր բաժնեմասային գործիքները հետագայում չափվում են իրական արժեքով: Բաժնեմասային գործիքները, որոնք պահվում են վաճառքի համար, չափվում են իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով: Մնացած այլ բաժնեմասային ներդրումների համար սկզբնական ճանաչման ժամանակ կարող է կատարվել անփոփոխ ընտրություն՝ ճանաչելու չիրացված և իրացված իրական արժեքի շահույթը կամ վնասը այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի, այլ ո՛չ շահույթի կամ վնասի միջոցով: Չպետք է կատարվի իրական արժեքի շահույթի կամ վնասի վերադասակարգում շահույթում կամ վնասում: Այս ընտրությունը կարող է կատարվել յուրաքանչյուր առանձին գործիքի համար անհատապես: Շահաբաժինները ներկայացվում են շահույթում կամ վնասում, եթե հանդիսանում են ներդրումներից հասույթ.

ՀՀՄՄ 39-ի պահանջների մեծ մասը ֆինանսական պարտավորությունների դասակարգման և գնահատման վերաբերյալ չեն փոփոխվել և տեղափոխվել են ՖՀՄՄ 9: Հիմնական տարբերությունն այն է, որ կազմակերպությունից պահանջվում է բացահայտել այն ֆինանսական պարտավորությունների սեփական վարկային ռիսկի փոփոխությունների ազդեցությունը, որոնք արտացոլվում են իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով, այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի կազմում:

Փոփոխվել են հեջավորման հաշվառման պահանջները՝ հաշվառման և ռիսկերի կառավարման միջև առավել սերտ կապ ստեղծելու համար:

3. Հաշվապահական հաշվառման նոր հրապարակումներ (շարունակություն)

Ստանդարտը կազմակերպություններին տալիս է հաշվապահական հաշվառման քաղաքականության ընտրության հնարավորություն՝ կիրառելով ՖՀՄՍ 9-ում պարունակվող հեջավորման հաշվառման պահանջները կամ շարունակելով կիրառել ՀՀՄՍ 39-ը բոլոր հեջերի նկատմամբ, քանի որ ներկայումս ստանդարտը չի նախատեսում մակրոհեջավորման դեպքերի համար հաշվառում:

ՖՀՄՍ 9-ում փոփոխությունների ընդունումը 2013թ. նոյեմբերին վերացրել է ստանդարտի պարտադիր ուժի մեջ մտնելու ամսաթիվը, դրանով իսկ ստանդարտի որդեգրումը դարձնելով կամավոր: Խումբը չի նախատեսում կիրառել ՖՀՄՍ 9-ի ներկայիս տարբերակը:

Ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների հաշվանցում. փոփոխություններ ՀՀՄՍ 32-ում (հրապարակվել է 2011թ. դեկտեմբերին, ուժի մեջ է 2014թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). Տվյալ փոփոխությունը տրամադրում է ուղեցույց ՀՀՄՍ 32-ի կիրառման համար, վերացնելով հաշվանցման որոշակի չափանիշների կիրառման ընթացքում բացահայտված հակասությունները: Այն ներառում է «տվյալ պահին ունի օրենսդրորեն սահմանված հաշվանցման իրավունք» ձևակերպման նշանակության պարզաբանումը, ինչպես նաև պարզաբանում առ այն, որ համախառն հիմունքով փոխադարձ հաշվարկման որոշակի համակարգերը կարող են համարվել զուտ հիմունքով փոխադարձ հաշվարկմանը համարժեք: Խմբի ղեկավարությունը դիտարկում է փոփոխության հետևանքները և Խմբի վրա ազդեցությունը:

Փոփոխություններ ՖՀՄՍ 10-ում, ՖՀՄՍ 12-ում և ՀՀՄՍ 27-ում – Ներդրումային ընկերություններ (հրապարակվել են 2012թ. հոկտեմբերի 31-ին, ուժի մեջ են 2014թ. հունվարի 1-ին սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). Փոփոխությամբ ներկայացվում է ներդրումային ընկերության սահմանումը: Համաձայն այդ սահմանման, ներդրումային ընկերություն է հանդիսանում այն կազմակերպությունը, որը. (i) միջոցներ է ստանում ներդրողներից՝ վերջիններիս ներդրումային կառավարման ծառայություններ մատուցելու նպատակով. (ii) պարտավորություն է ստանձնում իր ներդրողների հանդեպ առ այն, որ իր գործարար նպատակն է միջոցների ներդրումը՝ բացառապես կապիտալի արժեքի կամ ներդրումային եկամտի համար, և (iii) չափում և գնահատում է իր ներդրումները իրական արժեքի սկզբունքով: Ներդրումային ընկերությունը պետք է իր դուստր ընկերությունները հաշվառի իրական արժեքով՝ փոփոխությունները գրանցելով շահույթի կամ վնասի միջոցով և համախմբված հաշվետվություններում ներառի միայն այն դուստր ընկերությունները, որոնք տրամադրում են ընկերության ներդրումային գործունեության հետ կապ ունեցող ծառայություններ: ՖՀՄՍ 12-ում կատարված փոփոխության համաձայն, պահանջվում է բացահայտել լրացուցիչ տեղեկատվություն, ներառյալ էական դատողությունները, որոնք կիրառվում են որոշելիս, թե արդյոք ձեռնարկությունը ներդրումային է, թե՛ ոչ:

Բացի այդ, անհրաժեշտ է բացահայտել տեղեկատվությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններում չներառված դուստր ձեռնարկությանը ցուցաբերվող ֆինանսական կամ այլ աջակցության մասին, անկախ այն հանգամանքից, թե աջակցությունը նախատեսվում է, թե՛ արդեն իսկ տրամադրվել է: Ըստ Խմբի ղեկավարության գնահատման, փոփոխությունը որևէ ազդեցություն չի ունենա համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

ՖՀՄՄԿ 21 «Վճարներ» (հրապարակվել է 2013թ. մայիսի 20-ին, ուժի մեջ է 2014թ. հունվարի 1-ին սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). Տվյալ պարզաբանումը հստակեցնում է շահութահարկից բացի այլ վճարների գծով պարտավորությունների հաշվառման կարգը: Պարտավորեցնող իրադարձությունը, որի արդյունքում առաջանում է պարտավորություն, օրենսդրությամբ սահմանված վճարներ կատարելու պարտավորությանը հանգեցնող իրադարձությունն է:

3. Հաշվապահական հաշվառման նոր հրապարակումներ (շարունակություն)

Այն փաստը, որ ձեռնարկությունը, տնտեսական պատճառներից ելնելով, շարունակելու է գործել ապագայում կամ որ ձեռնարկությունը պատրաստում է իր համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունները գործող ձեռնարկության սկզբունքով, չի հանգեցնում պարտավորության առաջացման: Միջանկյալ և տարեկան համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների համար կիրառվում են ճանաչման միևնույն սկզբունքները:

Արտանետումների քվոտաների առևտրից ծագող պարտավորությունների նկատմամբ պարզաբանման կիրառումը պարտադիր չէ: Ըստ Խմբի ղեկավարության գնահատման, փոփոխությունը որևէ ազդեցություն չի ունենա համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

Փոփոխություններ ՀՀՄՄ 36-ում «Ոչ ֆինանսական ակտիվների համար հատուցելի գումարի վերաբերյալ տեղեկատվության բացահայտում» (հրապարակվել են 2013թ. մայիսին, ուժի մեջ են 2014թ. հունվարի 1-ին սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար. նշված ժամկետից շուտ կիրառումը թույլատրվում է այն դեպքում, երբ ՀՀՄՄ 13-ը կիրառվում է միևնույն և համեմատական ժամանակաշրջանի համար): Տվյալ փոփոխությունները վերացնում են հատուցելի գումարի վերաբերյալ տեղեկատվության բացահայտման պահանջը, եթե դրամաստեղծ միավորը ներառում է գուդվիլ կամ ոչ նյութական ակտիվներ օգտակար ծառայության անորոշ ժամկետով և արժեզրկում տեղի չի ունեցել: Ներկայումս Խմբի ղեկավարությունը գնահատում է փոփոխությունների ազդեցությունը համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների բացահայտումների վրա:

Փոփոխություններ ՀՀՄՄ 39-ում «Ածանցյալ գործիքների նույնացիա և հեջավորման հաշվառման շարունակություն» (հրապարակվել են 2013թ. հունիսին, ուժի մեջ են 2014թ. հունվարի 1-ին սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): Տվյալ փոփոխություններով թույլատրվում է շարունակել հեջավորման հաշվառումն այն դեպքում, երբ որպես հեջավորման գործիք որոշված ածանցյալ գործիքը նորացվում է (այն է՝ կողմերը պայմանավորվում են սկզբնական կոնտրագենտին փոխարինել նորով)՝ օրենսդրությանը կամ նորմատիվ ակտին համապատասխան, հատուկ պայմանների պահպանմամբ, կենտրոնական կոնտրագենտի հետ հաշվանցում իրականացնելու համար: Ակնկալվում է, որ փոփոխությունը որևէ էական ազդեցություն չի ունենա Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

Փոփոխություններ ՀՀՄՄ 19-ում «Սահմանված վճարումներով կենսաթոշակային ծրագրեր. աշխատակիցների հատուցումներ» (հրապարակվել են 2013թ. նոյեմբերին, ուժի մեջ են 2014թ. հունվարի 1-ին սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար): Փոփոխությամբ թույլատրվում է կազմակերպություններին ճանաչել աշխատակիցների վճարումները որպես ծառայությունների արժեքի նվազեցում այն ժամանակաշրջանում, որում աշխատողի կողմից մատուցվել են համապատասխան ծառայությունները՝ վճարումները նրա ծառայության ողջ ժամանակաշրջանին վերագրելու փոխարեն, եթե աշխատողի վճարումների գումարը կախված չէ նրա աշխատանքային ստաժի տարիների քանակից: Ակնկալվում է, որ փոփոխությունը որևէ էական ազդեցություն չի ունենա Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

2012թ. ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների տարեկան բարելավումներ (հրապարակվել են 2013թ. դեկտեմբերին, ուժի մեջ են 2014թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար, եթե այլ կերպ նշված չէ ստորև): Բարելավումները ներառում են յոթ ստանդարտների փոփոխություններ:

ՀՀՄՄ 2-ում կատարվել են փոփոխություններ՝ հստակեցնելու «անցման պայմաններ» տերմինի սահմանումը, ինչպես նաև առանձին սահմանելու «գործունեության արդյունքների ապահովման պայմաններ»-ը և «ծառայության ժամկետի պայմաններ»-ը: Փոփոխությունն ուժի մեջ է բաժնետոմսերի վրա հիմնված վճարումներով գործարքների համար, որոնց տրամադրման ժամկետն է 2014թ. հուլիսի 1-ը կամ դրանից հետո:

3. Հաշվապահական հաշվառման նոր հրապարակումներ (շարունակություն)

Փոփոխություններ են կատարվել ՖՀՄՍ 3-ում՝ պարզաբանելու, որ. (1) պայմանական հատուցում վճարելու պարտավորությունը, որը համապատասխանում է ֆինանսական գործիքի սահմանմանը, դասակարգվում է որպես ֆինանսական պարտավորություն կամ սեփական կապիտալ՝ ՀՀՄՍ 32-ի սահմանումներին համապատասխան և (2) բոլոր ֆինանսական և ոչ ֆինանսական պայմանական հատուցումները, որոնք չեն հանդիսանում սեփական կապիտալ, չափվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ իրական արժեքով, իսկ իրական արժեքի փոփոխություններն արտացոլվում են շահույթում կամ վնասում: ՖՀՄՍ 3-ում փոփոխություններն ուժի մեջ են մտնում բիզնեսի միավորումների համար, որոնցում ձեռքբերման ամսաթիվն է 2014թ. հուլիսի 1-ը կամ դրանից հետո:

Փոփոխություն է կատարվել ՖՀՄՍ 8-ում, որով պահանջվում է. (1) կատարել տեղեկատվության բացահայտումներ ղեկավարության մասնագիտական դատողությունների վերաբերյալ, որոնք կատարվել են գործառնական սեզմենտներն ագրեգացնելիս, ներառյալ ագրեգացված սեզմենտների և այն տնտեսական ցուցանիշների նկարագրությունը, որոնք գնահատվել են այն փաստը հաստատելիս, որ ագրեգացվող սեզմենտներն ունեն համանման տնտեսական բնութագրեր, և (2) կատարել սեզմենտների ակտիվների և ձեռնարկությունների ակտիվների համադրում, եթե ակտիվի սեզմենտները բացահայտվում են հաշվետվությունում:

Կատարվել է փոփոխություն ՖՀՄՍ 13-ի եզրակացությունների հիմքում, որով հստակեցվում է, որ ՖՀՄՍ 13-ի հրապարակումից հետո ՀՀՄՍ 39-ի որոշ պարբերությունների հետացմամբ չի նախատեսվել վերացնել դեբիտորական և կրեդիտորական պարտքի գնահատման հնարավորությունն այն գումարով, որը նշված է հաշիվ-ապրանքագրում, այն դեպքերում, երբ զեղչման ազդեցությունն էական չէ:

Փոփոխություններ են կատարվել ՀՀՄՍ 16-ում և ՀՀՄՍ 38-ում, որոնցով պարզաբանվում է, թե ինչպես պետք է հաշվառման մեջ արտացոլվեն համախառն հաշվեկշռային արժեքն ու կուտակված մաշվածությունը, երբ ձեռնարկությունն օգտագործում է վերագնահատված արժեքով հաշվառման մոդելը:

Փոփոխություն է կատարվել ՀՀՄՍ 24-ում, ըստ որի կապակցված կողմ է համարվում նաև կազմակերպությունը, որը հաշվետու կազմակերպությանը կամ հաշվետու կազմակերպության մայր ընկերությանը մատուցում է հիմնական ղեկավար անձնակազմի տրամադրման ծառայություններ («ղեկավար կազմակերպություն»), և որով պահանջվում է բացահայտել տրամադրված ծառայությունների դիմաց ղեկավար կազմակերպության կողմից հաշվետու կազմակերպությանը հաշվեկշռված գումարները:

Ակնկալվում է, որ փոփոխությունները որևէ էական ազդեցություն չի ունենա Խմբի ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

2013թ. ֆինանսական հաշվետվությունների միջազգային ստանդարտների տարեկան բարելավումներ (հրապարակվել են 2013թ. դեկտեմբերին, ուժի մեջ են 2014թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). Բարելավումները ներառում են չորս ստանդարտների փոփոխություններ:

Կատարվել է փոփոխություն ՖՀՄՍ 1-ի եզրակացությունների հիմքում, որով հստակեցվում է, որ, եթե ստանդարտի նոր տարբերակը դեռևս պարտադիր չէ, բայց թույլատրվում է վերջինիս ժամկետից շուտ ընդունումը, ՖՀՄՍ-ներն առաջին անգամ կիրառող կազմակերպությունը կարող է կիրառել ստանդարտի հին կամ նոր տարբերակը, պայմանով, որ հաշվետվություններում ներկայացված բոլոր ժամանակաշրջանների նկատմամբ կիրառվում է ստանդարտի միևնույն տարբերակը:

Փոփոխություն է կատարվել ՖՀՄՍ 3-ում, որով պարզաբանվում է, որ ստանդարտը չի կիրառվում ՖՀՄՍ 11-ին համապատասխան ցանկացած համատեղ պայմանավորվածության կազմավորման հաշվառման նկատմամբ: Փոփոխությունը նաև պարզաբանում է, որ ստանդարտի կիրառման շրջանակներից բացառումը գործում է միայն համատեղ պայմանավորվածության ֆինանսական հաշվետվությունների նկատմամբ:

3. Հաշվապահական հաշվառման նոր հրապարակումներ (շարունակություն)

ՖՀՄՍ 13-ի փոփոխությամբ պարզաբանվում է, որ ՖՀՄՍ 13-ում պորտֆելի վերաբերյալ բացառությունը, որը հնարավորություն է տալիս կազմակերպությանը ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների իրական արժեքը գնահատել զուտ հիմունքով, կիրառվում է բոլոր պայմանագրերի նկատմամբ (ներառյալ՝ ոչ ֆինանսական միավորների առք ու վաճառքի պայմանագրերը), որոնք գտնվում են ՀՀՄՍ 39-ի կամ ՖՀՄՍ 9-ի կիրառման շրջանակներում:

Փոփոխություն է կատարվել ՀՀՄՍ 40-ում, որով պարզաբանվում է, որ ՀՀՄՍ 40-ը և ՖՀՄՍ 3-ը միմյանց չեն բացառում: ՀՀՄՍ 40-ի ուղեցույցն օգնում է հաշվետվություններ կազմողներին տարբերակում անել ներդրումային գույքի և սեփականատիրոջ զբաղեցրած գույքի միջև: Հաշվետվություններ կազմողները պետք է նաև ուսումնասիրեն ՖՀՄՍ-ի ուղեցույցը՝ որոշելու, թե արդյոք ներդրումային գույքի ձեռքբերումը բիզնեսի միավորում է:

Ակնկալվում է, որ փոփոխությունները որևէ էական ազդեցություն չեն ունենա Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

ՀՀՄՍ 14 («Կարգավորվող դրույքներով իրականացվող գործունեության գծով հետաձգված վճարներ»)
(թողարկվել է 2014թ. հունվարին, ուժի մեջ է 2016թ. հունվարի 1-ին կամ այդ ամսաթվից հետո սկսվող տարեկան ժամանակաշրջանների համար). ՖՀՄՍ 14-ով թույլատրվում է ՖՀՄՍ-ներն առաջին անգամ կիրառող կազմակերպություններին՝ ՖՀՄՍ-ներին անցնելիս շարունակել կարգավորվող դրույքներով իրականացվող գործունեությանը վերաբերող գումարների ճանաչումը նախորդող ՀՀՄՍ պահանջներին համապատասխան: Սակայն ՖՀՄՍ-ներն արդեն իսկ կիրառող և այդ գումարները չճանաչող կազմակերպությունների հետ համադրելիության աստիճանը բարձրացնելու համար ստանդարտը պահանջում է դրույքների կարգավորման ազդեցությունը ներկայացնել այլ հոդվածներից առանձին: Տվյալ ստանդարտի գործողությունը չի տարածվում այն կազմակերպությունների վրա, որոնք արդեն իսկ ներկայացնում են ՖՀՄՍ-ին համապատասխան հաշվետվություններ:

Եթե այլ կերպ նշված չէ, ակնկալվում է, որ նոր ստանդարտներն ու մեկնաբանումները որևէ էական ազդեցություն չեն ունենա Խմբի համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների վրա:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

4. Տոկոսային եկամուտ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Տոկոսային եկամուտ արտարժույթով արտահայտված ակտիվների գծով		
Մինչև մարումը պահվող ակտիվներ	446,643	833,652
Նոստրո հաշիվներ	56,696	123,684
Ժամկետային ավանդներ	34,090	365,287
ԱՄՆ-ում տեղաբաշխված միջոցներ	8,961	18,373
Այլ	24	-
Ընդամենը տոկոսային եկամուտ արտարժույթով արտահայտված ակտիվների գծով	546,414	1,340,996
Տոկոսային եկամուտ տեղական արժույթով արտահայտված ակտիվների գծով		
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում		
տեղաբաշխված միջոցներ	16,732,455	11,200,697
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	1,710,562	1,763,067
Ընդամենը տոկոսային եկամուտ տեղական արժույթով արտահայտված ակտիվների գծով	18,443,017	12,963,764
Ընդամենը տոկոսային եկամուտ	18,989,431	14,304,760

5. Տոկոսային ծախս

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Տոկոսային ծախս արտարժույթով արտահայտված պարտավորությունների գծով		
Պարտավորություններ ԱՄՆ-ի հանդեպ	2,179,671	3,214,641
Այլ փոխառություններ	625,805	523,058
Այլ	6,497	21,236
Ընդամենը տոկոսային ծախս արտարժույթով արտահայտված պարտավորությունների գծով	2,811,973	3,758,935
Տոկոսային ծախս տեղական արժույթով արտահայտված պարտավորությունների գծով		
Պարտավորություններ Կառավարության հանդեպ (Ծնթգ. 27)	7,681,810	5,292,189
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	424,791	904,609
Թողարկված պարտատոմսեր	157,264	96,426
Այլ պարտավորություններ	120,342	106,719
Ընդամենը տոկոսային ծախս տեղական արժույթով արտահայտված պարտավորությունների գծով	8,384,207	6,399,943
Ընդամենը տոկոսային ծախս	11,196,180	10,158,878

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

6. Զուտ (վնաս)/օգուտ փոխարժեքային տարբերություններից

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Զուտ (վնաս)/օգուտ արտարժույթի վերագնահատումից	(2,075,843)	15,326,890
Զուտ վնաս սփոթ գործարքներից	(24,185)	(2,159,740)
Ընդամենը զուտ (վնաս)/օգուտ փոխարժեքային տարբերություններից	(2,100,028)	13,167,150

Դրամային ակտիվների և պարտավորությունների վերագնահատումից ստացված զուտ օգուտի կազմում ներառված է 9,944,816 հազ. դրամ գումարով արտարժույթի վերագնահատումից զուտ օգուտ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքների գծով (2012թ.՝ 9,582,688 հազ. դրամի զուտ օգուտ):

7. Զուտ (վնաս)/օգուտ ածանցյալ գործիքներից

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Զուտ (վնաս)/օգուտ կառավարության հետ կնքված ֆորվարդ պայմանագրից (Մնթգ. 27)	(6,094,861)	1,724,383
Զուտ օգուտ սվոփ պայմանագրերից	14,109	180,161
Զուտ վնաս սեփական կառավարման ներքո ածանցյալ գործիքների գծով	(67,597)	(123,460)
Ընդամենը զուտ (վնաս)/օգուտ ածանցյալ գործիքներից	(6,148,349)	1,781,084

8. Զուտ օգուտ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Զուտ օգուտ սեփական կառավարման ներքո գտնվող արտերկրյա արժեթղթերի գծով (բացառությամբ արտարժույթի վերագնահատումը*)	951,859	1,773,882
Զուտ օգուտ ՀՀ պետական արժեթղթերից	249,716	-
Զուտ օգուտ հավատարմագրային կառավարման ներքո գտնվող ակտիվների գծով (բացառությամբ արտարժույթի վերագնահատումը*)	112,278	175,624
Զուտ օգուտ սեփական կառավարման ներքո գտնվող փողի շուկայի գործիքների գծով	3,092	3,256
Հավատարմագրային կառավարման գծով վճարներ (բացառությամբ արտարժույթի վերագնահատումը*)	(96,864)	(109,810)
Ընդամենը զուտ օգուտ իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներից	1,220,081	1,842,952

*Վերը նշված ֆինանսական գործիքների գծով արտարժույթի վերագնահատման արդյունքը ներառված է «Զուտ (վնաս)/օգուտ փոխարժեքային տարբերություններից» հոդվածում (Մնթգ. 6):

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

9. Այլ եկամուտ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Կառավարության ֆինանսական գործակալության վճար	1,534,990	1,510,902
Դրամագիտական արժեքներ	463,534	732,638
Վարկային ռեզիստը	90,456	62,247
Այլ	1,927,559	61,144
Ընդամենը այլ եկամուտ	4,016,539	2,366,931

Կառավարության ֆինանսական գործակալության վճարն իրենից ներկայացնում է Բանկի՝ որպես Կառավարության գործակալի կողմից ստացված վճարը: Գործակալության պայմանագրի դրույթներին համապատասխան, Բանկը կառավարության անունից վարկեր է տրամադրում առևտրային բանկերին և այլ ֆինանսական հաստատություններին հիփոթեքային վարկերի վերաֆինանսավորման ծրագրի շրջանակներում:

2013թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում «Այլ» տողում ներառված է 1,629,839 հազ. ՀՀ դրամ գումարը, որը ներկայացնում է Բանկի երկու դուստր ձեռնարկությունների հասույթը, որոնք տրամադրում են կանխիկի հավաքագրման և պլաստիկ քարտերով վճարումների ծառայություններ:

10. Թղթադրամների, դրամագիտական արժեքների թողարկման և մետաղադրամների հատման ծախսեր

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Տարվա ընթացքում վաճառված դրամագիտական արժեքների թողարկման ծախսեր	322,285	454,432
Թղթադրամների և մետաղադրամների թողարկման ծախսեր	-	2,975,326
Ընդամենը թղթադրամների, դրամագիտական արժեքների թողարկման և մետաղադրամների հատման ծախսեր	322,285	3,429,758

11. Այլ ծախսեր

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Աշխատակիցների հատուցումներ, վերապատրաստման ծախսեր և հարակից վճարներ	6,884,945	5,168,650
Մաշվածություն և ամորտիզացիա	2,777,975	1,397,386
Վերանորոգում և տեխնիկական սպասարկում	980,292	457,938
Անվտանգության և ապահովագրական ծախսեր	454,167	836,512
Կրթություն, հետազոտություն և նոր ծրագրերի մշակում	336,212	500,000
Բազելյան կոմիտեի պահանջների իրագործման ծախսեր	307,559	141,813
Վճարահաշվարկային համակարգի ներդրման և սպասարկման ծախսեր	284,020	237,904
Մասնագիտական ծառայություններ	261,829	328,862
Այլ	1,932,985	1,240,237
Ընդամենը այլ ծախսեր	14,219,984	10,309,302

2012թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար «Աշխատակիցների հատուցումներ, վերապատրաստման ծախսեր և հարակից վճարներ»-ում ներառված են 339,522 հազ. ՀՀ դրամի պարտադիր սոցիալական ապահովագրության հատկացումները:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

11. Այլ ծախսեր (շարունակություն)

2013թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա համար «Աշխատակիցների հատուցումներ, վերապատրաստման ծախսեր և հարակից վճարներ»-ում չկան պարտադիր սոցիալական ապահովագրության հատկացումների մասով ծախսեր՝ ՀՀ օրենսդրության փոփոխության հետևանքով:

2013թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում «Այլ» տողում ներառված ծախսերը ներկայացնում են բաժանորդագրության վճարներ, ինչպես նաև ներկայացուցչական, տպագրման, կապի ապահովման, կոմունալ, վարձակալության և գրասենյակային ծախսեր: 2013թ.-ին ավարտված տարվա համար աշխատակիցների հատուցումների, վերապատրաստման ծախսերի և հարակից վճարների, մշակութային և ամորտիզացիայի ու վերանորոգման և սպասարկման ծախսերի գումարները նաև ներառում են Խմբի դուստր ընկերությունների համապատասխան ծախսերի գումարները:

12. Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ

Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով		
Նոստրո հաշիվներ	289,839,197	244,521,147
Ժամկետային ավանդներ	7,359,186	4,036,533
Հավատարմագրային կառավարման տակ գտնվող ակտիվներում ներառված դրամական միջոցներ	605,427	68,738
Տոկոսադրույքի ֆյուչերսների պարտադիր մարժա	66,815	-
Այլ	120,816	40,939
Արժեզրկման պահուստ	-	-
Ընդամենը բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով	297,991,441	248,667,357

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հավատարմագրային կառավարման տակ գտնվող ակտիվներում ներառված դրամական միջոցների 605,427 հազ. ՀՀ դրամի մնացորդը և տոկոսադրույքի ֆյուչերսների՝ պարտադիր մարժայի 66,815 հազ. ՀՀ դրամի մնացորդը (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ հավատարմագրային կառավարման տակ գտնվող ակտիվներում ներառված դրամական միջոցների 68,738 հազ. ՀՀ դրամի մնացորդը) իրենցից ներկայացնում են, համապատասխանաբար, ներդրումային կառավարման և խորհրդատվական ծառայությունների պայմանագրերի շրջանակներում Բանկի կողմից արտերկրյա արժեթղթերով գործարքների ներքո հաշվանցումների համար պահպանվող մնացորդ և ֆյուչերսային գործարքների ներքո հաշվանցումների մարժային ռեզերվ:

Ստորև ներկայացված է արժեզրկման գծով պահուստի շարժը.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Մնացորդը հունվարի 1-ին	-	(10,415,782)
Պահուստի ավելացում	-	(26,189,918)
Պահուստի օգտագործում	-	36,605,700
Մնացորդը դեկտեմբերի 31-ին	-	-

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

12. Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ (շարունակություն)

Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում արտարժույթով տեղաբաշխված միջոցների կենտրոնացում

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբն ուներ տեղաբաշխված միջոցներ մեկ բանկում, որի մնացորդները գերազանցում էին բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված ընդհանուր միջոցների 10%-ը: 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ այդ մնացորդների ընդհանուր գումարը կազմում է 240,448,057 հազ. ՀՀ դրամ (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ չորս բանկերում, մնացորդի ընդհանուր գումարը կազմում է 238,551,594 հազ. ՀՀ դրամ): Ժամկետային ավանդներն ունեն մինչև 3 ամիս մարման ժամկետ և 0.46% տոկոսադրույք (2012թ.՝ 0.15%-3.6% տոկոսադրույք):

Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով		
Հակադարձ հետգնման պայմանագրեր	104,029,800	71,578,447
Վարկեր բանկերին և ֆինանսական կազմակերպություններին KfW և Համաշխարհային բանկի հետ համաձայնագրերի շրջանակներում	52,250,601	59,542,882
Հիփոթեքային վերաֆինանսավորում	32,734,060	25,940,451
Ստորադաս պայմաններով վարկեր	30,281,515	30,273,269
Առևտրային բանկերում ավանդներ և ընթացիկ հաշիվներ	17,524,997	8,651,046
Այլ վարկեր	4,654,190	1,533,025
Ընդամենը բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով	241,475,163	197,519,120

Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղական արժույթով տեղաբաշխված միջոցների կենտրոնացում

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 2 բանկի մնացորդները գերազանցում են վարկերի և հակադարձ հետգնման պայմանագրերի ընդհանուր գումարի 10%-ը: 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ այդ մնացորդը կազմում է 82,499,313 հազ. ՀՀ դրամ (2012թ.՝ 2 բանկ, 49,822,810 հազ. ՀՀ դրամ գումարով):

Հակադարձ հետգնման պայմանագրերով առևտրային բանկերին տրամադրված վարկերը ներառում են կարճաժամկետ վարկեր, որոնք տրամադրվել են առևտրային բանկերին կանոնավոր կերպով՝ մրցութային գործընթացի միջոցով: Հակադարձ հետգնման համաձայնագրերով գրավի առարկա են հանդիսանում արժեթղթերը, որոնք Խումբը կարող է վաճառել կամ վերագրավադրել: 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հակադարձ հետգնման պայմանագրեր են կնքվել 11 տեղական բանկերի և 3 այլ ֆինանսական հաստատությունների հետ (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 12 տեղական բանկեր): Այս պայմանագրերով գրավի առարկա հանդիսացող արժեթղթերի իրական արժեքները ներկայացված են ստորև.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Կառավարության պետական գանձապետական արժեթղթեր	104,953,751	71,273,616
Կորպորատիվ պարտատոմսեր	1,228,385	-
Ընդամենը	106,182,136	71,273,616

12. Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ (շարունակություն)

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 1,228,385 հազ. ՀՀ դրամ կորպորատիվ պարտատոմսերից 384,775 հազ. ՀՀ դրամը ներկայացնում է Խմբի դուստր ձեռնարկության պարտատոմսերը: KfW-ի և Համաշխարհային բանկի հետ պայմանագրերի շրջանակներում վարկեր են տրամադրվել տեղական առևտրային բանկերի հետևյալ ծրագրերի ներքո, որոնք ֆինանսավորվում են KfW Բանկային Խմբի և Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի (Համաշխարհային բանկի անդամ կազմակերպություն) կողմից.

- *ՓՄՁ աջակցում.* ՓՄՁ աջակցության ծրագրերի նպատակն է՝ զարգացնել Հայաստանի ՓՄՁ-ները, մասնավորապես՝ միկրո, փոքր և միջին մասնավոր ձեռնարկությունների վարկավորումն արդյունավետ և շահութաբեր դարձնելու համար ՀՀ առևտրային բանկերին և ունիվերսալ վարկային կազմակերպություններին տրամադրել անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցներ, միաժամանակ ապահովելով ծրագրի գործընկեր բանկերում նոր վարկային տեխնոլոգիաների ներդրումը և բարձրորակ վարկային մասնագետների պատրաստումն ու վերապատրաստումը.
- *Վերականգնվող էներգիայի աջակցում.* Ծրագրի ընդհանուր նպատակն է՝ նպաստել էներգամատակարարման բարելավմանը և Հայաստանում մասնավոր հատվածի հետագա զարգացմանը՝ էլեկտրաէներգիայի արտադրության համար վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների ծախսարդյունավետ օգտագործումն ապահովելու միջոցով: Ծրագրով նախատեսվում է աջակցել վերականգնվող էներգիայի օգտագործմանը, մասնավորապես փոքր հիդրոէլեկտրակայաններին (ՓՀԷԿ)՝ վարկեր տրամադրելով անհատ ձեռնարկատերերին և մասնավոր ձեռնարկություններին:
- *Բնակարանային ֆինանսավորման կայուն շուկայի զարգացում.* Ծրագրի նպատակն է՝ ընդլայնել առևտրային բանկերի և վարկային կազմակերպությունների կողմից անշարժ գույքի ձեռքբերման և վերանորոգման նպատակով տնային տնտեսություններին հատկացվող վարկավորումը:

Ծրագրի պայմանների համաձայն, Խումբը, կիրառելով տեխնիկական և ֆինանսական չափանիշներ, սահմանում է համապատասխան հայաստանյան բանկեր և ֆինանսական հաստատություններ, որոնցում տեղաբաշխում է միջոցներ՝ այդ կոնտրագենտների հետ ստորագրված պայմանագրերի համաձայն: Բանկերը և ֆինանսական հաստատությունները որոշում են վերջնական փոխառություններին՝ ստանձնելով տրամադրված վարկերի հետ կապված ռիսկերը:

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ KfW-ի և Համաշխարհային բանկի հետ պայմանագրերի շրջանակներում վարկեր են տրամադրվել տեղական 18 բանկերի (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 18 տեղական բանկերի) և 5 այլ ֆինանսական կազմակերպությունների (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 5 այլ ֆինանսական կազմակերպությունների), որոնց գծով տոկոսադրույքը կազմում է 5.5%-ից 9% (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 5.5%-ից 9%):

Հաշվի առնելով ՀՀ բանկային համակարգի հուսալիությունը և երկարաժամկետ կայունության ապահովումը՝ համակարգի կողմից հավանական ճգնաժամային ռիսկերի զսպման բավարար կարողություններ ապահովելու նպատակով 2009թ.-ին Խմբի կողմից ստորադաս պայմաններով վարկեր են տրամադրվել առևտրային 10 բանկերի 7.5%-ից 8% տոկոսադրույքով և 5 տարի ժամկետով:

2013թ. հիփոթեքային վերաֆինանսավորումը ֆինանսական կազմակերպություններին կատարվել է 5.5%-ից 8.75% տոկոսադրույքով և մինչև 15 տարի մարման ժամկետով:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

12. Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ (շարունակություն)

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ հիփոթեքային վերաֆինանսավորման վարկերն ապահովված են գրավով՝ հաճախորդներին տրամադրված փոխառվական պայմանագրերի շրջանակներում պահանջներով՝ 32,463,377 հազ. ՀՀ դրամի գումարով (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 25,847,351 հազ. ՀՀ դրամ):

Առևտրային բանկերում տեղաբաշխված ավանդները և ընթացիկ հաշիվները ներառում են Խմբի դուստր ընկերությունների կողմից առևտրային բանկերում կատարված ցպահանջ և կարճաժամկետ տեղաբաշխումները:

13. Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Ակտիվներ		
<i>Պարտքային և հաստատագրված եկամուտով այլ գործիքներ արտարժույթով-Գնանշված</i>		
Սեփական կառավարման ներքո գտնվող արտերկրյա պարտատոմսեր	443,412,189	215,930,668
Հավատարմագրային կառավարման ներքո գտնվող արտերկրյա պարտատոմսեր	47,310,876	47,520,173
Փողի շուկայի գործիքներ սեփական կառավարման տակ	-	10,092,247
Ընդամենը պարտքային և հաստատագրված եկամուտով այլ գործիքներ արտարժույթով-Գնանշված	490,723,065	273,543,088
<i>Պարտքային և հաստատագրված եկամուտով այլ գործիքներ տեղական արժույթով</i>		
ՀՀ պետական արժեթղթեր	1,655,255	-
Ընդամենը պարտքային և հաստատագրված եկամուտով այլ գործիքներ տեղական արժույթով	1,655,255	-
Ընդամենը իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	492,378,320	273,543,088

2013 և 2012 թվականների դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ իրական արժեքով շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող սեփական կառավարման ներքո գտնվող արտերկրյա պարտատոմսերն իրենցից ներկայացնում են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Պետական պարտատոմսեր	338,661,719	121,405,104
Պետական գործակալությունների պարտատոմսեր	30,523,017	19,220,836
Այլ արժեթղթեր	74,227,453	85,396,975
Ընդամենը	443,412,189	226,022,915

Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող սեփական կառավարման տակ գտնվող արտերկրյա արժեթղթերն իրենցից ներկայացնում են եվրոպական երկրների կառավարությունների կողմից թողարկված արժեթղթեր և ԱՄՆ գանձապետական մուրհակներ, պետական գործակալությունների, արտերկրյա բանկերի և այլ ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից թողարկված արժեթղթեր:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

13. Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ (շարունակություն)

Հավատարմագրային կառավարման ներքո գտնվող արտերկրյա պարտատոմսերն իրենցից ներկայացնում են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Պետական պարտատոմսեր	21,601,289	36,179,714
Պետական գործակալությունների պարտատոմսեր	11,711,574	6,260,928
Այլ արժեթղթեր	13,998,013	5,079,531
Ընդամենը	47,310,876	47,520,173

Հավատարմագրային կառավարման տակ գտնվող արժեթղթերն իրենցից ներկայացնում են միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների հայեցողական կառավարման տակ գտնվող ակտիվներ՝ համաձայն ներդրումային կառավարման և խորհրդատվական ծառայությունների պայմանագրի:

Տեղական արժույթով պետական արժեթղթերն իրենցից ներկայացնում են Կառավարության պետական արժեկտրոնային գանձապետական արժեթղթեր:

14. Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ – Ակտիվներ		
Արտերկրյա արժույթով պայմանագրերի շրջանակներում ածանցյալ ֆինանսական ակտիվներ հավատարմագրային կառավարման ներքո	28,096	189
Ընդամենը ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ – Ակտիվներ	28,096	189
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ – Պարտավորություններ		
Ֆորվարդ պայմանագիր կառավարության հետ կնքված (Ծնթգ. 27)	3,112	1,486,678
Սվոփ պայմանագրեր	-	528,939
Ընդամենը ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ – Պարտավորություններ	3,112	2,015,617

Խումբն ունի ֆյուչերսներ, որոնք գտնվում են հայեցողական կառավարման ներքո միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունում՝ տոկոսադրույքի ռիսկի կառավարման նպատակով: Այդ գործարքներն իրականացվում են ներդրումային կառավարման և խորհրդատվական ծառայությունների պայմանագրի շրջանակներում:

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.

14. Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ (շարունակություն)

	Անվանական արժեք		Իրական արժեք			
			2013թ.		2012թ.	
Հազ. ՀՀ դրամ	2013թ.	2012թ.	Ակտիվ	Պարտավորություն	Ակտիվ	Պարտավորություն
Տոկոսադրույքի ֆյուչերսներ	20,512,033	2,669,493	28,096	-	189	-
Ընդամենը արտարժույթային ֆյուչերսներ հավատարմագրային կառավարման ներքո	20,512,033	2,669,493	28,096	-	189	-
Կառավարության հետ կնքված արժույթային ֆորվարդ պայմանագիր	824,440	89,668,206	-	3,112	-	1,486,678
Արժույթային սվոփ	-	7,649,301	-	-	-	528,939
Ընդամենը	21,336,473	99,987,000	28,096	3,112	189	2,015,617

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբն ունի 205 կարճ ֆյուչերսային պայմանագիր՝ 50,567 հազ. ԱՄՆ դոլար, կամ 20,512,033 հազ. ՀՀ դրամ անվանական արժեքով՝ հիմք ընդունելով տարվա վերջի՝ ՀՀ դրամի նկատմամբ ԱՄՆ դոլարի պաշտոնական փոխարժեքը (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 1 կարճ ֆյուչերսային պայմանագիր՝ 6,615 հազ. ԱՄՆ դոլար, կամ 2,669,493 հազ. ՀՀ դրամ անվանական արժեքով՝ հիմք ընդունելով տարվա վերջի՝ ՀՀ դրամի նկատմամբ ԱՄՆ դոլարի պաշտոնական փոխարժեքը):

15. Ներդրումային արժեթղթեր

Հազ. ՀՀ դրամ	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ արտարժույթով – Չգնանշվող		
Արտերկրյա արժեթղթեր	1,561,764	-
Մեփական կապիտալի ներդրումներ սկզբնական արժեքով SWIFT	1,646	1,646
Ընդամենը վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ արտարժույթով – Չգնանշվող	1,563,410	1,646
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ տեղական արժույթով		
Պարտքային գործիքներ		
Կառավարության պետական գանձապետական արժեթղթեր	15,259,484	15,940,243
Կառավարության ցպահանջ անտոկոս հասարակ մուրհակ (Ծնթգ. 25)	98,166,328	77,512,700
Ընդամենը պարտքային գործիքներ	113,425,812	93,452,943
Մեփական կապիտալի ներդրումներ սկզբնական արժեքով		
Այլ ներդրումներ	207,240	16,827,209
Ընդամենը սեփական կապիտալի ներդրումներ սկզբնական արժեքով	207,240	16,827,209
Ընդամենը վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ տեղական արժույթով	113,633,052	110,280,152
Ընդամենը վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	115,196,462	110,281,798
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ներդրումներ արտարժույթով		
Արտերկրյա արժեթղթեր	118,299,299	185,240,208
Ընդամենը մինչև մարման ժամկետը պահվող ներդրումներ արտարժույթով	118,299,299	185,240,208

15. Ներդրումային արժեթղթեր (շարունակություն)

Ստորև ներկայացված է արժեզրկման գծով պահուստի շարժը:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Մնացորդը հունվարի 1-ին	-	(1,149,081)
Պահուստի ավելացում	-	(4,049,298)
Պահուստի օգտագործում	-	5,198,379
Մնացորդը դեկտեմբերի 31-ին	-	-

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ որպես վաճառքի համար մատչելի դասակարգված արտերկրյա արժեթղթերն իրենցից ներկայացնում են Խմբի դուստր ընկերություններից մեկի ներդրումը զարգացման հիմնադրամում, որի նախաձեռնողն ու կառավարողը KfW-ն է: Զարգացման հիմնադրամը ստեղծվել է Հարավարևելյան Եվրոպայի տարածաշրջանի, ներառյալ Հայաստանի Հանրապետության տնտեսական զարգացումն ու բարեկեցությունը խթանելու համար՝ լրացուցիչ զարգացման ֆինանսավորման կայուն ապահովման միջոցով:

Տեղական արժույթով և որպես վաճառքի համար մատչելի դասակարգված արժեթղթերն իրենցից ներկայացնում են Կառավարության պետական արժեկտրոնային գանձապետական արժեթղթեր:

Կառավարության վաճառքի համար մատչելի պետական գանձապետական արժեթղթերը չափվում են իրական արժեքով՝ օգտագործելով գնահատման տեխնիկա, որը օգտագործում է ընթացիկ շուկայական տոկոսադրույքներն այդ ֆինանսական գործիքների ապագա դրամական հոսքերի գեղջեղու համար:

2013 թվականին Կառավարության կողմից վերաթողարկվել է անտոկոս ցպահանջ հասարակ մուրհակ: Նոր թողարկված հասարակ մուրհակի՝ 98,166,328 հազ. ՀՀ դրամ անվանական արժեքը ներառում է 2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի վնասի՝ պահուստների հանրագումարը գերազանցող մասը ծածկող գումարը՝ 20,653,628 հազ. ՀՀ դրամի չափով (Ծնթգ. 25):

Ղեկավարությունը գտնում է, որ մուրհակի հաշվեկշռային արժեքը մոտարկում է դրա իրական արժեքը:

Մինչև մարման ժամկետ պահվող դասակարգված արտերկրյա արժեթղթերը ներառում են եվրոպական երկրների և Ճապոնիայի կառավարությունների կողմից թողարկված գեղչատոկոսային և կտրոնային արժեթղթեր, ինչպես նաև պետական գործակալությունների, արտերկրյա բանկերի և այլ ֆինանսական կազմակերպությունների թողարկած արժեթղթեր:

16. Արժույթի միջազգային հիմնադրամ

ԱՄՀ-ում տեղաբաշխված միջոցներ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
<i>ԱՄՀ-ում տեղաբաշխված միջոցներ</i>		
Բաժնեմասը ԱՄՀ-ում (անդամակցություն)	57,471,044	57,064,852
ՀՓԻ ԱՄՀ-ում	770,729	12,802,798
Հաշվեգրված տոկոսներ	1,218	714
Ընդամենը ԱՄՀ-ում տեղաբաշխված միջոցներ	58,242,991	69,868,364

Հայաստանի Հանրապետությունը ԱՄՀ-ի անդամ է: Բանկը հանդես է գալիս որպես Հայաստանի Հանրապետության ԱՄՀ-ում անդամակցության բաժնեմասի պահառու:

Բաժնեմասի հաշվեկշիռն ակտիվի հատուկ տեսակ է: Բաժնեմասերը լինում են տարբեր՝ կախված յուրաքանչյուր երկրի տնտեսության չափից և որոշվում են ԱՄՀ-ի կառավարիչների խորհրդի կողմից:

Բաժնեմասով որոշվում է ԱՄՀ-ում անդամ երկրի ձայնի իրավունքը, ԱՄՀ-ի ֆինանսական միջոցների հասանելիության սահմանաչափերը և մասնակցի մասնաբաժինը ԱՄՀ-ի հաշվարկային միավորի՝ ՀՓԻ-ների տեղաբաշխում իրականացնելիս: Հայաստանի Հանրապետության բաժնեմասի համար վճարումը կատարվել է Բանկի կողմից ԱՄՀ-ին թողարկված անտոկոս հասարակ մուրհակների տեսքով: 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Հայաստանի Հանրապետության բաժնեմասը ԱՄՀ-ում կազմել է 92,000 հազ. ՀՓԻ, կամ 57,471,044 հազ. ՀՀ դրամ՝ հիմք ընդունելով տարվա վերջի՝ ՀՓԻ-նկատմամբ ՀՀ դրամի պաշտոնական փոխարժեքը (2012թ.՝ 92,000 հազ. ՀՓԻ, կամ 57,064,852 հազ. ՀՀ դրամ՝ հիմք ընդունելով տարվա վերջի՝ ՀՓԻ-ի նկատմամբ ՀՀ դրամի պաշտոնական փոխարժեքը): Անդամակցության բաժնեմասն անտոկոս է և ոչ ընթացիկ ակտիվ է:

Բանկն ԱՄՀ-ում ՀՓԻ-ով արտահայտված ընթացիկ հաշիվն օգտագործում ԱՄՀ-ի հետ գործարքներ կատարելիս: Այդ ընթացիկ հաշիվը տոկոսային է. տոկոսները հաշվարկվում են՝ հիմք ընդունելով շաբաթական կտրվածքով ԱՄՀ-ի կողմից հրապարակվող ՀՓԻ-ի տոկոսադրույքը:

Ստորև ներկայացված են 2013թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում ՀՓԻ հաշվում շարժերը.

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

16. Արժույթի միջազգային հիմնադրամ (շարունակություն)

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
ՀՓԻ հաշվի մնացորդն առ 1 հունվարի	12,802,798	21,999,909
ԱՄՀ-ից միջոցների ստացում «Երկարաձգվող ֆինանսավորում» (Extended Fund Facility (EFF)) ծրագրի շրջանակներում.		
Հոգուտ Բանկի	17,758,965	21,610,072
ԱՄՀ-ից միջոցների ստացում «Երկարաժամկետ վարկային գործիք» (Extended Credit Facility (ECF)) ծրագրի շրջանակներում.		
Հոգուտ Բանկի	16,398,170	3,110,448
Հոգուտ կառավարության	-	16,647,332
ՀՓԻ-ների գնում	69,271,753	15,655,358
Վարկերի հետվճարում ԱՄՀ-ին.		
<i>Բանկի անունից</i>		
«Աղքատության կրճատում և տնտեսական աճ» (Poverty Reduction and Growth Trust (PRGT))	(6,890,754)	(9,094,154)
Stand-By Arrangement (SBA) ծրագիր	(67,309,551)	(37,495,030)
<i>Կառավարության անունից</i>		
Stand-By Arrangement (SBA) ծրագիր	(37,638,121)	(15,964,482)
Վարկերին վերաբերող միջնորդավճարների վճարում	(88,795)	(133,910)
Այլ եկամուտ	26,638	21,447
Այլ վճարներ	(307)	(624)
ԱՄՀ-ի միջոցների օգտագործման դիմաց տոկոսագումարների վճարում.		
Բանկի անունից	(2,430,013)	(3,137,102)
Կառավարության անունից	(893,177)	(1,382,771)
ՀՓԻ-ի տեղաբաշխումից ստացված միջոցների օգտագործման դիմաց տոկոսագումարի վճարում	(40,545)	(66,969)
ՀՓԻ միջոցներից եկամուտ	8,455	19,223
Փոխարժեքային տարբերություններ	(204,787)	1,014,051
ՀՓԻ հաշվի մնացորդն առ 31 դեկտեմբերի	770,729	12,802,798

2013թ. ընթացքում ստացվել են և ՀՓԻ հաշվին մուտքագրվել են հետևյալ միջոցները. 28,400 հազ. ՀՓԻ՝ «Երկարաձգվող ֆինանսավորում» (Extended Fund Facility (EFF)) ծրագրի շրջանակներում և 26,600 հազ.՝ «Երկարաժամկետ վարկային գործիք» (Extended Credit Facility (ECF)) ծրագրի շրջանակներում: Բոլոր այդ միջոցները ստացվել են Բանկի կողմից իր անունից:

2012թ. ընթացքում ստացվել են և ՀՓԻ հաշվին մուտքագրվել են հետևյալ միջոցները. 35,000 հազ. ՀՓԻ՝ «Երկարաձգվող ֆինանսավորում» (Extended Fund Facility (EFF)) ծրագրի շրջանակներում և 32,000 հազ. ՀՓԻ՝ «Երկարաժամկետ վարկային գործիք» (Extended Credit Facility (ECF)) ծրագրի շրջանակներում: «Երկարաձգվող ֆինանսավորում» (Extended Fund Facility (EFF)) ծրագրի շրջանակներում ստացված ամբողջ գումարը գրանցվել է որպես Բանկի պարտավորություն: «Երկարաժամկետ վարկային գործիք» (Extended Credit Facility (ECF)) ծրագրի շրջանակներում ստացված միջոցներից 27,000 հազ. ՀՓԻ-ը ներկայացնում է Կառավարության օգտին ստացված միջոցներ և կրեդիտագրվել է Բանկում պետական գանձապետական հաշվին:

Վերը ներկայացված աղյուսակում ներառված գործարքների գումարները ներկայացված են ՀՀ դրամի համարժեքով՝ հիմք ընդունելով գործարքների տեղի ունենալու ամսաթվի դրությամբ ՀՓԻ/Դրամ փոխարժեքը:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

16. Արժույթի միջազգային հիմնադրամ (շարունակություն)

Պարտավորություններ ԱՄՆ-ի հանդեպ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Արժեթղթերի հաշիվ	140,663,079	140,663,079
ԱՄՆ-ի հանդեպ պարտավորությունների ճշտման հաշիվ	1,136,262	4,715,335
Թիվ 1 հաշիվ	32,596,561	77,448,715
Թիվ 2 հաշիվ	2,411	2,365
ՀՓԻ տեղաբաշխում	54,965,219	54,576,737
ECF վարկ՝	30,935,664	21,082,982
<i>Հաշվեկշռային արժեք</i>	<i>28,864,741</i>	<i>19,835,722</i>
<i>Հետաձգված եկամուտ</i>	<i>2,070,923</i>	<i>1,247,210</i>
Հաշվեկշռված տոկոսներ	243,315	534,202
Ընդամենը պարտավորություններ ԱՄՆ-ի հանդեպ	260,542,511	299,023,415

Արժեթղթերի հաշիվը, ճշգրտման հաշիվը և թիվ 1 հաշիվն իրենց մեջ ներառում են Բանկի պարտավորությունները Stand-By վարկի, EFF վարկի և անդամակցության գումարների գծով: Ներկայումս ԱՄՆ-ի հետ բոլոր հիմնական հաշվարկներն իրականացվում են թիվ 1 հաշվի միջոցով: Թիվ 2 հաշիվն օգտագործվում է ԱՄՆ-ի կողմից վարչական նպատակների համար:

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ԱՄՆ-ի հանդեպ Բանկի պարտավորությունների մի մասը և անդամակցության գումարը ծածկվում են Խմբի թողարկած հասարակ մուրհակով՝ 140,663,079 հազ. ՀՀ դրամի (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 140,663,079 հազ. ՀՀ դրամի) չափով:

Բացառությամբ անդամակցության բաժնեմասի և ՀՓԻ-ի տեղաբաշխման մասով պարտավորության, Բանկի պարտավորությունը ԱՄՆ-ի հանդեպ 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ներառում է պարտավորություններն ըստ «Երկարաժամկետ վարկային գործիք» (Extended Credit Facility (ECF)) ծրագրի, «Երկարաձգվող ֆինանսավորում» (Extended Fund Facility (EFF)) ծրագրի և Stand-By Arrangement (SBA) ծրագրի:

ECF (Extended Credit Facility) վարկը ֆինանսական աջակցություն է տրամադրում վճարային հաշվեկշռի հետ երկարատև խնդիրներ ունեցող երկրներին: ECF-ը ստեղծվել է նոր հաստատված «Աղքատության կրճատում և տնտեսական աճ» ծրագրի ներքո և մաս է կազմում առավել լայն շրջանակի բարեփոխումների, որոնք ուղղված են ԱՄՆ-ի ֆինանսական աջակցությունն առավել ճկուն դարձնելու համար և որոնք առավել հարմարեցված են ցածր եկամուտ ունեցող երկրների բազմազան կարիքներին, ներառյալ ճգնաժամային ժամանակաշրջաններում: 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ECF-ն անտոկոս է (2012թ.՝ 0%): 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ չմարված վարկերը ենթակա են մարման 2015թ. մայիսին - 2023թ. հունիսին (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ չմարված վարկեր՝ 2015թ. մայիսին - 2022թ. դեկտեմբերին):

EFF (Extended Fund Facility) վարկը տրամադրվում է երկրներին միջնաժամկետ վճարման խնդիրների հաղթահարման համար: EFF վարկի տոկոսադրույքը լողացող է և հրապարակվում է ԱՄՆ-ի կողմից շաբաթական կտրվածքով:

16. Արժույթի միջազգային հիմնադրամ (շարունակություն)

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ չմարված վարկերը ենթակա են մարման 2020թ. հունիսին – 2023թ. հունիսին (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ չմարված վարկեր՝ 2020թ. հունիսին – 2022թ. դեկտեմբերին): 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Բանկի կողմից այդ վարկերի գծով օգտագործված գումարը կազմում է 133,400 հազ. ՀՓԲ (83,333,014 հազ. ՀՀ դրամ՝ հիմք ընդունելով տարվա վերջի պաշտոնական փոխարժեքը) (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 105,000 հազ. ՀՓԲ (65,128,364 հազ. ՀՀ դրամ՝ հիմք ընդունելով տարվա վերջի պաշտոնական փոխարժեքը)):

Stand-By վարկը տրամադրվում է ԱՄՀ-ի անդամ երկրներին ճգնաժամի պայմաններում վճարային խնդիրների հաղթահարման համար: SBA վարկերի մի մասը ստացվել է անմիջապես Բանկի կողմից, իսկ մյուս մասը՝ Բանկի կողմից՝ Կառավարության անունից: SBA վարկի տոկոսադրույքը լողացող է և հրապարակվում է ԱՄՀ-ի կողմից շաբաթական կտրվածքով: Մինչև 2012թ. նոյեմբեր ԱՄՀ-ը տարեկան 2% հավելավճար էր հաշվարկում ԱՄՀ-ում անդամակցության գումարի 300%-ը գերազանցող Stand-By և EFF վարկերի ընդհանուր գումարի նկատմամբ, իսկ 2012թ. նոյեմբերից մինչև 2013թ. սեպտեմբերի 30-ը հաշվարկում էր 3% հավելավճար, քանի որ արդեն 3 տարի էր, ինչ Stand-By և EFF վարկերի գումարը շարունակում էր գերազանցել ԱՄՀ-ում անդամակցության գումարի 300%-ը: 2013թ. հոկտեմբերից Stand-By և EFF վարկերի ընդհանուր գումարն ավելի փոքր է, քան ԱՄՀ-ում անդամակցության գումարի 300%-ը, հետևաբար ԱՄՀ-ի կողմից հավելավճար այլևս չի գանձվում: SBA վարկերի մի մասը, որը գրանցված է որպես Բանկի պարտավորություն 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ, ենթակա է մարման 2014թ. մարտին – 2015թ. մարտին (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 2014թ. մարտին – 2015թ. մարտին):

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ SBA վարկերի գծով Բանկի պարտավորությունը կազմում է 53,774 հազ. ՀՓԲ (33,591,825 հազ. ՀՀ դրամ՝ հիմք ընդունելով տարվա վերջի պաշտոնական փոխարժեքը) (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 162,242 հազ. ՀՓԲ (100,633,866 հազ. ՀՀ դրամ՝ հիմք ընդունելով տարվա վերջի պաշտոնական փոխարժեքը)):

ԱՄՀ անդամ երկրների միջազգային պահուստներն ավելացնելու նպատակով ԱՄՀ-ը ՀՓԲ-ի տեղաբաշխում է իրականացնում անդամ երկրներին: ՀՓԲ-ի տեղաբաշխման տոկոսադրույքը լողացող է և հրապարակվում է ԱՄՀ-ի կողմից շաբաթական կտրվածքով: ՀՓԲ-ի տեղաբաշխումը չունի սահմանված մարման ժամկետ, սակայն կարող է չեղարկվել ԱՄՀ-ի կողմից:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

17. Հիմնական միջոցներ

	Հոդ և շենքեր	Ցանցեր, համակարգչային և այլ սարքավորում- ներ	Փոխադրա- միջոցներ	Անավարտ շինարարու- թյուն	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>					
Մկզբնական արժեք					
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2012թ.	16,360,140	7,861,270	330,698	20,164,893	44,717,001
Ավելացումներ	58,725	372,090	79,459	26,759,193	27,269,467
Օտարումներ	-	(355,732)	-	-	(355,732)
Տեղափոխում	45,028	37,383	-	(82,411)	-
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2012թ.	16,463,893	7,915,011	410,157	46,841,675	71,630,736
Ավելացումներ	678,488	534,023	144,165	11,181,570	12,538,246
Օտարումներ	-	(118,551)	(16,372)	-	(134,923)
Տեղափոխում	45,821,444	4,275,088	-	(50,096,532)	-
Վերադասակարգում որպես ոչ ընթացիկ ակտիվներ վաճառքի համար և ավելացումներ համախմբման արդյունքում	486,697	9,111,723	35,172	(4,799,353)	4,834,239
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.	63,450,522	21,717,294	573,122	3,127,360	88,868,298
Մաշվածություն					
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2012թ.	2,203,321	3,921,844	222,380	-	6,347,545
Տարվա մաշվածության ծախս	408,774	818,525	38,173	-	1,265,472
Օտարումներ	-	(347,159)	-	-	(347,159)
Տեղափոխում	(43)	43	-	-	-
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2012թ.	2,612,052	4,393,253	260,553	-	7,265,858
Տարվա մաշվածության ծախս	893,867	1,544,772	54,566	-	2,493,205
Օտարումներ	-	(109,041)	(15,553)	-	(124,594)
Համախմբման արդյունք	149,869	1,454,420	15,649	-	1,619,938
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.	3,655,788	7,283,404	315,215	-	11,254,407
Զուտ հաշվեկշռային արժեք					
2013թ. դեկտեմբերի 31-ին	59,794,734	14,433,890	257,907	3,127,360	77,613,891
2012թ. դեկտեմբերի 31-ին	13,851,841	3,521,758	149,604	46,841,675	64,364,878

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 4,875,776 հազ. ՀՀ դրամ հաշվեկշռային արժեքով շենքերը վերադասակարգվել են՝ ներառվելով «Վաճառքի համար պահվող ոչ ընթացիկ ակտիվներ» խմբում, հիմք ընդունելով Խմբի ղեկավարության հայտարարված որոշումը 1 տարվա ընթացքում այդ շենքերը Խմբի աշխատողներին վաճառելու վերաբերյալ:

Անավարտ շինարարությունը հիմնականում բաղկացած է շենքերի շինարարությունից և ծրագրերից: Ավարտից հետո ակտիվները վերադասակարգվում են համապատասխանաբար որպես շենքեր և սարքավորումներ ու ոչ նյութական ակտիվներ:

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.

18. Ոչ նյութական ակտիվներ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	<i>Համակարգչային ծրագրեր</i>
<i>Մզբնական արժեք</i>	
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2012թ.	862,978
Ավելացումներ	468,606
Օտարումներ	(750)
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2012թ.	1,330,834
Ավելացումներ	521,909
Օտարումներ	(50)
Համախմբման արդյունք	1,346,496
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.	3,199,189
<i>Ամորտիզացիա</i>	
Մնացորդը առ 1 հունվարի 2012թ.	222,589
Տարվա ամորտիզացիոն ծախս	131,914
Օտարումներ	(732)
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2012թ.	353,771
Տարվա ամորտիզացիոն ծախս	284,770
Օտարումներ	(20)
Համախմբման արդյունք	799,498
Մնացորդը առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.	1,438,019
Զուտ հաշվեկշռային արժեք	
2013թ. դեկտեմբերի 31-ին	1,761,170
2012թ. դեկտեմբերի 31-ին	977,063

19. Այլ ակտիվներ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Կանխավճարներ	1,219,173	1,738,761
Դրամագիտական արժեքներ	7,471,416	1,236,763
Այլ	526,712	179,487
Ընդամենը այլ ակտիվներ	9,217,301	3,155,011

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

20. Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
<i>Պարտավորություններ արտարժույթով</i>		
Տեղական բանկերի լորո հաշիվներ և ավանդներ	238,814,087	86,032,970
Ավանդների երաշխավորման հիմնադրամի ժամկետային ավանդ	1,958,516	1,863,061
Այլ իրավաբանական անձանց ընթացիկ հաշիվներ	2,769	9,132
Ընդամենը պարտավորություններ արտարժույթով	240,775,372	87,905,163
<i>Պարտավորություններ տեղական արժույթով</i>		
Տեղական բանկերի լորո հաշիվներ և ավանդներ	223,508,942	179,534,907
Ավանդների երաշխավորման հիմնադրամի ժամկետային ավանդ և ընթացիկ հաշիվներ	204,418	7,876
Այլ իրավաբանական անձանց ընթացիկ հաշիվներ	113,323	299,112
Ընդամենը պարտավորություններ տեղական արժույթով	223,826,683	179,841,895
Ընդամենը ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	464,602,055	267,747,058

Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդների կենտրոնացում

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 2 բանկի մնացորդ գերազանցել են Խմբի ընդհանուր ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդների և հաշիվների մնացորդների 10%-ը: Այդ մնացորդը 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կազմել է 188,189,723 հազ. ՀՀ դրամ (2012թ` 3 բանկ, 108,976,644 հազ. ՀՀ դրամ):

21. Այլ փոխառություններ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Վարկեր KfW-ից	38,031,637	32,953,398
Վարկեր Համաշխարհային բանկից	20,325,398	20,253,531
Ընդամենը այլ փոխառություններ	58,357,035	53,206,929

KfW-ի կողմից Խմբին տրամադրվել են վարկեր Հայաստանի Հանրապետության և Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության ֆինանսական համագործակցության միջկառավարական պայմանագրի շրջանակներում, որի նպատակը վարկային հատուկ ծրագրերի ֆինանսավորումն է տեղական առևտրային բանկերի միջոցով (Օնթգ. 12): Վարկերի մարման ժամկետայնությունը 2014թ.-ից մինչև 2048թ.-ն ընկած ժամանակաշրջանն է: Վարկի օգտագործված մասի գծով տոկոսադրույքը կազմում է 0.75%-ից 1.73% (2012թ` 0.75%-ից 1.9%), իսկ չօգտագործված մասի գծով` 0.25%: Վարկերի մարումը KfW-ին երաշխավորված է Կառավարության կողմից:

Բանկին տրամադրվել են վարկեր Համաշխարհային բանկի կողմից, որի նպատակը փոքր և միջին ձեռնարկությունների ֆինանսավորումն է տեղական առևտրային բանկերի և ֆինանսական կազմակերպությունների միջոցով (Օնթգ. 12): Վարկերի նկատմամբ տոկոսադրույքը կազմում է 0.47%, մարման ժամկետայնությունը 2014թ.-ից 2035թ.-ն ընկած ժամանակաշրջանն է:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

22. Այլ պարտավորություններ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
<i>Այլ պարտավորություններ տեղական արժույթով</i>		
Կրեդիտորական պարտքեր	1,314,829	2,127,091
Աշխատակիցների ցպահանջ ավանդներ	986,010	886,146
Ընդամենը այլ պարտավորություններ տեղական արժույթով	2,300,839	3,013,237

23. Պարտավորություններ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հանդեպ

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
<i>Պարտավորություններ արտարժույթով</i>		
Կառավարության ընթացիկ հաշիվներ	5,277,257	2,718,775
Կրեդիտորական պարտք	273,539	-
Ընդամենը պարտավորություններ արտարժույթով	5,550,796	2,718,775
<i>Պարտավորություններ տեղական արժույթով</i>		
Կառավարության ընթացիկ հաշիվներ	39,801,062	66,480,070
Ժամկետային ավանդներ	146,045,773	40,083,860
Կառավարությունից ստացված վարկեր	3,541,341	4,184,498
Ընդամենը պարտավորություններ տեղական արտարժույթով	189,388,176	110,748,428
Ընդամենը պարտավորություններ ՀՀ կառավարության հանդեպ	194,938,972	113,467,203

Կառավարության ժամկետային ավանդները կարճաժամկետ են, տոկոսադրույքը կազմում է 8%-ից 9% (2012թ.՝ 9.65%-ից 10%): Հաշվետու ամսաթվի դրությամբ չմարված Կառավարությունից ստացված վարկերում ներառված են 2009թ. հունիսի 13-ին ստորագրված ընդհանուր համաձայնագրի հիման վրա՝ հիփոթեքային վարկերի վերաֆինանսավորման ծրագրի շրջանակներում Խմբի դուստր ընկերություններից մեկի կողմից Կառավարությունից ստացված վարկերը: Վարկերի անվանական տոկոսադրույքը տարեկան 7% է: Վարկերի հետվճարումը կատարվում է հավասար մասերով՝ կիսամյակային կտրվածքով, մինչև 2012թ. դեկտեմբերի 16-ը սահմանված արտոնյալ ժամանակաշրջանով:

24. Թողարկված պարտատոմսեր

2013թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում Խմբի դուստր ընկերության կողմից թողարկվել են 6 ամիս ժամկետայնությամբ գեղջատոկոսային պարտատոմսեր՝ 1,500,000 հազ. ՀՀ դրամ և 1 տարի ժամկետայնությամբ գեղջատոկոսային պարտատոմսեր՝ 1,000,000 հազ. ՀՀ դրամ անվանական արժեքներով (2012թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում՝ 6 ամիս ժամկետայնությամբ գեղջատոկոսային պարտատոմսեր՝ 1,500,000 հազ. ՀՀ դրամ անվանական արժեքով): Պարտատոմսերի միջին տարեկան եկամտաբերությունը կազմել է 8.57%-9.54% (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 9.40%-11.00%): Թողարկված պարտատոմսերի հաշվեկշռային արժեքը 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 2,259,703 հազ. ՀՀ դրամ է (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 1,441,464 հազ. ՀՀ դրամ):

25. Կապիտալի կառավարում

Խմբի կապիտալը ներառում է Խմբի ակտիվների մնացորդային արժեքը՝ պարտավորությունների չափով նվազեցում կատարելուց հետո: Բանկի (որպես կենտրոնական բանկի) նկատմամբ չկան արտաքին կապիտալի պահանջներ, բացառությամբ Օրենքով կանոնադրական կապիտալի չափի նկատմամբ սահմանված պահանջի:

Համաձայն Օրենքի, Բանկի կանոնադրական կապիտալը կազմում է 100,000 հազ. ՀՀ դրամ: Բանկի կանոնադրական կապիտալը Հայաստանի Հանրապետության սեփականությունն է և չի կարող գրավ դրվել, բռնագանձվել կամ այլ կերպ օտարվել Հայաստանի Հանրապետության պարտավորությունների դիմաց:

Կապիտալը կառավարելիս Բանկի նպատակն է՝ պահպանել կապիտալի համապատասխան մակարդակ՝ Բանկի տնտեսական անկախությունն ու իր գործառնություններն իրականացնելու կարողությունն ապահովելու համար: Բանկի ղեկավարությունը դիտարկում է կառավարման ներքո գտնվող ողջ կապիտալը որպես սեփական կապիտալ, ինչպես ներկայացված է համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում:

Բանկի կապիտալի բաղադրիչների կառավարման նպատակներն ու քաղաքականությունը սահմանված են Բանկի խորհրդի (այսուհետ՝ «Խորհուրդ») որոշումներով հաստատված համապատասխան ներքին կանոնակարգերով: Իր գործառնությունների իրականացման հետ կապված ֆինանսական ռիսկերը ծածկելու նպատակով միջոցների և պահուստների ձևավորումը կատարվում է Խորհրդի կողմից հաստատված կանոնակարգերին և Օրենքին համապատասխան:

Գլխավոր պահուստը ձևավորվում է Օրենքի համաձայն և ենթակա չէ բաշխման: Գլխավոր պահուստը ձևավորվում է բանկային գործունեության արդյունքում առաջացող ընդհանուր ռիսկերը (հնարավոր վնասները) ծածկելու համար:

Լրացուցիչ կապիտալն իրենից ներկայացնում է ցպահանջ անտոկոս հասարակ մուրհակի տեսքով Կառավարության ներդրումը, որը կատարվում է Բանկի ֆինանսական հաշվետվություններում ֆինանսական տարվա արդյունքում առաջացած վնասը պահուստների հանրագումարը գերազանցելու դեպքում: 2013թ. հոկտեմբերին Կառավարությունը վերաթողարկել է 98,166,328 ՀՀ դրամ նոմինալ արժեքով անտոկոս հասարակ մուրհակ, որով ծածկվել է 2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ առաջացած վնասի՝ Խմբի պահուստների հանրագումարը գերազանցող մասը՝ 20,653,628 հազ. ՀՀ դրամի չափով: Անտոկոս հասարակ մուրհակով ծածկվում է նախորդ ժամանակաշրջանների և 2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ առաջացած վնասների գերազանցող մասը (Ծնթգ. 15):

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ լրացուցիչ կապիտալի գումարի (128,185,512 հազ. ՀՀ դրամ) (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 107,531,884 հազ. ՀՀ դրամ) և Կառավարության կողմից տրամադրված անտոկոս հասարակ մուրհակի նոմինալ արժեքի (98,166,328 հազ. ՀՀ դրամ) (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 77,512,700 հազ. ՀՀ դրամ) միջև տարբերությունը Խմբի կողմից ճանաչվում է տեղական արժույթով արտահայտված՝ վաճառքի համար մատչելի ակտիվների կազմում և ներկայացնում է Խմբի նախորդ տարիների շահույթի փոխանցվող գումարը: Շահույթի գումարը հաշվարկվում է Օրենքի 12 հոդվածի պահանջներին համապատասխան և, ինչպես սահմանված է Օրենքով, առաջնայնորեն ուղղվում է կառավարության կողմից տրամադրված անտոկոս հասարակ մուրհակի մարմանը:

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ վաճառքի համար մատչելի ակտիվների վերագնահատման պահուստը, որը կազմում է 1,240,049 հազ. ՀՀ դրամ (դրական ազդեցություն) (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 1,182,440 հազ. ՀՀ դրամ (բացասական ազդեցություն)), ներկայացնում է հաշվետու ամսաթվի դրությամբ Խմբի՝ վաճառքի համար մատչելի դասակարգված ֆինանսական ակտիվների իրական արժեքի և դրանք սկզբնապես ճանաչելիս որոշվող արժեքի միջև տարբերությունը:

26. Պայմանական պարտավորություններ

Կապիտալ բնույթի պարտավորություններ

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ կապիտալ ներդրումների գծով պարտավորությունները, որոնք վերաբերում են Խմբի շենքերի կապիտալ շինարարությանը և համակարգչային ծրագրի մշակմանը, կազմում են 1,283,775 հազ. ՀՀ դրամ (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 5,918,500 հազ. ՀՀ դրամ):

Իրավական պարտավորություններ

Խմբի ղեկավարությանը հայտնի չէ Խմբի դեմ հարուցված որևէ փաստացի, անավարտ կամ սպառնացող էական հայցերի մասին:

Երաշխիքներ

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խումբն ունի տրված երաշխիքների գծով 625,320 հազ. ՀՀ դրամի (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 658,000 հազ. ՀՀ դրամ) պարտավորություններ: Երաշխիքները տրվել էին 1994թ.-ից 1995թ. ընկած ժամանակաշրջանում՝ շինարարական ընկերությունների անունից երկրաշարժի գոտու վերակառուցման նպատակով: Երաշխիքներն իրենցից ներկայացնում են չեղյալ չհամարվող հաստատումներ առ այն, որ Խումբը կկատարի վճարումներն այն դեպքում, երբ հաճախորդն ի վիճակի չի լինի կատարել իր պարտավորությունները երրորդ կողմերի հանդեպ և կենթարկվի վարկային ռիսկի: Երաշխիքների տրման ամսաթվից մինչև 2013թ. դեկտեմբերի 31-ն ընկած ժամանակահատվածում Խումբը չի կատարել որևէ վճարումներ և չի ստացել այդ երաշխիքների գծով որևէ պահանջներ:

27. Գործարքներ կապակցված կողմերի հետ

Գործարքներ ղեկավար անձնակազմի անդամների հետ

Ստորև ներկայացված է «Աշխատակիցների հատուցումներ, վերապատրաստման ծախսեր և հարակից վճարներ» հոդվածում ներառված ղեկավար անձնակազմի անդամների ընդհանուր վարձատրությունը (Ծնթգ. 11):

Հազ. ՀՀ դրամ	2013թ.	2012թ.
Ղեկավար անձնակազմ, ներառյալ Խորհրդի անդամները	259,964	254,797
Սոցիալական ապահովության վճարներ	-	17,922
Ընդամենը	259,964	272,719

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ղեկավար անձնակազմի անդամներին տրամադրված վարկերի մնացորդը կազմել է 63,824 հազ. ՀՀ դրամ (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 68,503 հազ. ՀՀ դրամ): 2013թ.-ին ավարտված ֆինանսական տարվա ընթացքում ղեկավար անձնակազմի անդամներին տրամադրված և նրանց կողմից մարված վարկերի ընդհանուր գումարը կազմել է համապատասխանաբար 11,440 հազ. ՀՀ դրամ և 16,119 հազ. ՀՀ դրամ (2012թ.-ին ավարտված տարվա համար՝ 44,271 հազ. ՀՀ դրամ և 13,144 հազ. ՀՀ դրամ): Տրամադրված վարկերի պայմանագրով սահմանված տոկոսադրույքները կազմել են տարեկան 3%-ից 5% (2012թ.-ին ավարտված տարվա համար՝ տարեկան 3%-ից 5%): 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ղեկավար անձնակազմի անդամների կողմից Բանկում տեղաբաշխված ավանդների մնացորդը կազմել է 106,908 հազ. ՀՀ դրամ (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 117,975 հազ. ՀՀ դրամ):

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

27. Գործարքներ կապակցված կողմերի հետ (շարունակություն)

2013թ.-ին ավարտված ֆինանսական տարվա ընթացքում ղեկավար անձնակազմի անդամների կողմից տեղաբաշխված և մարված ավանդների ընդհանուր գումարը կազմել է համապատասխանաբար 66,353 հազ. ՀՀ դրամ և 77,420 հազ. ՀՀ դրամ (2012թ.-ին ավարտված տարվա համար՝ 75,812 հազ. ՀՀ դրամ և 79,072 հազ. ՀՀ դրամ): Տեղաբաշխված ավանդների պայմանագրով սահմանված տոկոսադրույքները կազմել են տարեկան 13.5%: Համաձայն Բանկի ներքին կանոնակարգերի՝ վարկեր չեն կարող տրամադրվել Բանկի այն աշխատակիցներին, որոնք ունեն Բանկում տեղաբաշխված ավանդներ:

Ղեկավար անձնակազմի անդամների հետ գործարքների գծով համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվությունում արտացոլված գումարները հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն		
Տոկոսային ծախս	(14,415)	(15,036)
Տոկոսային եկամուտ	3,078	2,120

Գործարքներ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության հետ

Ստորև ներկայացված են Կառավարության հետ գործարքների մնացորդները և պայմանագրով սահմանված միջին տոկոսադրույքները.

	2013թ.	Պայմանագրով սահմանված միջին տոկոսադրույք	2012թ.	Պայմանագրով սահմանված միջին տոկոսադրույք
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>				
Ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվություն Ակտիվներ				
Կառավարության պետական գանձապետական արժեթղթեր (Ծնթգ. 15)	15,259,484	10.5%	15,940,243	10.0%
Կառավարության մուրհակ (Ծնթգ. 15)				
Մնացորդ հունվարի 1-ին	77,512,700		77,512,700	
Ավելացում	20,653,628		-	
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ին	98,166,328		77,512,700	
Պարտավորություններ				
Պարտավորություններ Կառավարության նկատմամբ տեղական արժույթով (Ծնթգ. 23)	189,388,176	8.5%	110,748,428	9.9%
Պարտավորություններ Կառավարության նկատմամբ արտարժույթով (Ծնթգ. 23)	5,550,796	0.0%	2,718,775	0.0%
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ին	194,938,972		113,467,203	

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

27. Գործարքներ կապակցված կողմերի հետ (շարունակություն)

Տեղական արժույթով Կառավարության նկատմամբ պարտավորություններում ներառված ավանդների շարժը.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Մնացորդ հունվարի 1-ին	40,083,860	40,098,805
Ավելացում	861,114,548	619,158,971
Տոկոսային ծախս	7,007,469	4,642,979
Մարում (ներառյալ՝ տոկոսի վճարումը)	(762,160,104)	(623,816,895)
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ին	146,045,773	40,083,860

Տեղական արժույթով Կառավարությունից ստացված վարկերի շարժը.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Մնացորդ հունվարի 1-ին	4,184,498	4,507,000
Ավելացում	-	-
Տոկոսային ծախս	177,836	199,571
Մարում (ներառյալ՝ տոկոսի վճարումը)	(820,993)	(522,073)
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ին	3,541,341	4,184,498

Կառավարության հետ գործարքների գծով շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին համախմբված հաշվետվությունում արտացոլված գումարները հետևյալն են.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն		
Տոկոսային եկամուտ	1,710,562	1,763,067
Զուտ վնաս փոխարժեքային տարբերություններից	(276,717)	(2,028,047)
Զուտ (վնաս)/օգուտ ածանցյալ գործիքներից	(6,094,861)	1,724,383
Տոկոսային ծախս	(7,681,810)	(5,292,189)

Կառավարության հետ կնքված պայմանագրի, Խումբը պարտավորվել է փոխարկել պետական բյուջեի հիմնական արտարժույթային մուտքերն ու ելքերը Կառավարության բյուջետային ուղերձում տվյալ տարվա համար սահմանված փոխարժեքներով, ինչը հիմք է հանդիսանում «Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեի մասին» օրենքում ցուցանիշների հաշվարկման համար:

2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Կառավարությունն իրավունք ունի Խմբից գնել այնքան գումարի ԱՄՆ դոլար՝ կիրառելով 370.17 ՀՀ դրամ մեկ ԱՄՆ դոլարի դիմաց փոխարժեքը, որը կպահանջվի 2009թ. մայիսի 20-ին կնքված վարկային պայմանագրի համաձայն Կառավարության՝ Ռուսաստանի Դաշնության հանդեպ ունեցած 500 միլիոն ԱՄՆ դոլար կազմող պարտքի 39.98%-ի սպասարկման համար: 2013թ. նոյեմբերի դրությամբ Ռուսաստանի Դաշնությունից ստացված վարկն ամբողջությամբ վաղաժամ մարվել է Կառավարության կողմից:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

27. Գործարքներ կապակցված կողմերի հետ (շարունակություն)

Գործարքներ Ավանդների հատուցումը երաշխավորող հիմնադրամի հետ

Ստորև բերված աղյուսակներում ներառված տեղեկատվությունը վերաբերում է Ավանդների հատուցումը երաշխավորող հիմնադրամի հետ գործարքների արդյունքներին և մնացորդներին: Ավանդների հատուցումը երաշխավորող հիմնադրամի կառավարման մարմնում Բանկն ունի ներկայացուցիչներ:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	Պայմանագրով սահմանված միջին տոկոսադրույք	2012թ.	Պայմանագրով սահմանված միջին տոկոսադրույք
Ֆինանսական վիճակի մասին համախմբված հաշվետվություն				
Պարտավորություններ				
Պարտավորություններ տեղական արժույթով (Ծնթգ. 20)	204,418	8.0%	7,876	0.0%
Պարտավորություններ արտարժույթով (Ծնթգ. 20)	1,958,516	0.3%	1,863,061	0.6%
Ընդամենը պարտավորություններ	2,162,934		1,870,937	

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Մնացորդ հունվարի 1-ին	1,870,937	1,871,162
Ավելացում	31,215,485	1,754,625
Մարում	(30,923,488)	(1,754,850)
Մնացորդ դեկտեմբերի 31-ին	2,162,934	1,870,937

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	2013թ.	2012թ.
Համախմբված շահույթի կամ վնասի և այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքի մասին հաշվետվություն		
Տոկոսային ծախս	13,653	27,023

28. Դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ

Դրամական միջոցների հոսքերի մասին հաշվետվությունում տարեվերջի դրությամբ արտացոլված դրամական միջոցները և դրանց համարժեքները բաղկացած էին հետևյալ հոդվածներից.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.	31 դեկտեմբերի 2012թ.
Կանխիկ դրամ	5,570,029	5,937,942
Նոստրո հաշիվներ (Ծնթգ. 12)	289,839,197	244,521,147
ՀՓԻ ԱՄՀ-ում (Ծնթգ. 16)	770,729	12,802,798
Ընդամենը դրամական միջոցներ և դրանց համարժեքներ	296,179,955	263,261,887

29. Ֆինանսական գործիքների իրական արժեք

Իրական արժեքի գնահատումների վերլուծությունը կատարվում է ըստ իրական արժեքի հիերարխիայում մակարդակի հետևյալ կերպ. (i) մակարդակ 1՝ գնահատումներ գործող շուկայում համանման ակտիվների կամ պարտավորությունների գնանշված (չճշգրտված) գներով. (ii) մակարդակ 2՝ գնահատման մեթոդներ, որոնցում ակտիվի կամ պարտավորության համար բոլոր էական ելակետային տվյալները ուղղակիորեն (գներ) կամ անուղղակիորեն (գների հիման վրա ստացված) դիտարկելի են. (iii) մակարդակ 3՝ գնահատումներ, որոնք հիմնված չեն շուկայի դիտարկելի տվյալների վրա (այն է՝ ոչ դիտարկելի ելակետային տվյալներ): Ղեկավարությունը կիրառում է դատողություն ֆինանսական գործիքները դասակարգելիս՝ օգտագործելով իրական արժեքի հիերարխիան: Եթե իրական արժեքի գնահատման համար օգտագործվում են էական ճշգրտում պահանջող դիտարկելի ելակետային տվյալներ, ապա տվյալ գնահատումը մակարդակ 3-ի գնահատում է: Գնահատման ելակետային տվյալների էականությունը գնահատվում է իրական արժեքի ամբողջական գնահատման հետ համադրությամբ:

(ա) Իրական արժեքի պարբերական գնահատումներ

Իրական արժեքի պարբերական գնահատումներն այն գնահատումներն են, որոնք հաշվապահական հաշվառման ստանդարտներով պահանջվում կամ թույլատրվում են ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում յուրաքանչյուր հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում: Իրական արժեքի պարբերական գնահատումների դասակարգումն ըստ իրական արժեքի հիերարխիայում մակարդակի ներկայացված է ստորև.

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

29. Ֆինանսական գործիքների իրական արժեք (շարունակություն)

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.				31 դեկտեմբերի 2012թ.			
	Մակար- դակ 1	Մակար- դակ 2	Մակար- դակ 3	Ընդամենը	Մակար- դակ 1	Մակար- դակ 2	Մակար- դակ 3	Ընդամենը
Իրական արժեքով հաշվառվող ակտիվներ								
Ֆինանսական ակտիվներ								
<i>Իրական արժեքով շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ</i>								
- Պետական պարտատոմսեր	360,263,008	-	-	360,263,008	157,584,818	-	-	157,584,818
- Պետական գործալարությունների պարտատոմսեր	42,234,591	-	-	42,234,591	25,481,764	-	-	25,481,764
- Այլ արժեթղթեր	88,225,466	-	-	88,225,466	90,476,506	-	-	90,476,506
- Կառավարության պետական գանձապետական արժեթղթեր	-	1,655,255	-	1,655,255	-	-	-	-
<i>Ածանցյալ ակտիվներ</i>	28,096	-	-	28,096	189	-	-	189
<i>Վաճառքի համար մատչելի ներդրումային արժեթղթեր</i>								
- Արտերկրյա արժեթղթեր	-	1,561,764	-	1,561,764	-	-	-	-
- Կառավարության պետական գանձապետական արժեթղթեր	-	15,259,484	-	15,259,484	-	15,940,243	-	15,940,243
- Կառավարության ցպահանջ անտոկոս հասարակ մուրհակ	-	98,166,328	-	98,166,328	-	77,512,700	-	77,512,700
Ընդամենը ակտիվների իրական արժեքի պարբերական գնահատումներ	490,751,161	116,642,831	-	607,393,992	273,543,277	93,452,943	-	366,996,220
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.				31 դեկտեմբերի 2012թ.			
	Մակար- դակ 1	Մակար- դակ 2	Մակար- դակ 3	Ընդամենը	Մակար- դակ 1	Մակար- դակ 2	Մակար- դակ 3	Ընդամենը
Իրական արժեքով հաշվառվող պարտավորություններ								
Ֆինանսական պարտավորություններ								
<i>Ածանցյալ պարտավորություններ</i>	-	-	3,112	3,112	-	528,939	1,486,678	2,015,617
Ընդամենը պարտավորությունների իրական արժեքի պարբերական գնահատումներ	-	-	3,112	3,112	-	528,939	1,486,678	2,015,617

Մակարդակ 2-ի իրական արժեքի գնահատումներում օգտագործված ելակետային տվյալների և գնահատման մեթոդի նկարագիրը առ 31 դեկտեմբերի 2013թ. ներկայացված է ստորև.

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

29. Ֆինանսական գործիքների իրական արժեք (շարունակություն)

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Իրական արժեք	Գնահատման մեթոդ	Օգտագործված ելակետային տվյալներ
Իրական արժեքով հաշվառվող ակտիվներ			
Ֆինանսական ակտիվներ			
<i>Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ</i>			
– Կառավարության պետական գանձապետական արժեթղթեր	1,655,255	Զեղչված դրամական միջոցների հոսքեր («ԶԴՄՀ»)	Պետական պարտատոմսերի եկամտաբերության կոր
Վաճառքի համար պահվող ներդրումային արժեթղթեր			
– Արտերկրյա արժեթղթեր	1,561,764	ԶԴՄՀ	Ռիսկերից ազատ տոկոսադրույք՝ եվրո
– Կառավարության պետական գանձապետական արժեթղթեր	15,259,484	ԶԴՄՀ	Պետական պարտատոմսերի եկամտաբերության կոր
– Կառավարության ցպահանջ անտոկոս հասարակ մուրհակ	98,166,328	ԶԴՄՀ	Պետական պարտատոմսերի եկամտաբերության կոր
Ընդամենը մակարդակ 2-ում իրական արժեքի պարբերական գնահատումներ	116,642,831		

Մակարդակ 2-ի իրական արժեքի պարբերական գնահատումների համար կիրառվող գնահատման մեթոդում տեղի չեն ունեցել փոփոխություններ 2013թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում (2012թ. դեկտեմբերի 31-ին ավարտված տարվա ընթացքում՝ փոփոխություններ չկան):

2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ արտարժույթի սվոփ պայմանագրերի իրական արժեքը որոշվել է համանման վարկային ռիսկ և մնացորդային ժամկետայնություն ունեցող ֆինանսական գործիքների համեմատելի գների հիման վրա:

Մակարդակ 3-ի իրական արժեքի գնահատման մեթոդի, գնահատումներում օգտագործված ելակետային տվյալների և այդ ելակետային տվյալներում հնարավոր ողջամիտ փոփոխությունների նկատմամբ համապատասխան զգայունության նկարագիրը առ 31 դեկտեմբերի 2013թ. ներկայացված է ստորև.

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.

29. Ֆինանսական գործիքների իրական արժեք (շարունակություն)

	Իրական արժեք	Գնահատման մեթոդ	Օգտագործված եւակետային տվյալներ	Եւակետային տվյալների միջակայքը (միջին կշռված)	Ողջամիտ փոփո- խություն	Իրական արժեքի գնահատման զգայունություն
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>						
Իրական արժեքով հաշվառվող պարտավորություններ Ֆինանսական պարտավորություններ			1) ռիսկերից ազատ տոկոսադրույք ՀՀ դրամ. 2) ռիսկերից ազատ տոկոսադրույք ԱՄՆ դոլար. 3) ԱՄՆ դոլար/ ՀՀ դրամ սփոթ դրույք տարվա վերջին. 4) արտաքին պարտքի ակնկալվող գուտ գումար	1) 8.088% 2) 4.047% 3) 405.64 4) 2,026 հազ. ԱՄՆ դոլար	1) ± 100 բ.կ. 2) ± 50 բ.կ. 3) առկա չէ 4) $\pm 10\%$	1) 937/(345) 2) (34)/634 3) առկա չէ 4) 640/(42)
<i>Ածանցյալ պարտավորություններ</i>	3,112	Զեղչված դրամական միջոցների հոսքեր («ԶԴՄՀ»)				
Ընդամենը մակարդակ 3-ում իրական արժեքի պարբերական գնահատումներ	3,112					

Մակարդակ 3-ի իրական արժեքի գնահատման մեթոդի, գնահատումներում օգտագործված եւակետային տվյալների և այդ եւակետային տվյալներում հնարավոր ողջամիտ փոփոխությունների նկատմամբ համապատասխան զգայունության նկարագիրը առ 31 դեկտեմբերի 2012թ. ներկայացված է ստորև.

Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.

29. Ֆինանսական գործիքների իրական արժեք (շարունակություն)

	Իրական արժեք	Գնահատման մեթոդ	Օգտագործված ելակետային տվյալներ	Ելակետային տվյալների միջակայքը (միջին կշռված)	Ողջամիտ փոփո- խություն	Իրական արժեքի գնահատման զգայունություն
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>						
Իրական արժեքով հաշվառվող պարտավորություններ Ֆինանսական պարտավորություններ			1) ռիսկերից ազատ տոկոսադրույք՝ ՀՀ դրամ. 2) ռիսկերից ազատ տոկոսադրույք՝ ԱՄՆ դոլար. 3) ռիսկերից ազատ տոկոսադրույք՝ եվրո. 4) ռիսկերից ազատ տոկոսադրույք՝ Ճապոնական իեն. 5) ԱՄՆ դոլար /ՀՀ դրամ սփոթ դրույք տարվա վերջին. 6) եվրո /ՀՀ դրամ սփոթ դրույք տարվա վերջին. 7) Ճապոնական իեն /ՀՀ դրամ սփոթ դրույք տարվա վերջին. 8) արտաքին պարտքի գուտ ակնկալվող գումար՝ ԱՄՆ դոլար. 9) արտաքին պարտքի գուտ ակնկալվող գումար՝ եվրո. 10) արտաքին պարտքի գուտ ակնկալվող գումար՝ Ճապոնական իեն.	1) 9,9% - 10.86% 2) 5.16% - 5.79% 3) 5.01% - 5.49% 4) 5.01% - 5.44% 5) 403.58 6) 532.24 7) 4.694 8) 110,100 հազ. ԱՄՆ դոլար 9) 8,020 հազ. եվրո 10) 529,170 հազ. Ճապոնական իեն	1) ± 150 բ.կ. 2) - 4) ± 75 բ.կ. 5) - 7) առկա չէ 8) -10) ± 10%	1) 349,425/(357,525) 2)- 4) (188,205)/ 190,749 5) -7) առկա չէ 8) -10) 83,837/ (83,837)
<i>Ածանցյալ պարտավորություններ</i>	1,486,678	Ջեդչված դրամական միջոցների հոսքեր («ԶԴՄՀ»)				
Ընդամենը մակարդակ 3-ում իրական արժեքի պարբերական գնահատումներ	1,486,678					

29. Ֆինանսական գործիքների իրական արժեք (շարունակություն)

Ներկայացված աղյուսակը բացահայտում է ածանցյալ պարտավորությունների գնահատման ելակետային տվյալների նկատմամբ զգայունությունն այն դեպքում, երբ խելամոռեն հնարավոր այլընտրանքային ենթադրություններն արտացոլելու համար ոչ դիտարկելի ելակետային տվյալներից մեկի կամ մի քանիսի փոփոխությունը հանգեցնում է իրական արժեքի էական փոփոխության: Այդ նպատակով էականությունը որոշվել է՝ նկատի առնելով շահույթը կամ վնասը, ընդամենը ակտիվները կամ ընդամենը պարտավորությունները (կամ ընդամենը սեփական կապիտալը՝ երբ իրական արժեքի փոփոխությունները ճանաչվում են այլ համապարփակ ֆինանսական արդյունքում): Ներկայացված աղյուսակում բացահայտված իրական արժեքի գնահատման զգայունությունը ցույց է տալիս գնահատման արդյունքի փոփոխության ուղղությունը համապատասխան ելակետային փոփոխականների ավելացման կամ նվազեցման դեպքում:

(բ) Մակարդակ 3-ի իրական արժեքի պարբերական գնահատումների գործընթացներ

Իրական արժեքի հիերարխիայի մակարդակ 3-ում իրական արժեքի գնահատումները պարբերաբար դիտարկվում են Խմբի հաշվապահական հաշվառման և ֆինանսական վարչությունների կողմից՝ որոշում կայացնելով գնահատման մեթոդի ելակետային տվյալների վերլուծության և օգտագործվող գնահատման մեթոդի համապատասխանության վերաբերյալ: Մակարդակ 3-ում ածանցյալ պարտավորությունները գնահատվում են գնահատված ապագա դրամական միջոցների հոսքերի զուտ բերված արժեքով: Ընտրված գնահատման մեթոդի դեռևս համապատասխան լինելու վերլուծության մեջ Խմբի կողմից կիրառվում է հետադարձ թեստավորում:

(գ) Ակտիվներ և պարտավորություններ, որոնք չեն գնահատվում իրական արժեքով, սակայն որոնց համար կատարվում է իրական արժեքի վերաբերյալ տեղեկատվության բացահայտում

Ղեկավարությունը գտնում է, որ բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված արտարժույթով ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը մոտարկում է դրանց իրական արժեքին: Իրական արժեքի հիերարխիայում բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված արտարժույթով ակտիվները դասակարգվում են 2-րդ մակարդակում: Ստորև ներկայացված է իրական արժեքով չգնահատվող ակտիվների հաշվեկշռային արժեքը և իրական արժեքի վերլուծությունն ըստ իրական արժեքի հիերարխիայում մակարդակի.

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

29. Ֆինանսական գործիքների իրական արժեք (շարունակություն)

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.			31 դեկտեմբերի 2012թ.		
	Մակար- դակ 1	Մակար- դակ 2	Հաշվեկշռա- յին արժեք	Մակար- դակ 1	Մակար- դակ 2	Հաշվեկշռա- յին արժեք
Ֆինանսական ակտիվներ						
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով						
- Հետգնման պայմանագրեր	-	104,029,800	104,029,800	-	71,578,447	71,578,447
- Վարկեր բանկերին և ֆինանսական կազմակերպություններին KFW-ի և Համաշխարհային բանկի հետ համաձայնագրերի շրջանակներում	-	51,264,166	52,250,601	-	57,877,771	59,542,882
- Հիփոթեքային վերաֆինանսավորում	-	31,719,633	32,734,060	-	25,940,451	25,940,451
- Ստորադաս պայմաններով վարկեր	-	30,062,735	30,281,515	-	29,358,691	30,273,269
- Առևտրային բանկերում տեղաբաշխված ավանդներ և թղթակցային հաշիվներ	-	17,524,997	17,524,997	-	8,651,046	8,651,046
- Այլ վարկեր	-	4,066,976	4,654,190	-	1,533,025	1,533,025
Միջին մարման ժամկետը պահվող ներդրումային արժեթղթեր						
- Պետական պարտատոմսեր	47,319,988	-	47,399,427	84,335,814	-	84,406,341
- Պետական գործակալությունների պարտատոմսեր	10,152,261	-	10,209,949	14,187,982	-	14,456,550
- Այլ արժեթղթեր	59,314,611	-	60,689,923	84,170,801	-	86,377,317
- Կառավարության պետական գանձապետական արժեթղթեր	-	-	-	-	147,107	147,107
Ընդամենը	116,786,860	238,668,307	359,774,462	182,694,597	195,086,538	382,906,435

Խմբի ղեկավարությունը կարծում է, որ ֆինանսական և այլ կազմակերպություններում արտերկրյա և տեղական արժույթով հաշիվների և ավանդների, ԱՄՀ-ին վճարվելիք գումարների, թողարկված պարտատոմսերի և այլ փոխառու միջոցների հաշվեկշռային արժեքը մոտարկում է դրանց իրական արժեքին: Իրական արժեքի հիերարխիայում այդ ֆինանսական պարտավորությունները ներառված են մակարդակ 2-ում:

Ստորև ներկայացված է իրական արժեքով չգնահատվող պարտավորությունների հաշվեկշռային արժեքը և իրական արժեքի դասակարգումն ըստ իրական արժեքի հիերարխիայում մակարդակի.

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.		31 դեկտեմբերի 2012թ.	
	Մակարդակ 2	Հաշվեկշռային արժեք	Մակարդակ 2	Հաշվեկշռային արժեք
Ֆինանսական պարտավորություններ				
Պարտավորություններ ՀՀ կառավարության նկատմամբ				
Պարտավորություններ արտարժույթով				
- Կառավարության ընթացիկ հաշիվներ	5,277,257	5,277,257	2,718,775	2,718,775
- Կրեդիտորական պարտք	273,539	273,539	-	-
Պարտավորություններ տեղական արժույթով				
- Կառավարության ընթացիկ հաշիվներ	39,801,062	39,801,062	66,480,070	66,480,070
- Ժամկետային ավանդներ	145,047,675	146,045,773	40,083,860	40,083,860
- Պարտավորություններ Կառավարության հանդեպ	3,541,341	3,541,341	4,184,498	4,184,498
Ընդամենը	193,940,874	194,938,972	113,467,203	113,467,203

29. Ֆինանսական գործիքների իրական արժեք (շարունակություն)

Իրական արժեքի հիերարխիայի մակարդակ 2-ում և մակարդակ 3-ում իրական արժեքները գնահատվել են՝ օգտագործելով գեղջված դրամական միջոցների մեթոդը: Գործող շուկայում չգնանշված՝ լողացող տոկոսադրույքով գործիքների իրական արժեքը գնահատվել է որպես դրանց հաշվեկշռային արժեքին հավասար: Չգնանշված՝ ֆիքսված տոկոսադրույքով գործիքների իրական արժեքը գնահատվել է՝ հիմք ընդունելով ապագա դրամական միջոցների հոսքերի գեղջման մեթոդը՝ կիրառելով համանման վարկային ռիսկ և մարման ժամկետ ունեցող նոր գործիքների համար շուկայում գործող տոկոսադրույքները:

30. Ռիսկերի կառավարում

Ներածություն

Խմբի գործունեությանը բնորոշ են ռիսկեր: Ռիսկերի կառավարումը Խումբն իրականացնում է բացահայտման, գնահատման և մոնիթորինգի մշտական գործընթացների, ինչպես նաև ռիսկերի սահմանաչափերի հաստատման և ներքին վերահսկողության այլ միջոցառումների միջոցով: Ռիսկերի կառավարման այդ գործընթացը չափազանց կարևոր է Խմբի հիմնական գործառնությունների իրականացման համար, և Խմբում յուրաքանչյուր անհատ հաշվետու է իր պարտականություններին առնչվող ռիսկերի ազդեցության մասով: Խմբի գործունեությունը ենթարկվում է վարկային, իրացվելիության և շուկայական ռիսկերի, վերջինս ներառում է առևտրային և ոչ առևտրային ռիսկեր: Խմբի գործունեությունը ենթարկվում է նաև գործառնական ռիսկերի:

Ռիսկերի անկախ վերահսկման գործընթացը չի ընդգրկում գործարար ռիսկերը, ինչպիսիք են միջավայրի, տեխնոլոգիաների և ոլորտի փոփոխությունը: Նման ռիսկերը վերահսկվում են ռազմավարական պլանավորման գործընթացի միջոցով:

Ռիսկերի բացահայտման և վերահսկման վերջնական պատասխանատվությունը կրում է Խորհուրդը, սակայն գոյություն ունեն ռիսկերի կառավարման և վերահսկման համար պատասխանատու առանձին անկախ մարմիններ:

Խորհուրդը

Խորհուրդը պատասխանատու է ռիսկերի կառավարման ընդհանուր մոտեցումների, ռազմավարության և ռիսկերի կառավարման սկզբունքների հաստատման համար:

Բնաստիտուցիոնալ հիմքերը

ՀՀ միջազգային պահուստները ոչ ռեզիդենտների նկատմամբ Բանկի պահանջներն են՝ արտահայտված ազատ փոխարկելի արտարժույթով: Պահուստներն արտացոլվում են Բանկի համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում: Բանկը պահուստների կառավարումն իրականացնում է Օրենքի 52-րդ հոդվածում նշված սկզբունքներին համապատասխան՝ ներդրումներ կատարելով Խորհրդի կողմից հաստատված գործիքներում:

Պահուստները նախատեսված են արտաքին վճարումները/առևտրի անհավասարակշռությունները ֆինանսավորելու, փոխարժեքի վրա այդ անհավասարակշռությունների ազդեցությունը անուղղակի կարգավորելու, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պարտավորությունների անխոչընդոտ կատարումն ապահովելու համար: Բանկը պահուստներն օգտագործում է ՀՀ կառավարության և պետական գործակալությունների արտարժույթային սպասարկման համար, օրինակ՝ արտարժույթի փոխարկման կամ արտաքին պարտքի գծով վճարումների համար:

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

2007 թվականից Բանկը, որդեգրելով առաջնակարգ կենտրոնական բանկերում գոյություն ունեցող միջազգային լավագույն փորձը, սահմանել է միջազգային պահուստների կառավարման նոր սկզբունքներ: Խմբի կողմից ներդրվել է որոշումների կայացման եռամսկարդակ համակարգ, ըստ որի Խորհրդի կողմից սահմանվում է «Ակտիվների ռազմավարական տեղաբաշխումը», այսինքն՝ պահուստների կառավարման հիմնական սկզբունքները երկարաժամկետ՝ 3 տարի միջակայքի համար, իսկ ավելի կարճաժամկետ, մարտավարական ուղենիշերի ընտրության իրավասությունը պատվիրակվել է Բանկի ներդրումային հանձնաժողովին: Պայուսակի կառավարիչները, իրենց հերթին, ունեն մարտավարական ուղենիշերի և թույլատրելի ակտիվ ռիսկի սահմաններում ընթացիկ կառավարման որոշումներ կայացնելու իրավասություններ:

Կառավարում և վերահսկողություն

Ըստ Բանկի կառուցվածքի, ՀՀ միջազգային պահուստների կառավարման համար պատասխանատու է Ֆինանսական վարչությունը: Ֆինանսական վարչության բաժիններից մեկը՝ Արտաքին շուկաներում գործառնությունների բաժինը, իրականացնում է պահուստների ամենօրյա կառավարման հետ կապված գործառնություններ: Նույն վարչության Միջազգային ռիսկերի կառավարման բաժինը պատասխանատու է ռիսկերի գնահատման, ակտիվների ռազմավարական տեղաբաշխման և ուղենիշերի մշակման, սահմանաչափերի պահպանման մոնիթորինգի, ինչպես նաև պահուստների կառավարման կատարողականի գնահատման և հաշվետվությունների ներկայացման համար:

Պահուստների կառավարման հետ կապված խնդիրներն ամսական պարբերականությամբ քննարկվում են Բանկի Ներդրումային հանձնաժողովի կողմից, որում ընդգրկված են պահուստների կառավարման գործընթացում ներգրավված բոլոր ստորաբաժանումների ղեկավարները, ինչպես նաև Բանկի նախագահը և նախագահի տեղակալը: Հանձնաժողովը նախկինում բացառապես խորհրդատվական մարմին էր, սակայն պահուստների կառավարման եռամսկարդակ համակարգի ներդրումից հետո վերջինիս շնորհիվ էլ որոշումներ կայացնելու իրավասություն:

Պահուստների կառավարման կատարողականի վերաբերյալ Ֆինանսական վարչությունը եռամսյակային պարբերականությամբ զեկուցում է Ներդրումային հանձնաժողովին և կիսամյակային պարբերականությամբ՝ Խորհրդին: Բանկը յուրաքանչյուր եռամսյակը մեկ Կառավարությանը և Ազգային ժողովին է ներկայացնում միջազգային պահուստների վիճակի և կազմի մասին տեղեկատվություն և հրապարակում է այն:

Ակտիվների տեղաբաշխումը և ռիսկերի կառավարումը

Համաձայն Օրենքի 52-րդ հոդվածի՝ ՀՀ միջազգային պահուստները կառավարվում են իրացվելիության և անվտանգության պատշաճ մակարդակի ապահովման պայմաններում եկամտաբերության մաքսիմալացման սկզբունքով: Այս նպատակով Բանկի Ֆինանսական վարչությունը մշակում է ակտիվների ռազմավարական տեղաբաշխման և մարտավարական ուղենիշերի նախագծերը, որոնք հաստատվում են համապատասխանաբար Բանկի Խորհրդի և Ներդրումային հանձնաժողովի կողմից: Ներդրումային ուղենիշերը ներառում են ներդրումային գործընթացը կարգավորող բոլոր սահմանաչափերը և պահանջները, ինչպես նաև ակտիվների այն կառուցվածքը, որը համապատասխանում է Խորհրդի կողմից պահուստների կառավարմանը ներկայացվող սկզբունքներին:

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Վարկային ռիսկ

Վարկային ռիսկն այն ռիսկն է, որ Խումբը կարող է կրել վնասներ՝ հաճախորդների կամ գործընկերների պարտավորությունների չկատարման դեպքում: Խումբն իրականացնում է վարկային ռիսկի վերահսկում և կառավարում՝ ռիսկի առավելագույն չափի սահմանման միջոցով, որը Խումբը կարող է ընդունել ըստ առանձին գործընկերների, աշխարհագրական կամ ոլորտային ռիսկի կենտրոնացումների, ինչպես նաև սահմանված ռիսկի սահմանաչափերի պահպանման վերահսկողության միջոցով:

Խումբը մշակել է վարկային որակի ստուգման ընթացակարգ՝ ապահովելու գործընկերների վճարունակության հնարավոր փոփոխությունների վաղաժամկետ հայտնաբերումը: Միջազգային պահուստների վարկային որակը գնահատելու համար Բանկը գնահատում է գործընկերների վարկունակությունը՝ հիմք ընդունելով միջազգային հեղինակավոր վարկանշային կազմակերպությունների կողմից շնորհված վարկանիշները:

Խումբը սահմանում է նվազագույն ընդունելի վարկանիշներ պետական, պետական գործակալությունների, այլ պաշտոնական մարմինների, ֆինանսական կազմակերպությունների և վերագրված կազմակերպությունների թողարկված արժեթղթերի համար: Այդ վարկանիշները չեն կարող ցածր լինել որոշակի սահմանված նվազագույն մակարդակից, որը պարբերաբար վերանայվում է:

Վարկային ռիսկի մոնիթորինգի համար կիրառվում է ներքին ռեսուրսներով մշակված մոդելը: Վերջինս գործընկերոջ բաժնետոմսերի գների վարքագծի, ինչպես նաև մի շարք հաշվեկշռային ցուցանիշների հիման վրա թույլ է տալիս գնահատել ընկերության անվճարունակության հավանականությունը: Այն պատկանում է կառուցվածքային մոդելների տիպին, որն ընկերության անվճարունակությանը տալիս է տնտեսագիտորեն իմաստավոր բացատրություն՝ հիմնվելով ակտիվների և պարտավորությունների կառուցվածքի, ինչպես նաև պարտքի չափի վրա: Մոդելը հիմնված է սահմանային օպցիոնի գնի հաշվարկման բանաձևի վրա, որը նաև հեղինակավոր FITCH վարկանշային կազմակերպության կողմից ընկերություններին շնորհվող վարկանիշների բաղադրիչներից մեկն է: Վարկանիշների և կիրառվող մոդելի արդյունքների հիման վրա կառուցվում է ըստ վարկանիշների և ժամկետայնությունների, առանձին գործընկերների և գործիքների գծով ներդրումների առավելագույն ծավալների սահմանաչափերի մատրիցը, որը և վարկային ռիսկի կառավարման հիմնական գործիքն է:

Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ

Վարկային ռիսկը, որն առաջանում է ածանցյալ ֆինանսական գործիքներից, ժամանակի ցանկացած պահին սահմանափակվում է դրական իրական արժեքով հաշվառվող ածանցյալ գործիքներով, որոնք ճանաչված են համախմբված ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում:

Վարկային ռիսկի առավելագույն չափը՝ առանց գրավի կամ այլ վարկային ապահովման

Հետևյալ աղյուսակը ներկայացնում է 2013 և 2012 թվականների դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Խմբի՝ ընդհանուր ենթարկվածությունը վարկային ռիսկին՝ առանց ապահովվածությունը հաշվի առնելու:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	Ծնթգ.	Համախառն առավելագույն ռիսկի չափ 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	Համախառն առավելագույն ռիսկի չափ 2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով	12	297,991,441	248,667,357
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով	12	241,475,163	197,519,120
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	13	492,378,320	273,543,088
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	14	28,096	189
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	15	113,425,812	93,452,943
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ	15	118,299,299	185,387,315
ՀՓԻ ԱՄՀ-ում	16	770,729	12,802,798
Ընդամենը վարկային ռիսկ		1,264,368,860	1,011,372,810

Երբ ֆինանսական գործիքները հաշվառվում են իրական արժեքով, վերը ներկայացված գումարները ցույց են տալիս ընթացիկ ռիսկը, բայց ոչ առավելագույնը, որը կարող է առաջանալ ապագայում իրական արժեքների փոփոխություններից:

Վարկային ռիսկն ըստ ֆինանսական ակտիվների դասերի

Բանկի ֆինանսական ակտիվները դասակարգվում են ըստ Բանկի կոնտրագենտներին Fitch IBCA, Moody's և Standard & Poor's ռեյտինգային գործակալությունների կողմից նշանակված ռեյտինգներից նվազագույնի: Ստորև ներկայացված են ռեյտինգներն ըստ Moody's ռեյտինգային գործակալության կողմից՝ օգտագործելով Bloomberg տեղեկատվական համակարգի ռեյտինգների համապատասխանության աղյուսակը: AAA+ ռեյտինգն այն ռեյտինգն է, որն օգտագործվում է չափազանց հուսալի ֆինանսական հաստատությունների, ինչպիսին է Միջազգային հաշվարկների բանկը (BIS), նույնականացման համար:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

		31 դեկտեմբերի 2013թ.		31 դեկտեմբերի 2012թ.	
	Վարկային վարկանիշ	Գումար	%-ը ֆինանսական ակտիվներում	Գումար	%-ը ֆինանսական ակտիվներում
Հազ. ՀՀ Դրամ					
Ֆինանսական ակտիվներ՝ ոչ ժամկետանց և ոչ արժեզրկված					
Կանխիկ	Ռիսկ չկա	5,570,029	100.0	5,937,942	100.0
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով					
- Նոստրո հաշիվներ	P-1	288,983,078	97.0	244,235,364	98.2
	P-2	820,387	0.3	109,998	0.1
	Վարկանիշ				
	առկա չէ	35,732	0.0	175,785	0.1
- ժամկետային ավանդներ	P-1	7,359,186	2.5	4,036,533	1.6
- Հավատարմագրային կառավարման տակ գտնվող ակտիվներում ներառված դրամական միջոցներ և տոկոսադրույքի ֆյուչերսի պարտադիր մարժա	P-1	672,242	0.2	68,738	0.0
- Այլ	P-1	120,816	0.0	40,939	0.0
Ընդամենը բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ					
		297,991,441	100.0	248,667,357	100.0
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ					
- Պետական պարտատոմսեր	Aaa	124,559,862	25.3	4,662,234	1.7
	Aa1-Aa3	235,703,146	47.9	152,922,584	55.9
- Պետական գործակալությունների պարտատոմսեր և այլ արժեթղթեր	Aaa	25,980,284	5.3	18,947,922	6.9
	Aa1-Aa3	16,254,307	3.3	6,533,842	2.3
- Այլ արժեթղթեր	AAA+	-	-	10,092,247	3.7
	Aaa	32,597,795	6.6	48,371,574	17.7
	Aa1-Aa3	55,627,671	11.3	32,012,685	11.8
- Կառավարության պետական գանձապետական արժեթղթեր	Ba2	1,655,255	0.3	-	-
Ընդամենը իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ					
		492,378,320	100.0	273,543,088	100.0
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ					
- Կառավարության պետական գանձապետական արժեթղթեր	Ba2	15,259,484	13.5	15,940,243	17.1
- Կառավարության ցպահանջ անտոկոս հասարակ մուրհակ	Ba2	98,166,328	86.5	77,512,700	82.9
Ընդամենը վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ					
		113,425,812	100.0	93,452,943	100.0
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ					
- Պետական պարտատոմսեր	Aaa	-	-	13,523,690	7.3
	Aa1-Aa3	-	-	25,058,666	13.5
	A1	47,399,427	40.1	45,823,985	24.7
- Պետական գործակալությունների պարտատոմսեր և այլ արժեթղթեր	Aaa	-	-	5,158,699	2.8
	Aa1-Aa3	10,209,949	8.7	9,297,851	5.1
- Այլ արժեթղթեր	Aaa	54,786,657	46.3	77,975,396	42.1
	Aa1-Aa3	5,903,266	4.9	8,401,921	4.5
Ընդամենը մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ					
		118,299,299	100.0	185,240,208	100.0

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Վարկային վարկանիշ		31 դեկտեմբերի 2013թ.		31 դեկտեմբերի 2012թ.	
		Գումար	%-ը ֆինանսական ակտիվներում	Գումար	%-ը ֆինանսական ակտիվներում
<i>Հազ. ՀՀ Դրամ</i>					
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով					
- Հետգնման պայմանագրեր	Մարվել են հաշվետու ժամանակաշրջանի ավարտից հետո	104,029,800	100.0	71,578,447	100.0
Ընդամենը		104,029,800	100.0	71,578,447	100.0
- Վարկեր բանկերին և ֆինանսական կազմակերպություններին KfW և Համաշխարհային բանկի հետ համաձայնագրերի շրջանակներում	Մարվել են հաշվետու ժամանակաշրջանի ավարտից հետո Վճարման ենթակա չեն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հաստատման ամսաթվի դրությամբ	1,428,675	2.7	540,257	0.9
		50, 821,926	97.3	59,002,625	99.1
Ընդամենը		52,250,601	100.0	59,542,882	100.0
- Հիփոթեքային վերաֆինանսավորում	Մարվել են հաշվետու ժամանակաշրջանի ավարտից հետո Վճարման ենթակա չեն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հաստատման ամսաթվի դրությամբ	34	0.0	-	-
		32,734,026	100.0	25,940,451	100.0
Ընդամենը		32,734,060	100.0	25,940,451	100.0
- Ստորադաս պայմաններով վարկեր	Վճարման ենթակա չեն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հաստատման ամսաթվի դրությամբ	30,281,515	100.0	30,273,269	100.0
Ընդամենը		30,281,515	100.0	30,273,269	100.0
- Առևտրային բանկերում տեղաբաշխված ավանդներ և թղթակցային հաշիվներ	Մարվել են հաշվետու ժամանակաշրջանի ավարտից հետո Վճարման ենթակա չեն համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունների հաստատման ամսաթվի դրությամբ	12,921,710	73.7	3,773,186	44.0
		4,603,287	26.3	4,877,860	56.0
Ընդամենը		17,524,997	100.0	8,651,046	100.0
- Այլ վարկեր		4,654,190	100.0	1,533,025	100.0
Ընդամենը		4,654,190	100.0	1,533,025	100.0
Ընդամենը բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով		241,475,163	-	197,519,120	-

Բանկը որոշումներ է կայացնում տեղական բանկերում և ֆինանսական կազմակերպություններում միջոցների տեղաբաշխման վերաբերյալ՝ հաշվի առնելով իր՝ որպես բանկային ոլորտի կարգավորողի և վերջին ատյանի վարկատուի դերակատարումը և, հետևաբար, չի շնորհում վարկանիշներ տեղական բանկերին և ֆինանսական կազմակերպություններին: Այսպիսով, տվյալ ակտիվների վարկային որակի վերլուծությունը սահմանափակվում է համապատասխան գործարքի փուլով:

Արժեզրկման գնահատում

Ֆինանսական ակտիվների արժեզրկումը գնահատելու հիմնական գործոնները հետևյալն են. արդյոք տոկոսների և մայր գումարի վճարումները ժամկետանց են ավելի քան 30 օր, արդյոք հայտնի են գործընկերների որևէ ֆինանսական դժվարությունների, նրանց վարկային վարկանիշի նվազման կամ պայմանագրի սկզբնական պայմանների խախտման դեպքեր: Խումբն արժեզրկման գնահատումն իրականացնում է երկու պահուստների մակարդակով. անհատական և խմբային հիմունքներով գնահատվող պահուստներ:

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Անհատապես գնահատվող պահուստներ

Խումբը սահմանում է Խմբի ֆինանսական ակտիվներում յուրաքանչյուր անհատապես նշանակալի ակտիվի պահուստի ստեղծման անհրաժեշտությունն անհատապես: Պահուստների չափի որոշման ժամանակ հաշվի են առնվում հետևյալ հանգամանքները. գործընկերոջ գործարար-ծրագրի կայունությունը, ֆինանսական բարդությունների ծագման դեպքում նրա ունակությունները բարելավելու գործունեության արդյունքները, սնանկացման պարագայում՝ կանխատեսվող ստացվելիք գումարները և ակնկալվող վճարման ենթակա շահաբաժինների գումարները, ֆինանսական օգնության ներգրավման հնարավորությունը, ապահովման իրացման արժեքը, ինչպես նաև ակնկալվող դրամական միջոցների ժամկետները: Արժեզրկումից վնասները գնահատվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ կամ ավելի հաճախ, եթե չնախատեսված իրավիճակը պահանջում է ավելի մեծ ուշադրություն:

Խմբային հիմունքով գնահատվող պահուստներ

Անհատապես էական չհանդիսացող վարկերի, ինչպես նաև անհատապես էական, բայց անհատապես արժեզրկման օբյեկտիվ ցուցանիշներ չունեցող ֆինանսական ակտիվների գծով պահուստները գնահատվում են խմբային հիմունքներով: Պահուստները գնահատվում են յուրաքանչյուր հաշվետու ամսաթվի դրությամբ, այդ թվում յուրաքանչյուր վարկային պայուսակ դիտարկվում է առանձին:

Խմբային հիմունքով գնահատման դեպքում որոշվում է պայուսակի արժեզրկումը, որը կարող է տեղի ունենալ նույնիսկ անհատական արժեզրկման օբյեկտիվ ցուցանիշների բացակայության դեպքում: Արժեզրկումից վնասները որոշվում են հետևյալ տեղեկատվության հիման վրա. պայուսակի գծով նախորդ ժամանակաշրջանների վնասները, ընթացիկ տնտեսական պայմանները, համապատասխան մոտավոր ժամանակահատվածը՝ սկսած հնարավոր կորստի պահից մինչև այն պահը, երբ կհաստատվի այն, որ պահանջվում է անհատապես գնահատվող արժեզրկման պահուստի ստեղծումը, ինչպես նաև ստացման ենթակա ակնկալվող գումարները և ակտիվի արժեզրկումից հետո արժեքի վերականգնումը:

Ֆինանսական ակտիվների և ֆինանսական պարտավորությունների հաշվանցում

2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ 104,029,800 հազ. ՀՀ դրամի (2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ 71,578,447 հազ. ՀՀ դրամ) փոխադարձ հետգնման պայմանագրերը ներառված են իրավաբանորեն ամրագրված հաշվանցման գլխավոր պայմանավորվածությունում կամ համանման համաձայնագրում:

Ստորև ներկայացված աղյուսակում ներառված են Խմբի ակտիվները և պարտավորություններն ըստ աշխարհագրական համակենտրոնացման.

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

	31 դեկտեմբերի 2013թ.				31 դեկտեմբերի 2012թ.			
	Հայաստան	ՏՀԶԿ	ԱՊՀ և այլ երկրների բանկեր	Ընդամենը	Հայաստան	ՏՀԶԿ	ԱՊՀ և այլ երկրների բանկեր	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>								
Ակտիվներ								
Կանխիկ դրամ	5,570,029	-	-	5,570,029	5,937,942	-	-	5,937,942
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով	-	297,368,841	622,600	297,991,441	-	248,491,262	176,095	248,667,357
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով	241,475,163	-	-	241,475,163	197,519,120	-	-	197,519,120
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	1,655,255	490,723,065	-	492,378,320	-	273,543,088	-	273,543,088
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	-	28,096	-	28,096	-	189	-	189
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	113,633,052	1,563,410	-	115,196,462	110,280,152	1,646	-	110,281,798
Մինչև մաքման ժամկետը պահվող ակտիվներ	-	118,299,299	-	118,299,299	147,107	185,240,208	-	185,387,315
ԱՄՆ-ում տեղաբաշխված միջոցներ	-	58,242,991	-	58,242,991	-	69,868,364	-	69,868,364
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ վաճառքի համար	4,876,013	-	-	4,876,013	-	-	-	-
Հիմնական միջոցներ և ոչ նյութական ակտիվներ	79,375,061	-	-	79,375,061	65,341,941	-	-	65,341,941
Այլ ակտիվներ	9,342,165	-	-	9,342,165	3,175,626	-	-	3,175,626
Ընդամենը ակտիվներ	455,926,738	966,225,702	622,600	1,422,775,040	382,401,888	777,144,757	176,095	1,159,722,740
Պարտավորություններ								
Թղթադրամներ և մետաղադրամներ շրջանառության մեջ	446,833,170	-	-	446,833,170	440,117,123	-	-	440,117,123
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	464,543,270	9,600	49,185	464,602,055	267,737,274	9,784	-	267,747,058
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	3,112	-	-	3,112	2,015,617	-	-	2,015,617
Կառավարության հանդեպ	194,938,972	-	-	194,938,972	113,467,203	-	-	113,467,203
Պարտավորություններ ԱՄՆ-ի հանդեպ	-	260,542,511	-	260,542,511	-	299,023,415	-	299,023,415
Այլ փոխառություններ	-	58,357,035	-	58,357,035	-	53,206,929	-	53,206,929
Թողարկված պարտատոմսեր	2,259,703	-	-	2,259,703	1,441,464	-	-	1,441,464
Այլ պարտավորություններ	2,495,965	-	-	2,495,965	3,257,559	-	-	3,257,559
Ընդամենը պարտավորություններ	1,111,074,192	318,909,146	49,185	1,430,032,523	828,036,240	352,240,128	-	1,180,276,368
Զուտ ակտիվներ/ (պարտավորություններ)	(655,147,454)	647,316,556	573,415	(7,257,483)	(445,634,352)	424,904,629	176,095	(20,553,628)

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Իրացվելիության ռիսկ և ֆինանսական միջոցների կառավարում

Իրացվելիության ռիսկն այն ռիսկն է, որ Խումբը սովորական կամ չկանխատեսված իրավիճակում չի կարողանա կատարել իր պարտավորությունները վերջիններիս մարման ժամկետում: Բանկը, որպես Կառավարության բանկային գործակալ և երկրի գլխավոր դրամավարկային մարմին, պատասխանատու է պետական պարտքի սպասարկման, Կառավարության արտաքին վճարումների սպասարկման, ինչպես նաև ներքին շուկայում ազգային արժույթի կտրուկ տատանումների հարթեցման համար: Այս տեսանկյունից, կարևորվում է կանխիկի և իրացվելիության ծավալների ճիշտ կանխատեսումն ու կառավարումը:

Հաշվի առնելով պահուստների կառավարման նպատակները, ՀՀ միջազգային պահուստները բաժանվել են 3 մասի՝ գործառնական, իրացվելի և ներդրումային պայուսակների: Եթե առաջին երկուսը նախատեսվում են կարճաժամկետ/պահային և միջնաժամկետ իրացվելիության ապահովման համար, ապա վերջինի նպատակը հարստության կուտակումն է:

Տրանշերի նպատակները պայմանավորում են նաև դրանց կառավարման քաղաքականությունը՝ ուղենիշերի ընտրությունը, կառավարման պասիվ կամ ակտիվ տարբերակի ընտրությունը:

Ֆինանսական պարտավորությունների վերլուծությունը՝ մինչև պայմանագրերում նշված մարմանը մնացած ժամկետների համաձայն

Ստորև աղյուսակում ներկայացվում են 2013 և 2012 թվականների դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ պարտավորությունները՝ ըստ մնացորդային պայմանագրային ժամկետայնության: Ժամկետայնության աղյուսակում բացահայտված պարտավորությունների գումարները պայմանագրային չգեղջված դրամական միջոցների հոսքեր են: Այդ չգեղջված դրամական միջոցների հոսքերը տարբերվում են ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ներկայացված գումարից, քանի որ ֆինանսական վիճակի մասին հաշվետվությունում ներառված գումարը հիմնված է գեղջված դրամական միջոցների հոսքերի վրա: Ֆինանսական ածանցյալները ներառված են վճարվելիք կամ ստացվելիք պայմանագրային գումարներում, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ Խումբն ակնկալում է մինչև մարման ժամկետը փակել ածանցյալի դիրքը, որի դեպքում ածանցյալները ներառվում են՝ ակնկալվող դրամական միջոցների հոսքերի հիման վրա:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

	31 դեկտեմբերի 2013թ.						
	Ցպահանջ և 1 ամսից քիչ	1-ից 3 ամիս	3 ամսից մինչև 1 տարի	1-ից 5 տարի	5 տարուց ավելի	Առանց մարման ժամկետի	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>							
Ֆինանսական պարտավորություններ							
Թղթադրամներ և մետաղադրամներ							
շրջանառության մեջ	446,833,170	-	-	-	-	-	446,833,170
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	462,684,387	1,958,770	-	-	-	-	464,643,157
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	3,112	-	-	-	-	-	3,112
Պարտավորություններ							
Կառավարության հանդեպ	78,423,847	94,303,146	21,697,246	3,061,804	332,177		197,818,220
Պարտավորություններ ԱՄՆ-ի հանդեպ	-	17,764,968	20,906,510	50,226,762	64,440,589	112,438,685	265,777,514
Այլ փոխառություններ	48,722	-	3,839,695	16,991,886	42,195,058	-	63,075,361
Թողարկված պարտատոմսեր	1,000,000	-	1,500,000	-	-	-	2,500,000
Ընդամենը չզեղչված ֆինանսական պարտավորություններ	988,993,238	114,026,884	47,943,451	70,280,452	106,967,824	112,438,685	1,440,650,534

	31 դեկտեմբերի 2012թ.						
	Ցպահանջ և 1 ամսից քիչ	1-ից 3 ամիս	3 ամսից մինչև 1 տարի	1-ից 5 տարի	5 տարուց ավելի	Առանց մարման ժամկետի	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>							
Ֆինանսական պարտավորություններ							
Թղթադրամներ և մետաղադրամներ							
շրջանառության մեջ	440,117,123	-	-	-	-	-	440,117,123
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	265,883,996	42,892	1,871,862	-	-	-	267,798,750
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	-	528,939	1,486,678	-	-	-	2,015,617
Պարտավորություններ							
Կառավարության հանդեպ	69,198,845	44,663,078	-	-	-	-	113,861,923
Պարտավորություններ ԱՄՆ-ի հանդեպ	-	16,249,708	60,164,771	70,355,973	46,068,831	111,644,001	304,483,284
Այլ փոխառություններ	-	82,510	2,560,431	15,902,012	40,440,967	-	58,985,920
Թողարկված պարտատոմսեր	-	500,000	1,000,000	-	-	-	1,500,000
Ընդամենը չզեղչված ֆինանսական պարտավորություններ	775,199,964	62,067,127	67,083,742	86,257,985	86,509,798	111,644,001	1,188,762,617

Շուկայական ռիսկ

Շուկայական ռիսկը Բանկի ֆինանսական գործիքների ապագա դրամական հոսքերի կամ դրանց իրական արժեքի փոփոխության ռիսկն է՝ շուկայական գների, ներառյալ փոխարժեքի դրույքների, տոկոսադրույքների և սեփական կապիտալի գների փոփոխության արդյունքում: Խումբը դասակարգում է շուկայական ռիսկն ըստ առևտրային և ոչ առևտրային պայուսակների: Բացի արտարժույթի կենտրոնացման ռիսկից, Խումբը շուկայական ռիսկի զգալի կենտրոնացում չունի:

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Տոկոսադրույքի փոփոխման ռիսկ

Տոկոսադրույքի ռիսկը Բանկի ֆինանսական գործիքների ապագա դրամական հոսքերի կամ դրանց իրական արժեքի հնարավոր փոփոխության ռիսկն է՝ տոկոսադրույքների փոփոխման արդյունքում:

Եռամսկարգակ կառավարման ներքո Բանկի Խորհուրդը սահմանում է այսպես կոչված՝ «ռիսկի նկատմամբ իր հանդուրժողականության աստիճանը», որը նախանշում է երկարաժամկետում տոկոսադրույքի ռիսկի ընդունելի սահմանները: Այն նաև սահմանում է պայուսակի օպտիմալացման սկզբունքները: Բանկի Խորհրդի՝ «ռիսկի նկատմամբ իր հանդուրժողականության աստիճանը» արտահայտվում է որոշակի ժամանակահատվածում (ներկայումս՝ 3 տարի) և որոշակի հավանականությամբ (95%) ակնկալվող եկամտաբերության նվազագույն մակարդակի տեսքով: Նշված տրամաբանությունից ելնելով, ակտիվների օպտիմալ տեղաբաշխման մարտավարական ուղենիշերի ընդունման իրավասությունը պատվիրակվել է Ներդրումային հանձնաժողովին:

Ուղենիշերի սահմանման հիմնական նպատակը եկամտաբերության մաքսիմալացումն է ավելի կարճ (մեկ տարի) ժամանակահատվածում: Այդ որոշումների հիմքում, ի տարբերություն ռազմավարականների, դրվում են շուկայի ընթացիկ միտումները և կանխատեսումները: Օպտիմալ պայուսակի ընտրության նպատակով եկամտաբերության և ռիսկայնության գնահատումն իրականացվում է ապագա հնարավոր սցենարների մշակման միջոցով՝ մասնավորապես օգտագործելով VAR-MGARCH մոդելի սիմուլյացիաների միջոցով ստացված եկամտաբերության կորի արդյունքները, ինչպես նաև սեփական և շուկայի այլ մասնակիցների փորձագիտական կանխատեսումները տոկոսադրույքների և վարկային սփռեղերի վերաբերյալ: Օպտիմալ պայուսակի ընտրությունը կատարվում է Բլեք-Լիթթերմանի և Մարկովիցի մոդելների միջոցով, սակայն որոշակի սահմանափակումների պայմաններում:

Ինչ վերաբերում է ռիսկի մոնիթորինգին, ապա ֆինանսական վարչության ռիսկերի կառավարման ստորաբաժանման կողմից կիրառվում են միջազգային պրակտիկայում ընդունված մի շարք ցուցանիշներ (Ռիսկային արժեքի մեթոդ (VaR), Առանցքային կետի դյուրացիա, Ինֆորմացիոն գործակից, Սփրեդ դյուրացիա, PCA դյուրացիա և հետևման սխալ):

Հետևյալ աղյուսակը ցույց է տալիս Խմբի կապիտալի զգայունությունը, որը հաշվարկվում է՝ վերագնահատելով վաճառքի համար մատչելի հաստատուն տոկոսադրույքով ակտիվները 2013 և 2012 թվականների դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ՝ հիմք ընդունելով տոկոսադրույքների ենթադրվող փոփոխությունները: Կապիտալի զգայունությունը վերլուծվում է ըստ ակտիվի ժամկետների: Կապիտալի ընդհանուր զգայունությունը հիմնված է այն ենթադրության վրա, որ եկամտաբերության կորում կան զուգահեռ փոփոխություններ:

Արժույթ	Եկամտաբերության կորի փոփոխությունը, բ.կ. 2013թ.	Ազդեցությունը սեփական կապիտալի վրա 2013թ.	Եկամտաբերության կորի փոփոխությունը, բ.կ. 2012թ.	Ազդեցությունը սեփական կապիտալի վրա 2012թ.
ՀՀ դրամ	+150	(926,549)	+350	(1,687,730)
ՀՀ դրամ	-150	926,549	-350	1,687,730

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Հետևյալ աղյուսակը ցույց է տալիս Խմբի շահույթի զգայունությունը, որը հաշվարկվել է 2013 և 2012 թվականների դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ ֆինանսական ակտիվները իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով վերագնահատելով՝ ելնելով տոկոսադրույքների փոփոխման ենթադրությունից:

Արժույթ	2013թ.		2012թ.	
	Բազիսային կետերի փոփոխություն	Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքների և սեփական կապիտալի զուտ արդյունքի աճ/(նվազում)	Բազիսային կետերի փոփոխություն	Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքների և սեփական կապիտալի զուտ արդյունքի աճ/(նվազում)
ԱՄՆ				
դոլար	+/- 25	(823,285)/823,285	+/- 25	(221,718)/221,718
Եվրո	+/- 25	(909,781)/909,781	+/- 25	(122,359)/122,359

Խումբն ունի նաև 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ լողացող տոկոսադրույքով չմարված պարտավորություններ: Ստորև աղյուսակը ներկայացնում է 2013թ. դեկտեմբերի 31-ի և 2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ Բանկի շահույթի կամ վնասի և սեփական կապիտալի զգայունությունը, որը հաշվարկվում է՝ ելնելով Խմբի կողմից ստացված փոխառությունների տոկոսադրույքների փոփոխման ենթադրությունից:

Արժույթ	2013թ.		2012թ.	
	Բազիսային կետերի փոփոխություն	Զուտ տոկոսային ծախսի աճ/(նվազում) և սեփական կապիտալի նվազում/(աճ)	Բազիսային կետերի փոփոխություն	Զուտ տոկոսային ծախսի աճ/(նվազում) և սեփական կապիտալի նվազում/(աճ)
ԱՄՆ դոլար	+/- 40	81,918/ (81,918)	+/- 40	76,705/ (76,705)
Եվրո	+/- 40	68,915 / (68,915)	+/- 50	(37,448)/ 37,448
ՀՓԻ	+/- 10	150,214/ (150,214)	+/- 10	179,080/ (179,080)

Իրական արժեքի հիերարխիայի մակարդակ 3-ում ներառված իրական արժեքի գնահատման մեթոդի համար օգտագործված ելակետային տվյալների զգայունությունը բացահայտված է Ծնթգ. 29-ում:

Արտարժույթի ռիսկ

Արտարժույթի ռիսկը արտարժույթի փոխարժեքի փոփոխությունների հետևանքով ֆինանսական գործիքների արժեքի տատանման ռիսկն է: Բանկի Խորհուրդը սահմանել է արտարժույթային դիրքերի սահմանաչափեր՝ հիմնվելով կանոնակարգերի վրա: Դիրքերը վերահսկվում են օրական կտրվածքով:

Հետևյալ աղյուսակը ցույց է տալիս շահույթի կամ վնասի և սեփական կապիտալի զգայունությունը հաշվետու ժամանակաշրջանի վերջում ՀՀ դրամի նկատմամբ կիրառված փոխարժեքների ողջամտորեն հնարավոր փոփոխությունների նկատմամբ՝ բոլոր այլ փոփոխականները հաստատուն պահելով:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

30. Ռիսկերի կառավարում (շարունակություն)

Արժույթ	2013թ.		2012թ.	
	Փոխարժեքի աճ %	Շահույթի և սեփական կապիտալի աճ/(նվազում)	Փոխարժեքի աճ %	Շահույթի և սեփական կապիտալի աճ/(նվազում)
ԱՄՆ դոլար	9.89%	33,530,325	11.13%	27,854,975
Եվրո	16.74%	26,878,705	17.23%	33,494,788
Բրիտանական ֆունտ	17.93%	8,928,288	14.18%	7,106,751
Ճապոնական իեն	1.92%	1,142,452	16.46%	10,878,064
Ռուսական ռուբլի	0.55%	3,355	0.64%	1,130
ՀՓԻ	10.64%	(21,517,259)	14.18%	(32,494,186)

Արժույթ	2013թ.		2012թ.	
	Փոխարժեքի նվազում %	Շահույթի և սեփական կապիտալի աճ/(նվազում)	Փոխարժեքի նվազում %	Շահույթի և սեփական կապիտալի աճ/(նվազում)
ԱՄՆ դոլար	-9.89%	(33,530,325)	-11.13%	(27,854,975)
Եվրո	-16.74%	(26,878,705)	-17.23%	(33,494,788)
Բրիտանական ֆունտ	-17.93%	(8,928,288)	-14.18%	(7,106,751)
Ճապոնական իեն	-1.92%	(1,142,452)	-16.46%	(10,878,064)
Ռուսական ռուբլի	-0.55%	(3,355)	-0.64%	(1,130)
ՀՓԻ	-10.64%	21,517,259	-14.18%	32,494,186

Փոխարժեքների ակնկալվող փոփոխությունը որոշվել է Խմբի կողմից՝ հիմք ընդունելով 3 տարիների ընթացքում համապատասխան փոխարժեքների տատանման գրանցված տվյալները:

Պահուստների արժույթային կազմը որոշվում է յուրաքանչյուր իրացվելիության տրանշի համար առանձին, յուրաքանչյուր տրանշի ստեղծման հիմքում ընկած գործոնները հեջավորելու նպատակով: ՀՀ արտաքին պարտքը պահուստներ ունենալու հիմնական պատճառն է և արտարժույթի պահանջարկի խթանման հիմնական գործոնն է: Հետևաբար, պահուստների արժույթային կազմը հիմնականում արտացոլում է պարտքի արժույթային կառուցվածքը: Կարճաժամկետ իրացվելիության տրանշի արժույթային կառուցվածքը պայմանավորված է արտաքին առևտրի հետևանքով առաջացած արժույթների հոսքերով, ինչպես նաև հնարավոր միջամտման կարիքներով և ընթացիկ ծախսերով: Արժույթային կառուցվածքը ենթակա է վերանայման տարեկան առնվազն 2 անգամ:

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

31. Ակտիվների և պարտավորությունների մարման ժամկետների վերլուծություն

Ստորև աղյուսակներում ներկայացված է Խմբի ֆինանսական ակտիվների և պարտավորությունների պայմանագրով սահմանված ժամկետայնությունը 2013 և 2012 թվականների դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ:

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2013թ.		Ընդամենը
	Ընթացիկ	Ոչ ընթացիկ	
<i>Ակտիվներ</i>			
Կանխիկ դրամ	5,570,029	-	5,570,029
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով	297,991,441	-	297,991,441
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	492,378,320	-	492,378,320
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով	146,686,123	94,789,040	241,475,163
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	28,096	-	28,096
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	98,778,581	16,417,881	115,196,462
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ	109,745,103	8,554,196	118,299,299
ԱՄՆ-ում տեղաբաշխված միջոցներ	771,947	57,471,044	58,242,991
Ոչ ընթացիկ ակտիվներ վաճառքի համար	4,876,013	-	4,876,013
Հիմնական միջոցներ	-	77,613,891	77,613,891
Ոչ նյութական ակտիվներ	-	1,761,170	1,761,170
Այլ ակտիվներ	9,342,165	-	9,342,165
Ընդամենը ակտիվներ	1,166,167,818	256,607,222	1,422,775,040
<i>Պարտավորություններ</i>			
Թղթադրամներ և մետաղադրամներ			
շրջանառության մեջ	446,833,170	-	446,833,170
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	464,602,055	-	464,602,055
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	3,112	-	3,112
Պարտավորություններ Կառավարության հանդեպ	192,050,478	2,888,494	194,938,972
Պարտավորություններ ԱՄՆ-ի հանդեպ	37,693,406	222,849,105	260,542,511
Այլ փոխառություններ	3,397,268	54,959,767	58,357,035
Թողարկված պարտատոմսեր	2,259,703	-	2,259,703
Այլ պարտավորություններ	2,495,965	-	2,495,965
Ընդամենը պարտավորություններ	1,149,335,157	280,697,366	1,430,032,523
Զուտ ակտիվներ/ (պարտավորություններ)			
2013թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	16,832,661	(24,090,144)	(7,257,483)

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

31. Ակտիվների և պարտավորությունների մարման ժամկետների վերլուծություն (շարունակություն)

<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>	31 դեկտեմբերի 2012թ.		
	Ընթացիկ	Ոչ ընթացիկ	Ընդամենը
Ակտիվներ			
Կանխիկ դրամ	5,937,942	-	5,937,942
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով	248,667,357	-	248,667,357
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	273,543,088	-	273,543,088
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով	98,888,722	98,630,398	197,519,120
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	189	-	189
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	82,322,784	27,959,014	110,281,798
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ	171,258,654	14,128,661	185,387,315
ԱՄՆ-ում տեղաբաշխված միջոցներ	12,803,512	57,064,852	69,868,364
Հիմնական միջոցներ	-	64,364,878	64,364,878
Ոչ նյութական ակտիվներ	-	977,063	977,063
Այլ ակտիվներ	3,175,626	-	3,175,626
Ընդամենը ակտիվներ	896,597,874	263,124,866	1,159,722,740
Պարտավորություններ			
Թղթադրամներ և մետաղադրամներ			
շրջանառության մեջ	440,117,123	-	440,117,123
Ֆինանսական և այլ հաստատությունների ավանդներ և հաշիվների մնացորդներ	267,747,058	-	267,747,058
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	2,015,617	-	2,015,617
Պարտավորություններ Կառավարության հանդեպ	113,467,203	-	113,467,203
Պարտավորություններ ԱՄՆ-ի հանդեպ	74,678,813	224,344,602	299,023,415
Այլ փոխառություններ	2,080,508	51,126,421	53,206,929
Թողարկված պարտատոմսեր	1,441,464	-	1,441,464
Այլ պարտավորություններ	3,257,559	-	3,257,559
Ընդամենը պարտավորություններ	904,805,345	275,471,023	1,180,276,368
Զուտ ակտիվներ/ (պարտավորություններ) 2012թ. դեկտեմբերի 31-ի դրությամբ	(8,207,471)	(12,346,157)	(20,553,628)

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

32. Ֆինանսական գործիքների ներկայացում ըստ չափման կատեգորիաների

Չափման նպատակների համար ՀՀՄՍ 39-ը (*“Ֆինանսական գործիքներ. չափումը և ճանաչումը”*) դասակարգում է ֆինանսական ակտիվները հետևյալ կատեգորիաների. (ա) վարկեր և դեբիտորական պարտքեր. (բ) վաճառքի համար մատչելի ֆինանսական ակտիվներ. (գ) մինչև մարման ժամկետը պահվող ֆինանսական ակտիվներ և (դ) իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական ակտիվներ: Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական ակտիվներն ունեն երկու ենթակատեգորիա. (i) ակտիվներ, որոնք սահմանվել են որպես այդպիսիք սկզբնական ճանաչման ժամանակ (ii) և ակտիվներ, որոնք դասակարգվել են որպես վաճառքի համար պահվող: Հետևյալ աղյուսակում ներկայացված է ֆինանսական ակտիվների դասակարգումն ըստ նշված չափման կատեգորիաների առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.

	Վարկեր և դեբիտորա- կան պարտքեր	Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ակտիվներ	Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>					
Ակտիվներ					
Կանխիկ դրամ	5,570,029	-	-	-	5,570,029
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով	297,991,441	-	-	-	297,991,441
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով	241,475,163	-	-	-	241,475,163
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	-	-	492,378,320	-	492,378,320
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	-	-	28,096	-	28,096
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	-	115,196,462	-	-	115,196,462
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ	-	-	-	118,299,299	118,299,299
ԱՄՀ-ում տեղաբաշխված միջոցներ	-	58,242,991	-	-	58,242,991
Ընդամենը					
ֆինանսական ակտիվներ	545,036,633	173,439,453	492,406,416	118,299,299	1,329,181,801

**Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական բանկ
Համախմբված ֆինանսական հաշվետվություններին կից ծանոթագրություններ
առ 31 դեկտեմբերի 2013թ.**

32. Ֆինանսական գործիքների ներկայացում ըստ չափման կատեգորիաների (շարունակություն)

Հետևյալ աղյուսակում ներկայացված է ֆինանսական ակտիվների դասակարգումն ըստ նշված չափման կատեգորիաների առ 31 դեկտեմբերի 2012թ.

	Վարկեր և դեբիտորա- կան պարտքեր	Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ակտիվներ	Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ	Ընդամենը
<i>Հազ. ՀՀ դրամ</i>					
Ակտիվներ					
Կանխիկ դրամ	5,937,942	-	-	-	5,937,942
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ արտարժույթով	248,667,357	-	-	-	248,667,357
Բանկերում և այլ ֆինանսական հաստատություններում տեղաբաշխված միջոցներ տեղական արժույթով	197,519,120	-	-	-	197,519,120
Իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող ֆինանսական գործիքներ	-	-	273,543,088	-	273,543,088
Ածանցյալ ֆինանսական գործիքներ	-	-	189	-	189
Վաճառքի համար մատչելի ակտիվներ	-	110,281,798	-	-	110,281,798
Մինչև մարման ժամկետը պահվող ակտիվներ	-	-	-	185,387,315	185,387,315
ԱՄՀ-ում տեղաբաշխված միջոցներ	-	69,868,364	-	-	69,868,364
Ընդամենը					
Ֆինանսական ակտիվներ	452,124,419	180,150,162	273,543,277	185,387,315	1,091,205,173

Խմբի բոլոր ֆինանսական պարտավորությունները, բացի ածանցյալներից, հաշվառված են ամորտիզացված արժեքով առ 31 դեկտեմբերի 2013թ. և 31 դեկտեմբերի 2012թ.: Ածանցյալները հաշվառված են իրական արժեքով՝ շահույթի կամ վնասի միջոցով չափվող կատեգորիայում: